

T.C.

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
UYGULAMALARINA YÖNELİK OKUL YÖNETİCİLERİ
VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ**

Serkan BİLGİÇ

DOKTORA TEZİ

KIRŞEHİR-2023

©2023- Serkan BİLGİÇ

T.C.

KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ
UYGULAMALARINA YÖNELİK OKUL YÖNETİCİLERİ
VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ

THE OPINIONS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND
TEACHERS ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY
PRACTICES IN SCHOOLS

Hazırlayan

Serkan BİLGİÇ

DOKTORA TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

KIRŞEHİR-2023

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı doktora öğrencisi, Serkan Bilgiç tarafından hazırlanan “Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri” adlı tez çalışması 04.05.2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oy birliği/oy çokluğu ile **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman(İmza)

Prof. Dr. Tufan Aytaç

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Cemalettin İPEK

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Bayram TAY

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Cevat ELMA

Üye.....(İmza)

Prof. Dr. Cem TUNA

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20..

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

04/05/2023

Serkan BİLGİÇ

İmza

ÖZET

OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA YÖNELİK OKUL YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan: Serkan BİLGİÇ

Danışman: Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

2023 – (XV +158)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Prof. Dr. Cemalettin İPEK

Prof. Dr. Bayram TAY

Prof. Dr. Cevat ELMA

Prof. Dr. Cem TUNA

Bu araştırmada, okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri ortaya konularak, okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamaları performansının ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma yönteminin keşfedici sıralı deseni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nitel boyutuna amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen 10 okul yöneticisi katılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunda İstanbul ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 50 ve üzeri çalışanı olan devlet ve özel ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan on okul yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Araştırmanın nitel verileri “betimsel analiz” tekniği, NVivo programı kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin verilerin analizinde ise Milli Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ve özel ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmen değerlendirmelerinin yüzde, standart sapma, aritmetik ortalama, ve frekans değerleri kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyet, öğrenim düzeyi, yaş, okul türü, iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alıp almama durumlarına göre karşılaştırılmasında SPSS programı kullanılarak yüzde, frekans, t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gibi anlam çıkartıcı istatistikler ile veriler çözümlenmiştir.

Nitel araştırma sonucunda kategori, tema ve alt temalar elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Daha sonra “Okul İSG Performans Ölçeği” oluşturulmuştur. Araştırmanın nicel boyutunda, araştırmanın

amaçlarına yönelik, “Okul İSG Performans Ölçeği” yardımıyla elde edilen öğretmen görüşleri doğrultusunda, okul öğretmenlerinin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin demografik değişkenlere göre karşılaştırılması yapılmıştır. Cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, kıdem, okul türü, İSG eğitimi alıp almama durumlarına göre karşılaştırılmış, İSG eğitimi alıp almama ve okul türüne göre anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Yönetmelik ve Tedbirler”, “Eğitim Uygulamaları” ve “Toplam Puan” boyutlarında İSG eğitimi alıp almama ile ilgili öğretmenlerin katılım düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermiştir. Okul öğretmenlerinin İSG eğitimi alanların “Yönetmelik ve Tedbirler” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri ($\bar{x} = 3,96$) almayan öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,75$) ve “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri İSG eğitimi alan öğretmenler ($\bar{x}=3,76$) almayan öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,36$) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Okul öğretmenlerinin İSG eğitimi alanların “Toplam Puan” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri ($\bar{x}=3,89$) almayan öğretmenlere göre de ($\bar{x}=3,61$) daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Yönetmelik ve Tedbirler” ($F(497)= 3,313 p<.05$), “Eğitim Uygulamaları” ($F(497) = 3,794 p<.05$), ve “Toplam Puan” ($F(497)= 3,578 p<.05$) boyutlarında okul türü ile ilgili öğretmenlerin katılım düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermektedir. Gruplar arasında farklılıklar incelendiğinde; okul türü diğer liseler olan öğretmenlerin “Yönetmelik ve Tedbirler” boyutuna ilişkin değerinin ($\bar{x} = 3,48$), ilkokul ($\bar{x}= 3,83$), ortaokul ($\bar{x} =3,68$) ve Anadolu lisesi ($\bar{x}= 3,63$) öğretmenlerine göre düşük olduğu görülmüştür. Gruplar arasında farklılıklar incelendiğinde; okul türü ilkokul olan öğretmenlerin “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin değerlerinin ($\bar{x}= 3,93$), ortaokul ($\bar{x}= 3,87$) Anadolu lisesi ($\bar{x}= 3,81$), diğer lise türleri ($\bar{x}= 3,63$) öğretmenlerine göre yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmanın nitel bulguları, nicel bulgulara ulaşmak için gerekli olan ölçme araçlarının elde edilmesine ışık tutmuştur. Özellikle okul yöneticilerinin İSG uygulamaları ile ilgili değerlendirmeleri ve bu değerlendirmelerden elde edilen kod ve temalar, ölçek oluşturulurken madde havuzunun elde edilmesinde yol gösterici olmuştur. Ayrıca ölçek uygulanıp nicel bulgular değerlendirilirken nitel bulgular bu değerlendirmeleri destekleyici katkı sağlamıştır.

Anahtar Sözcükler: İş sağlığı ve güvenliği, performans, okul iş sağlığı ve güvenliği, okul yöneticileri, öğretmen

ABSTRACT

THE VIEWS OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES IN SCHOOLS

PhD Thesis

Preparer: Serkan BİLGİÇ

Advisor: Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

2023 – (XV+158)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

Educational Sciences Department

Education Management Science

Jury

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Prof. Dr. Cemalettin İPEK

Prof. Dr. Bayram TAY

Prof. Dr. Cevat ELMA

Prof. Dr. Cem TUNA

In this study is aimed to measure the performance of occupational health and safety (OHS) practices in schools by revealing the opinions of school administrators and teachers on occupational health and safety practices in schools. The research was carried out with mixed research design in which qualitative and quantitative research methods are used together, and exploratory sequential design, which is a design of mixed method. In the qualitative aspect of the research, school administrators participated in the study, which was determined by the maximum variation sampling, one of the purposeful sampling methods. The sample obtained by using stratified and random sampling method included 497 teachers.

In the qualitative part of the research, the administrators of state school and private school with 50 or more employees affiliated to the Ministry of National Education in Istanbul were included in the study. Interviews were conducted with state school and private school administrators working in primary school, secondary school, imam hatip secondary school, high school, vocational high school, imam hatip high school, Anatolian high school and science high school. The qualitative data of the research were analyzed using the "descriptive analysis" technique and the NVivo 11 program.

Percentage, standard deviation, arithmetic mean, frequency statistical techniques were used in the analysis of the data regarding the quantitative dimension of the study. The participants were compared according to their gender, education level, age, school type and whether they had occupational health and

safety training or not. Data were analyzed with meaningful statistics such as percentage, frequency, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA) using SPSS 25 program.

The themes and sub-themes of the school OHS performance indicators reached as a result of the qualitative research were obtained and interpreted. Later, with the help of the findings, the "School OHS Performance Scale" was created. In the quantitative aspect of the research, for the purposes of the research, in line with the opinions of the teachers obtained with the help of the "School OHS Performance Scale", the views of school teachers on the performance of school OHS practices were compared according to demographic changes. Gender, education level, age, seniority, school type, OHS training were compared according to whether they received which or not and significant differences were obtained according to whether OHS training was received or not and the type of school. In the dimensions of "Administrative precaution and Measures", "Educational Practices" and "Total Score" regarding the performance of OHS practices applied in schools, the level of participation of teachers regarding whether or not they received OHS training statistically showed a significant difference within the .95 confidence interval. It was determined that school teachers' acceptance levels regarding the "Administrative Precaution and Measures" dimension of those who received OHS training ($\bar{x}=3.96$) were higher than the teachers who did not ($\bar{x}=3.75$). It was determined that the acceptance levels regarding the dimension of "Educational Practices" were higher for teachers who received OHS training ($\bar{x}=3.76$) than for teachers who did not ($\bar{x}=3.36$). It was determined that school teachers' acceptance levels regarding the "Total Score" dimension of those who received OHS training were higher ($\bar{x}=3.89$) than those who did not ($\bar{x}=3.61$).

"Administrative Precaution and Measures" ($F(497)= 3.313$ $p<.05$), "Educational Practices" ($F(497) = 3.794$ $p<.05$), and "Total Score" ($F(497)= 3,578$ $p<.05$) dimensions, there is a statistically significant difference within the .95 confidence interval for the level of participation of the teachers about the school type. When the differences between the groups are examined; It has been observed that the value of the "Administrative Measures and Measures" dimension of teachers whose school type is other high schools ($\bar{x} = 3.48$) is lower than that of primary school ($\bar{x}= 3.83$), secondary school ($\bar{x} =3.68$) and Anatolian high school ($\bar{x}= 3.63$). When the differences between the groups are examined; It was found that the values of the teachers whose school type is primary school ($\bar{x}= 3.93$), secondary school ($\bar{x}= 3.87$), Anatolian high school ($\bar{x}= 3.81$), other high school types ($\bar{x}= 3.63$) seen. In addition, it was concluded that school administrators' views on school OHS practices matched with the results obtained by comparing both qualitative and quantitative findings of the research. The qualitative findings of the study shed light on the acquisition of the measurement tools necessary to reach the quantitative findings. In particular, the evaluations of school administrators on OHS practices and the codes and themes obtained from these evaluations were guiding in obtaining the item pool while creating the scale. In addition, while the scale was applied and the quantitative findings were evaluated, the qualitative findings supported these evaluations.

Key Words: Performance, occupational health and safety performance, occupational health and safety performance of schools, school management, teacher

ÖNSÖZ

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamaları yasal olarak bütün sektörlerde başladığı günden itibaren bazı uygulama sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Bu durum, özellikle okullarda yöneticilerin yasal olarak üzerine düşen görev ve sorumluluklarını büyük ölçüde artırmıştır. Ayrıca bütün sektörlerde iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemleri (İSGYS) doğrultusunda geliştirilen İSG performans ölçeği çalışmaları eğitim kurumlarında henüz gerekli ilgiyi görmemiştir. Bu konuda hem okul yönetiminin üzerindeki baskıyı azaltması hem de ideal eğitim-öğretimin sağlıklı işleyebilmesi için bu doğrultuda gerekli olan İSG uygulamaları performans ölçeğine büyük gereksinim duyulmaktadır. Bu çalışmada, okul yöneticilerinin İSG uygulamaları incelenerek, geliştirilen İSG performans ölçeği yardımıyla durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Tufan AYTAÇ'a, tez çalışmamın başından beri tez izleme komitemde yer alıp değerli görüş ve önerileriyle çalışmama yön veren Prof. Dr. Cemalettin İPEK'e, Prof. Dr. Bayram TAY'a, doktora tez çalışmamda gereksinim duyduğumda yardımlarını esirgemeyen başta Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK, Cem AKIN, Mevlüt UYGUR, Erdal MERİÇ, Hamza ÖZ, Dr İsa BAHAT ve Dr. Metin IŞIK'a, teşekkür ederim. Çalışma sürecinin her anında her türlü desteğinden yararlandığım, anlayışı, sevgisi, desteği, bitmez tükenmez sabrıyla, bana güç veren eşim, yol arkadaşım Hafize Nilüfer BİLGİÇ'e, araştırma sürecinde her zaman yanımda olan Erhan AKALIN'a, araştırma araçlarının geliştirilmesinde uzman olarak görüşlerine başvurduğum bilim insanlarına ve ismini saymadığım değerli katılımcılara destekleri için teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca varlığımı borçlu olduğum annem Nergiz BİLGİÇ ve babam İshak BİLGİÇ'e, daima bana güç veren ağabeyim Hakan BİLGİÇ ve kardeşlerim Muammer KAYA ve Burhanettin TURAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Kırşehir-2023

Serkan BİLGİÇ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BİLDİRİM.....	ii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiv
BÖLÜM I	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	7
1.5. VARSAYIMLAR.....	7
1.6. TANIMLAR.....	7
BÖLÜM II.....	9
2.1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI	9
2.2. İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR.....	10
2.3. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARININ TARİHÇESİ	20

2.4.	OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÇALIŞMALARI	28
2.5.	KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	34
BÖLÜM III		41
3.1.	ARAŞTIRMANIN MODELİ	41
3.2.	ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ/ÇALIŞMA GRUBU.	43
3.3.	VERİLERİN ANALİZİ	48
BÖLÜM IV.....		50
4.1.	VERİ TOPLAMA ARACI.....	50
4.2.	NİTEL BULGULAR VE YORUMLAR	73
4.3.	NİCEL BULGULAR VE YORUMLAR	98
BÖLÜM V		104
5.1.	SONUÇ VE TARTIŞMA	104
5.2.	ÖNERİLER.....	120
KAYNAKÇA.....		123
ÖZGEÇMİŞ		134
EKLER		135

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.2. 1 Nitel Bölümün Örneklem Grubunu Oluşturan Okul yöneticilerine Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı	45
Tablo 4.1.1. 1 Kappa İstatistiği Yorumlamasına İlişkin Değer Aralıkları.....	54
Tablo 4.1.1. 2 Kappa İstatistik Değeri	54
Tablo 4.1.2. 1 Uzmanların Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımı	55
Tablo 4.1.2. 2 AFA Taslak Ölçeğin Uygulandığı öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	55
Tablo 4.1.2. 3 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Düzeyleri	56
Tablo 4.1.2. 4 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü.....	56
Tablo 4.1.2. 5 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin İSG Eğitimi Alıp Almadıkları İle İlgili Dağılımı.....	56
Tablo 4.1.2. 6 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Yaşları İle İlgili Dağılımı	57
Tablo 4.1.2. 7 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı	58
Tablo 4.1.2. 8 DFA Taslak Ölçeğin İlk Değerlendirmesini Yapan Öğretmenlerin Eğitim Düzeyleri	58
Tablo 4.1.2. 9 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü.....	58
Tablo 4.1.2. 10 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin İSG Eğitimi Alıp Almadıkları İle İlgili Dağılımı.....	59
Tablo 4.1.2. 11 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Yaşları İle İlgili Dağılımı	59

Tablo 4.1.2. 12 Betimsel İstatistikler	60
Tablo 4.1.2. 13 Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Test	60
Tablo 4.1.2. 14 İlk Analiz Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Miktarı	62
Tablo 4.1.2. 15 İlk Analiz Faktör Ağırlık Matrisi	63
Tablo 4.1.2. 16 İkinci Analiz Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Miktarı	65
Tablo 4.1.2. 17 İkinci Analiz Faktör Ağırlık Matrisi	65
Tablo 4.1.2. 18 Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları	69
Tablo 4.1.2. 19 Güvenirlik Analizi	70
Tablo 4.1.2. 20 Madde ve Ölçek Korelasyonu	71
Tablo 4.1.2. 21 %27'lük Alt ve Üst Gruplar Arasında Yapılan İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları	72
Tablo 4.2. 1 Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri	73
Tablo 4.2. 2 Eğitim Etkililiği Kategorisi Frekans Tablosu	75
Tablo 4.2. 3 İSG Farkındalığı Kategorisi Frekans Tablosu	77
Tablo 4.2. 4 İSG Materyal Etkililiği Kategorisi Frekans Tablosu	80
Tablo 4.2. 5 İSG Yönetmelik Etkililik Kategorisi Frekans Tablosu	87
Tablo 4.2. 6 Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları Kategorisi Frekans Tablosu	92
Tablo 4.2. 7 Pandemi İSG Etkililiği Kategorisi Frekans Tablosu	96
Tablo 4.3. 1 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	98
Tablo 4.3. 2 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin İSG eğitimi Alıp Almama Değişkenine Göre Karşılaştırılması	99
Tablo 4.3. 3 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması	100

Tablo 4.3. 4 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması	101
Tablo 4.3. 5 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.2.3. 1 TS 18001 İSG Yönetim Sistemi Modeli (TS 18001, 2008:2).....	15
Şekil 3.1. 1 Keşfedici sıralı karma yöntem deseni (Creswell, 2017: 255)	41
Şekil 3.1. 2 Araştırma sürecine ait işlem basamakları	43
Şekil 4.1.2 1 Doğrulayıcı Faktör Analizi	68
Şekil 4.2. 1 Nitel Veri Toplama Aracı ile Belirlenen Tema, Kategori ve Kodlar.....	74
Şekil 4.2. 2 Eğitim Etkililiği Kategorisi ve Kodları	75
Şekil 4.2. 3 İSG Farkındalığı Kategorisi ve Kodları	77
Şekil 4.2. 4 İSG Materyal Etkililiği Kategorisi ve Kodları	80
Şekil 4.2. 5 İSG Yönetmelik Etkililik Kategorisi ve Kodları	86
Şekil 4.2. 6 Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları Kategorileri ve Kodları	92
Şekil 4.2. 7 Pandemiye İSG Etkililiği Kategorileri ve Kodları	95

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BEKRA	Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması
BM	Birleşmiş Milletler
BSI	British Standards Institution (İngiliz Standartları Enstitüsü)
EEC	European Economic Community (Avrupa Ekonomik Topluluğu)
EN	European Norm (Avrupa Normları)
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇYS	Çevre Yönetimi Standartları
ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
ILO-OHS	International Labour Organization - Occupational Health and Safety (Uluslararası Çalışma Örgütü İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri)
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGB	İş Yeri Sağlığı ve Güvenliği Birimi
İSGYS	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri

İSO	Uluslararası Standartlar Organizasyonu
KGİ	Kapsam Geçerlik İndeksi
KKD	Kişisel Koruyucu Donanım
KGO	Kapsam Geçerlik Oranı
KYS	Kalite Yönetim Standartları
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEBBIS	Milli Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
MÖ	Milattan Önce
NOHSC	National Occupational Health and Safety Commission (Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Komisyonu)
OHSAS	Occupational Health and Safety Management Systems (İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi)
OSGB	Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi
PUKÖ	Planla, Uygula, Kontrol Et, Önlem Al
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TS	Türk Standartları

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Örgüt amaç ve hedeflerini gerçekleştirebilmesi için örgüt içinde ve dışında bulunan her bir bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü bozacak bütün riskleri en düşük seviyelere indirmek hatta yok etmek gerekmektedir. Bu doğrultuda okullarda milli eğitimin amaç ve hedeflerine ulaşması için öğrenci, öğretmen ve bütün çalışanların sağlık ve güvenlik hallerinin hassas bir şekilde irdelenmesi ve okul ortamının bu doğrultuda düzenlenmesi, sağlık ve güvenlik risk etmenlerinin bertaraf edilmesine büyük katkı sağlayacaktır. Bu uygulamalar, 2014 yılında yürürlüğe giren iş sağlığı ve güvenliği (İSG) yönetmeliği çerçevesinde değerlendirilmiş, uygulamaların sorumluluğunu da okul yöneticilerine devretmiştir. Okullarda uygulanan İSG uygulamalarının okul yöneticisi ve öğretmen gözünden değerlendirildiği çalışmanın bu bölümünde; araştırmanın problemi, amacı, alt amaçları, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları ile araştırmada geçen temel kavramların tanımları ayrı başlıklar altında verilmektedir.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

“İş güvenliği” kavramı, işçinin teknik özellikli olan risklere karşı korunması anlamına gelirken, “iş sağlığı” kavramı iş yapılan ortamda meydana gelen ve muhtemel sağlığı etkileyecek risk faktörleri karşısında işçinin sağlığının korunmasını içermektedir (Keleş, 2004: 22). Yani iş sağlığı, tüm çalışanların fiziksel, ruhsal, sosyal, moral ve iyilik hallerinin en üst düzeyde tutulmasını ve bunun devam ettirilmesini ifade etmektedir. İş yerlerinde bunun gerçekleştirilebilmesi için kötü sağlık koşullarının giderilmesi ve olumsuz koşullardan korunma yöntemlerinin uygulanması, çalışanların fiziksel, ruhsal olarak uygun işlere yerleştirilmesi ve işin kişiye, kişinin de işe uyumunun sağlanması gerekmektedir. İş güvenliği ise, iş yerlerinde işin devamlılığının sağlanması sırasında çalışma uygulamalarından dolayı meydana gelen tehlikelerde ve çalışmalarda araç, çalışma ortamı ve malzemeye yönelik oluşacak zararların, aksaklıkların araştırılması ve bertaraf edilmesi için yapılan teknik ve sistemli çalışmalar olarak ifade edilmektedir (Demir, 2006: 5).

Sanayi Devrimi ile beraber çok kötü çalışma şartları ve büyük tehlikelerle birlikte çalışan insanlar, iş kazaları ve meslek hastalıkları ile karşı karşıya kalmışlardır. Zamanla teknolojinin ve koruyucu araçların gelişimi ile daha güvenli çalışma ortamı oluşturulmuş

fakat zaman ilerledikçe çalışanların iş sağlığı ve iş güvenliğini tehlikeye sokan yeni riskler ortaya çıkmıştır. Oluşan bu durumla ilgili önlemler arttırılmış olsa da, var olan eksiklikler (iş sağlığı ve iş güvenliği kültürü, mevzuat ve işleyişe ilişkin sorunlar vb.) iş kazası ve meslek hastalıklarının ortaya çıkışını hala önleyememiştir (Kılıkış, 2014: 244-245).

Yirminci yüzyılda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ile ilgili gelişmeler bütün dünyayı ilgilendiren bir konu haline gelmiş ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Birleşmiş Milletlere (BM) bağlı olarak önemli çalışmalar yapmıştır. 1946 yılında BM ile ILO arasında imzalanan anlaşma ile ILO bir uzmanlık kuruluşu durumuna gelmiştir. ILO ile Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve bu kuruluşlarla iş birliği yapan birçok kuruluş, işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ülkemizin de üyesi bulunduğu ILO'nun kimyasal maddeler için saptadığı "iş yerlerindeki maruz kalma değerleri", işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili alınan kararlar ve oluşturulan uluslararası sözleşmeler İSG sorunlarının çözümüne katkılar sağlamıştır (Çetindağ, 2010: 116).

ILO'nun 2001'de yayınladığı bildiriye göre ulusal yasalar ve yönetmelikler uyarınca İSG gerekliliklerine uyum da dâhil olmak üzere İSG'deki sorumluluk işverenin görevidir. Bu kapsamda işverenlerin İSG uygulamalarında güçlü liderlik ve bağlılık göstermeleri gerekmektedir. İşverenler ayrıca kurumlarında İSG faaliyetleri kapsamında, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminin (İSGYS) kurulması için gerekli düzenlemeleri yapmalıdır. İSGYS'ler; temel politika, düzenleme, planlama, uygulama, değerlendirme ve eylemin ana unsurlarını içermelidir. ILO'ya göre iş sağlığı ve güvenliği yönetim sistemi, bir işletmenin sağlık ve güvenlik ile ilgili kurumsal hedeflerine ulaşmak için birbirleri ile etkileşim halinde olan pek çok uygulamayı bir araya getirecek bir yapı olmalıdır (ILO, 2001: 5). Günümüzde işletmeler, iş kazası ve meslek hastalıklarından korunmak, ayrıca yasal mevzuata uyum sağlamak amacıyla İSGYS'leri kullanmak durumundadır. Bu sistemlerin kullanımındaki temel amaç, oluşan veya oluşma ihtimali olan tehlike risk düzeyinin ölçülmesi ve kontrol altına alınması, sağlık ve güvenlik ile ilgili tehlike nedenlerinin ne olduğunun bulunması, denetim ve kontrol mekanizmalarının kurgulanarak olumlu bir performans elde edilmesi, sağlık ve güvenlik adına uygun bir çalışma ortamının oluşturulması gibi faydaları açısından işletmelere yardımcı olmaktır (Üngüren ve Koç, 2015: 128).

İSG'ye yönelik uygulamaların nasıl icra edileceği ile ilgili bütün iş ve işlemlerde İSGYS'ler model veya rehber olarak kabul edilebilir. İSGYS'lerin önemli bileşenlerinden biri de performans ölçümüdür. İSG performansının ölçümü, örgütün İSG uygulamalarında elde etmek istediği hedeflerine ve amaçlarına ne ölçüde ulaştığı yönünde kendini

değerlendirmesini sağlar. Ayrıca İSG performansının değerlendirilmesiyle, örgütün hangi birimlerinin İSG uygulamalarında olumlu performans gösterdiği belirlenebilir ve olumsuz yöndeki eğilimlerin sebebi tespit edilerek örgütte gerekli iyileştirmeler sağlanabilir (Üngüren ve Koç, 2015: 128).

İSG performansında sürdürülebilir iyileştirmeler sağlamak için örgütte titiz, güvenilir ve geçerli İSG performans ölçümü ve İSG performans ölçütlerinin kullanılabilmesi için de bu ölçütlerin geçerliliğiyle ilgili şartların sağlanmış olması gereklidir. İSG'ye yönelik tutumlar gibi soyut kavramlarla geçerliliği ölçmek bazen zordur. Bunun nedeni, soyut fikirleri ölçmek için kullandığımız ölçek maddelerinin gözlemlenebilir göstergelere karşılık gelmemesidir. Bu yüzden geçerliliğin dikkatlice değerlendirilmesi gerekir. Geriye dönük performans ölçütlerinin kullanılması mesleki yaralanma ve hastalıkların etkili bir şekilde azaltılmasında önemli bir etken olmaktadır (Lingard, Wakefield ve Cashin, 2011: 12).

Uluslararası Çalışma Örgütü – İş Sağlığı ve Güvenliği (ILO-OSH) 2001 standardı, ILO tarafından geliştirilen İSGYS'lerin örneklerinden biridir. Bu standartlara göre, İSG yönetimi altı adet uygulamadan oluşmaktadır. Bunlar; politika geliştirme, örgütlenme, planlama, uygulama, değerlendirme ve sürekli gelişimdir. Değerlendirme uygulamaları, işletmenin İSG ile ilgili ortaya koyduğu performansın ölçülmesi, izlenmesi ve periyodik olarak gözden geçirilmesi aşamalarını içermektedir. Bu uygulamaların yerine getirilmesinde hangi çalışanların yetkili ve sorumlu olduğu önceden belirlenmelidir. Bunun yanında örgütün büyüklüğüne, faaliyet alanına ve iş güvenliği ile ilgili amaç ve hedeflerine göre performans göstergeleri hazırlanmalıdır. Performans göstergeleri, örgütün İSG'ye yönelik amaç ve hedeflerine ulaşması için belirlenen, örgütten örgüte değişen ve başarılı bir performans değerlendirmesi yapabilmek için gerekli olan bileşenlerdir (Üngüren ve Koç, 2015: 128-129).

6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanununun 4. maddesi gereğince işveren, İSG önlemlerine uyulup uyulmadığını gözlemlemeli, denetimde bulunmalı ve ortaya çıkan sorunların giderilmesini sağlamalıdır. Bu kanunun risk değerlendirmesi ile ilgili 10. maddesine göre, İSG yönünden çalışma ortamının ve çalışanların bu ortamda maruz kaldığı risk etmenlerinin bertaraf edilmesine yönelik gerekli olan kontrol, ölçüm, inceleme ve araştırmaların yapılması gerekmektedir. İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkındaki Yönetmeliğin 8. maddesine göre İSG kurullarının temel görevi, örgütün niteliğine uygun İSG iç yönerge taslağı hazırlayarak işverenin veya işveren vekilinin onayına sunmaktır. Hazırlanan yönergenin uygulanışını gözlemlemek, gözleme sonuçlarının rapor haline

getirilerek alınması gereken önlemlerin belirlenmesini sağlamak, iş yerinin İSG ile ilgili hali hazırdaki durumuyla ilgili yıllık rapor hazırlamak, geçirdiği yıllarla ilgili çalışmalarını değerlendirerek elde edilen bilgiler ışığında bir sonraki yılın çalışma programında yer alacak hususları belirlemek, bu kurulların diğer görevleri arasındadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

Aynı İSG uygulamalarına tabi olan eğitim kurumlarının stres, kaygıdan ve tehlikeden uzak olması, çalışanlar ve öğrenim görenler için güvenli bir eğitim ve çalışma ortamı sağlamaktadır. Bu durum okulu, oluşacak tehlike ve risklerden arındırarak bireylere güvenli bir okul ortamı sunacaktır. Öğretmenlerin, öğrencilerin ve personelin kendilerini fiziksel ve psikolojik açıdan rahat ve huzurlu hissetmeleri okul güvenliği kavramıyla ifade edilmektedir. Bu yüzden İSG uygulamalarıyla oluşturulacak güvenli bir okul ortamı, bireylerin kendilerini daha rahat hissetmeleri ve performanslarını en iyi şekilde ortaya koymaları bakımından önemli görülmektedir (Çay, 2019: 3).

Okul güvenliği planının hedefi, tehlikelerden, şiddetten, zararlı bağımlılıklardan, korkudan uzak, öğretmenlerin öğretebileceği, öğrencilerin öğrenebileceği bir ortamda başarının ödüllendirildiği ve bütün öğrencilerin geliştiği bir okul iklimini yaratmak ve bu iklimi sürdürmektir (Stephens, 1998:254). Okul yöneticilerinin, okul güvenliği ile ilgili yapmaları gerekli olan bütün uygulamalar, okulun iklimi, kültürü ve eğitsel nitelikleri için gerekli olan önlemlerdir. Bu durum okul güvenliği için yapılan planlamaların amacı niteliğindedir.

Bilindiği üzere, gelişen ve geliştikçe yeni sorunları da beraberinde getiren günümüz dünyası, yeme, içme, giyinme, barınma gibi metaların üretiminde karşılaşılan sağlık ve güvenlik sorunlarının yanında eğitim-öğretim süreçlerinde de yeni sorunları beraberinde getirmektedir. Özellikle son yıllarda yaşadığımız pandemi sürecinde eğitim-öğretim alanında yaşanan aksaklıklar okullardaki İSG uygulamalarının önemini ortaya koymaktadır. Yüz yüze eğitimin tamamen durdurulmasına sebep olan bu durumun normalleşme sürecinde okul içi sağlık ve güvenlik konusunda okul yönetimine düşen görevleri eskiye göre daha da artıracaktır.

Avrupa Birliği'nin, Aralık-1999'daki zirvesinde alınan kararlar doğrultusunda, Türkiye'ye adaylık statüsünün tanınmasıyla birlikte, 2003 yılında 4857 sayılı İş Kanunu çıkarılmıştır. Ayrıca, İSG Kanununun çıkarılarak 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren uygulamaya konması, akabinde bu kapsamda yönetmelikler çıkarılmasıyla ülkemizde İSG mevzuatı Avrupa Birliği standartlarına uyumlu hale getirilmiştir. Bu kanunun İSG ile ilgili

hükümleri, birkaç madde dışında, 1475 sayılı İş Kanunundan olduğu gibi aktarılmıştır. Böylece İSG mevzuatı okullar dâhil, bütün kurumlarda uygulanmaya başlamıştır.

Okullarda uygulanan İSG uygulamaları ve sonuçları ile ilgili çalışmalar yapılmış fakat İSG'nin uygulandığı diğer sektörlerde kullanılan ve İSG uygulamalarının etkililiğinin belirlenmesini, eksikliklerinin ortaya konulmasını ve düzeltici önlemlerin alınmasını sağlayan İSG performansı ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin, okulun öğretmen, öğrenci ve çalışanların İSG konusundaki farkındalık ve bilinç düzeyleri ile okullardaki İSG uygulamaları hakkındaki görüşlerinin tespit edilmesi ayrıca okulun İSG kriterlerine uygunluğu, çalışanlar arasındaki iş birliği gibi konularda İSG yönetiminin yeterince etkili olup olmadığının değerlendirilebilmesine yönelik bir performans ölçeği geliştirilmesinin eğitim yöneticilerine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu varsayımdan hareketle okullarda İSG uygulamalarının derinlemesine incelenmesi, performans ölçeği geliştirilmesi ve durum tespiti yapılması araştırmaya değer bulunmuştur.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ve özel okulların ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan okul yöneticilerin ve öğretmenlerin İSG uygulamaları ile ilgili görüşlerinin ne olduğunu ortaya koymaktır. Araştırmada bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Sorular

1. Okul yöneticilerinin, İSG eğitimlerinin etkililiği konusundaki görüşleri nelerdir?
2. Okul yöneticilerinin, İSG uygulamalarındaki kendi görev ve sorumlulukları hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin, okul çalışanlarının ve öğrencilerin İSG konusundaki tutum ve davranışları hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Okul yöneticilerinin, okuldaki çalışan ve öğrencilerin İSG araç ve gereçlerinin kullanımı konusundaki yeterlilikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Okul yöneticilerinin, okulda kullanılan İSG görsel materyallerinin etkililiği konusundaki görüşleri nelerdir?
6. Okul yöneticilerinin, okul çalışanlarının ve öğrencilerinin İSG konusundaki görüşleri nelerdir?

7. Okul yöneticilerinin, salgın döneminin İSG uygulamalarını nasıl etkilediği ile ilgili görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Sorular

1. Alınan İSG eğitimlerinin etkililiğine yönelik öğretmen algıları ne düzeydedir?
2. Okullarda uygulanan İSG uygulamalarının yönetsel önlem açısından etkililiği hangi düzeydedir?
3. Okulda İSG uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri ne düzeydedir?
4. Okul İSG uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşleri İSG eğitimi alıp almamalarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Okul İSG uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşleri okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
6. Okul İSG uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşleri eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Okul İSG uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
8. Okul İSG uygulamaları konusunda öğretmenlerin görüşleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
9. İSG uygulamaları ile ilgili okul yöneticileri ile öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Eğitim öğretimi engelleyen sağlık ve güvenlik sorunlarının oluşması, okullarda uygulanan sağlık ve güvenlik uygulamalarının yeterince etkili olup olmadığı hususunda belirsizlikler oluşturmaktadır. Okul yöneticileri tarafından yürütülen İSG uygulamalarının etkililiğinin incelenmesine yönelik yapılacak araştırmalar bu belirsizliğin giderilmesinde önemli katkılar sağlayacaktır. Çalışmaların genelinde örgüt ve okul ortamlarındaki sağlık ve güvenlik eksikliklerinin belirlenmesi yapılmış ve düzeltilmesi için çözüm önerilerinde bulunulmuş fakat bu eksikliklerin önceden tespitinin yapılması gerektiğinden, bu tespitin yapılmasını sağlayacak sistematik yaklaşımdan ve bu tespiti yapacak ölçme araçlarından bahsedilmemiştir. Bu araştırma okullarda özellikle pandemi sürecini de içine alan bir dönemde sağlık ve güvenlik uygulamalarında yaşanan eksikliklerin önceden tespiti ve giderilmesi için geliştirilen sistematik yaklaşımlara yönelik ilk çalışma olması bakımından özgün bir değere sahiptir. Akaner'in (2022: 70) yapmış olduğu çalışmada, güvenilirliği

kanıtlanmış İSGYS'lerin bakanlıklar tarafından sentezlenerek her sektör için ayrıca geliştirilip kamu ve özel kurumlara uygulanmasının gerekliliğini ifade etmiştir. Çalışma bu bağlamda özellikle eğitim kurumlarında uygulanacak İSGYS'lerin en önemli parçası olan okul İSG performansının ölçülmesine katkı sağlayacaktır. Bu katkı, okul yöneticilerinin İSG uygulamaları yönetiminde özellikle okul İSG ile ilgili eksiklik durumlarının tespitinde fayda sağlayacaktır. Araştırma ayrıca günümüz pandemi dönemi İSG uygulamalarının yüz yüze eğitimde ne kadar etkili olduğuyla ilgili genel durumun tespitini sağlayacağı için çevrim içi eğitim konusunda yapılmış veya yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacaktır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

İlkokul, ortaokul ve lise kademelerinde 50 ve üzeri çalışanı olan okullarda görev yapan okul yöneticisi ve öğretmenlerin mevcut İSG uygulamalarına yönelik görüşleri ve düşünceleri ile sınırlıdır.

1.5. VARSAYIMLAR

1. Katılımcıların araştırmada kullanılan ölçek sorularını tarafsız cevapladıkları,
2. Katılımcıların görüşlerini samimi ve gerçeğe uygun olarak sundukları, varsayılmaktadır

1.6. TANIMLAR

İş Sağlığı ve Güvenliği: İşin yapılması anında iş yerindeki ortam şartları sebebiyle çalışanların maruz kaldıkları sağlık tehditleri ve mesleki risklerin bertaraf edilmesi ya da azaltılması ile uğraşan bilim dalıdır. Bir örgütün faaliyetlerden etkilenen çalışanların, geçici işçilerin, alt yüklenici çalışanlarının, ziyaretçilerin, müşterilerin ve iş yerindeki herhangi bir kişinin sağlığına ve güvenliğine etkisi olan faktörleri ve koşulları inceleyen bilim dalıdır. (Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2016).

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi: Bir işletmenin sağlık ve güvenlik ile ilgili kurumsal hedeflerine ulaşmak için birbirleri ile etkileşim halinde olan pek çok uygulamayı bir araya getiren bir yapıdır (ILO, 2001: 5).

İş Sağlığı ve Güvenliği Performansı: Çalışma ortamlarının İSG hedeflerine ne kadar ulaştığını gösteren İSG yönetim sisteminin kritik bir bileşenidir (Lingard, Wakefield,

Cashin, 2011: 1). İşletmede sistem uygulamalarının performansının ölçülmesi, işletmenin bu uygulamalarla ilgili belirlenen amaç ve hedeflere ne ölçüde ve ne kadar ulaştığını belirleyen bir süreç olarak da ifade edilebilir (Şimşek, Zerenler, Şimşek ve Topuz, 2006: 97).

Okul Müdürü: Yönetiminden sorumlu olduğu kurumda, Milli Eğitim amaçları doğrultusunda, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, plan, program ve emirler doğrultusunda planlama yapan, organizasyon, koordinasyon görevlerini yerine getiren, uygulama ve denetimini yapan, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinden sorumlu olan kişi (MEB, 2000). İSG yönetmeliğine göre; 50 ve daha fazla çalışanın bulunduğu okullarda, İşyeri Sağlık ve Güvenlik Kurulu oluşturulacak, merkez teşkilatında kurulun başkanı işveren vekili sıfatıyla Müsteşar Yardımcısı, taşra teşkilatında il Milli Eğitim Müdür Yardımcısı, okullarda Okul Müdürü olacak şekilde belirlenmiştir (MEB Genelge,2014

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın kuramsal çerçevesi ve tez konusuyla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMI

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), İSG kavramını; iş yerindeki çalışanların tamamının ruhsal, fiziksel ve toplumsal sağlık, güvenlik ve refahlarının en üst seviyeye çıkarılması ve bu durumun devam ettirilmesi, iş yeri şartlarının, iş yeri çevresinin ve oluşturulan ürünün, sağlığa aykırı durumlarının bertaraf edilmesi, örgütte bulunan herkesin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini bozacak risk faktörlerinin yok edilmesi, çalışanların ruhsal ve fiziksel sağlıklarını koruyan çalışma ortamlarının meydana getirilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Bingöl, 2003: 455).

Başlangıçta “işçi sağlığı ve iş güvenliği” adlandırılmasıyla, işçilerin sadece çalışma ortamında sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturmayı ifade ederken zamanla daha kapsamlı hale gelerek çalışma ortamı ve çevresinde sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı oluşturmayı ifade eden “iş sağlığı ve güvenliği” kavramı olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Topak, 2004: 7). İSG, çalışma ortamlarının daha “insancıl” hale getirilmesi; insanların daha güvenli bir biçimde yaşamlarını devam ettirebilmesi için gereken şartları karşılayan ortamların sağlanması süreci olarak tanımlanmaktadır (Turan ve Taşkın, 2016: 147). Bu kavram İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda, iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi olarak tanımlanmıştır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

İSG, işin yapılması anında iş yerindeki ortam şartları sebebiyle çalışanların maruz kaldıkları sağlık tehditleri ve mesleki risklerin bertaraf edilmesi ya da azaltılması ile uğraşan bilim dalıdır. İSG, bir örgütün faaliyetlerinden etkilenen çalışanların, geçici işçilerin, alt yüklenici çalışanlarının, ziyaretçilerin, müşterilerin ve iş yerindeki herhangi bir kişinin sağlığına ve güvenliğine etkisi olan faktörleri ve koşulları inceleyen bilim dalıdır (Karaman, Çivici ve Kale, 2016: 161).

Günümüzde İSG, çok yönlü ve çok disiplinli bir şekilde incelenip, çözüm yollarının

oluşturulduğu, bir sosyal politika alanı haline gelmiştir. İSG'ye yönelik kamu politikaları oluşturabilmesi İSG'yi uygulayan ülkelerin teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmişlik seviyelerine bağlı olarak değişiklikler gösterebileceği toplumlarda bu politikaların doğrultusunda İSG kültürü meydana getirmeleri büyük önem taşımaktadır (Aksoy, Samanlı ve Karagöz, 2016: 117).

2.2. İŞ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN KAVRAMLAR

Bu başlık altında; İSG'ye bağlı olarak gelişen ve İSG konusuyla doğrudan ilgili bulunan iş sağlığı, iş güvenliği kavramları incelenmiştir.

2.2.1. İş Sağlığı Kavramı

İş sağlığı, yaşam çevresinin sağlığı için gerekli olan sağlık kurallarını yani, iş sağlığı ve güvenliği kavramının sağlık yönünü ifade etmektedir (Kılıç, 2014: 6). Bir başka deyişle iş sağlığı; çalışanların tamamının moral, sosyal, ruhsal, fiziksel ve iyilik hallerinin üst düzeyde bulundurulması ve sürdürülmesini, örgüt ortamındaki sağlığa aykırı şartların en alt seviyeye düşürülmesini ayrıca bu duruma düşmeme yöntemlerinin uygulanmasını, örgüt ortamındaki çalışanların fiziksel, ruhsal kabiliyetlerine uygun işlerde çalıştırılmasını hedefleyen bir olgudur (Sarıkaya, Güllü ve Seyman, 2009: 328). İş sağlığı; meslek gruplarının tamamında çalışanların ruhsal, fiziksel ve sosyal yapılarını en üst seviyeye çıkararak, muhtemel tehlikeleri ortadan kaldırarak çalışanların psikolojik ve fizyolojik yatkınlıklarına göre iş yönlendirmelerinin yapılmasını ve bunun sonucunda işin çalışana ve çalışanın da işe uygunluğunun sağlanmasını amaçlayan bir tıp dalıdır (AÇSHB, Çalışma Yaşamında Sağlık Gözetimi Rehberi, 2010: 12).

İSG'nin sağlık yönü, tıbbi ve teknik (iş hijyeni) olmak üzere iki şekilde ele alınmaktadır. Çalışanların sağlığının korunması, hastalanan ve kazaya uğrayanların iyileştirilmesi gibi uygulamalar iş sağlığının tıbbi yönünü ifade ederken çalışanların sağlığını etkileyen ve iş yerinde bulunan çeşitli madde ile etkenlerin varlığının saptanması, düzeylerinin ölçülmesi ve gerektiğinde kontrol altına alınması ise iş sağlığı ve güvenliğinin teknik yönünü ifade etmektedir. Dolayısıyla iş sağlığı hem tıbbi hem de teknik uygulamalara işaret eden daha genel bir terim olup iki tür uygulamayı da kapsamaktadır (Yıldız, 2013:53).

Çalışan sağlığı ile ilgili yapılan çalışmalarda üç yaklaşımın olduğu ayrıca bu yaklaşımların üç ön kabule dayandığı söylenebilir. Bunlardan birincisi, çalışma alanının teknik bir alan olarak görüldüğü, sermaye ve teknoloji sayesinde örgütlendiği kabulüdür.

Bundan dolayı, işçi sağlığıyla ilgili bütün faaliyetler, sermaye, bilim ve teknoloji takip edilerek yapılır. İkincisi, çalışan sağlığı için işçinin, bilinçli ve sorumluluklarının farkında olan bir birey olması gerektiğini savunan bir görüştür. Bu görüşte meydana gelen iş kazalarının işçi hatalarından ve işçi dikkatsizliklerinden dolayı meydana geldiğine vurgu yapılmaktadır. Üçüncüsü, işçi sağlığı için ulusal ve uluslararası standartların önemini vurgulayan bir yeri vardır. Bu görüşe göre, bilim ve teknolojinin sağladığı olanaklar ile geliştirilen ulusal ve uluslararası standartlar, çalışan sağlığı düzenlenmelidir (Özdemir, 2015: 2).

2.2.2. İş Güvenliği Kavramı

İş güvenliği, “işin yapılması anında çalışanların yüz yüze kaldığı tehlikelerin yok edilmesi ya da azaltılması konusunda, işverene zorunlu tutulan yükümlülüklerle ilişkin teknik kuralların tamamıdır” şeklinde tanımlanabilir (Demircioğlu, 2012:155). İş güvenliği; işin yapılması sırasında işçilerin karşılaşabilecekleri tehlikelerin yok edilmesi veya en alt seviyelere indirilmesi konusunda, işverenin üstlendiği sorumluluklar ve teknik kurallar bütünüdür. İş güvenliği, çalışanların tamamının vücutsal tamlığının korunması ve hayati risklerinin bertaraf edilmesi için gerekli teknik kaideleri içerir (Balkır, 2012: 58-59). Yani “çalışma alanlarında işin istenen şekilde yürütülmemesi sebebiyle meydana gelen tehlikelerden ve sağlığı tehdit edecek koşullardan korunmak için uygulanan sistematik çalışmalara iş güvenliği” adı verilmektedir. Örgüt ortamına ve kullanılan iş ekipmanlarına göre iş güvenliği uygulamaları farklılıklar göstermektedir. Mesela çalışma alanında bulunan hammadde, üretilen madde, bina ve her türlü araç ve gerecin güvenliği ile ilgili yapılan çalışmalar için geliştirilen acil eylem planları ve risk analizleri birer iş güvenliği önlemdir. İşin görüldüğü alandaki bütün eşya ve malzemelerin konulduğu yerler için ergonomik kriterlerin kullanılması veya yüksek basınçlı her türlü kaplarla yapılan çalışmalar için gerekli gaz ölçümlerinin yapılması ve bunun belirli periyotlarla tekrarlanması birer iş güvenliği uygulamasıdır. Çalışma ortamlarında yangınla ilgili önlemlerin alınması ya da olağanüstü hal gibi riskli durumlar ile karşılaşılmasında acil kaçış planlarının oluşturulması, bir iş güvenliği önlemdir (İri, 2020: 12).

İnsan hayatının korunmasının öncelikli olduğu günümüzde, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarında, çalışanların güvenliğinin öncelikli olduğu, üretim ve işletme güvenliği ile ilgili uygulamaların ise ikinci planda kaldığı söylenebilir (Ceylan, 2012: 95). Daha farklı ifade edilecek olursa, çalışma alanlarında teknik önlemlerin alınması tek başına yeterli olmamakla birlikte iş sağlığı önlemleri ile beraber değerlendirilir ise amaca ulaşılmasında

önemli bir adım atılmış olunacaktır. İSG “iş sağlığı” ve iş güvenliği” olmak üzere iki farklı kavramdan oluşsa da aslında bu kavramlar bir bütünün parçalarıdır. Çünkü her iki kavram özünde, örgütte çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıkları gibi risklere karşı korunmasında gerekli önlemlerin alınmasını sağlayarak sağlık ve yaşamlarının devamlılığının muhafaza edilmesini hedeflemektedir (Kılıkış, 2014:6).

2.2.3. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri (İSGYS)

Yönetim sistemi, örgütün hedef ve amaçlarının örgüt dışında ve içinde bu hedef ve amaçların anlaşılıp uygulanmasını sağlayan süreçlerin bütünüdür. Yönetim sisteminin uygulanacağı bütün çalışma alanlarında uygulanabilmesi, standart bir yapının meydana getirilmesi ile mümkün olacaktır. İSGYS, çalışma ortamında, çalışan kişilerin sağlık ve güvenliğini etkileyebilecek durumların tamamını belirli bir sistem doğrultusunda denetleyen yaptırımların bütünüdür. İSGYS’lerin diğer yönetim sistemlerinden farkı, örgütlerin hizmetlerinin ve ürünlerinin güvenliğinden ziyade çalışanların sağlığına ve yaptıkları işin güvenliğine yönelik standartları temel almasıdır (Ediz, Yıldızbaşı ve Baytemur, 2017: 276).

Çalışma ortamında tehlike faktörlerinden (yangın, zehirlenme, alet yaralanmaları v.b) meydana gelebilecek güvenlik ve sağlık risklerini değerlendiren sürece İSGYS denir (Serin ve Çuhadar, 2015: 53). İSGYS, iş yeri yönetiminin, sağlık ve güvenlikle ilgili tehlike faktörlerini tanımasını ve yol açtığı riskleri değerlendirerek kontrol altına almasını, gerekli olan kontrol ve denetim süreçlerini oluşturmasını, yasa ve yönetmeliğe uyumda yardımcı olmasını sağlayarak işletmenin genel performansını arttırmasını sağlayan kurallar ve yaptırımlar bütünüdür (British Standards Institution, 1999). Ayrıca İSGYS’ler sistematik olarak tehlike faktörlerini belirlemek, riskleri ortaya çıkarmak ve kontrol etmek için uygun yöntemlerle yapılan çalışmaların tamamıdır (Serin ve Çuhadar, 2015: 54).

Bir yönetim sistemin geliştirilmesi ve kabul görmesinin yollarından biri, uygulanacak olan sistem performansının etkili olduğunun kanıtlanmasıdır. Performansın değerlendirilmesi, örgütün belirlediği stratejik amaç, misyon ve hedeflerine ulaşabilmesi doğrultusunda, örgütün maddi ve manevi bütün tamamlayıcıları hakkında veri elde etmesi ve elde ettiği bu veriler doğrultusunda değerlendirmeler yapması sürecini oluşturur. Bu sürecin en kritik bölümünü ölçüm aracı ve bu ölçüm aracı ile yapılacak ölçümler oluşturur. Performans ölçümü, örgüt için tekrarlanması gereken, zaman alıcı ve uğraşılması zor bir süreçtir. Bu doğrultuda öncelikle neyin, nasıl ve ne ile ölçüleceği ile ilgili bilginin iyi bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Bunun için öncelikle başvuru yöntemlerinden biri bu

alandaki öğrenim görmüş uzman kişilerin bilgi, görüş ve deneyimlerinden faydalanmaktadır. Bu yöntem, daha basit sistemlerin değerlendirilmesinde kullanılsa da daha karmaşık sistemler için çelişkili hatta bazı durumlarda yanlış sonuçlar verebilir. Böyle bir durumda yapılacak olan hataların önüne geçmenin en ideal yolu matematiksel veya niceliksel teknikleri kullanmaktır (Ediz, Yıldızbaşı ve Baytemur, 2017: 277).

Dünyanın ilk ulusal standardizasyon kurumu olarak bilinen ve 1901 yılında kurulan İngiliz Standart Kurumu (BSI) tarafından 1996 yılında BS 8800 yayımlanmıştır. Kılavuz niteliği taşıyan ilk İSG standardı olan "BS 8800 Mesleki İş Sağlık ve Güvenlik Yönetim Sistem Rehberi" olarak isimlendirilmiştir. BSI ve benzer birçok kuruluşun katılımı ile BSI altında oluşturulan HS-1 Teknik Komitesi tarafından ISO 9000 Kalite Yönetim Standartları (KYS), ISO 14000 Çevre Yönetimi Standartları (ÇYS) vb. standartlar dikkate alınarak hazırlanmış, Nisan 1999'da İrlanda Ulusal Standartları Teşkilatı, İngiliz Standartlar Teşkilatı vb. birçok kuruluşun katılımı ile OHSAS 18001 standardı yayımlanmıştır. Daha sonra 2007'de OHSAS 18001: 2007 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı yayımlanmıştır (Koşar, 2015: 7). OHSAS 18001: 2007 sayılı standart, İSGYS içerisinde bulunması gereken kritik yönetim elemanlarını ayrıntılı anlatan A sınıfı bir standart olarak ön plana çıkmıştır (Özmen, 2014: 8-9).

Ülkemizde kullanılan "TS (OHSAS) 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi, "OHSAS 18001 Occupational Health and Safety Management Systems" olarak standartlarımıza kazandırılmıştır (TS 18001, 2008: 3). Bir örgütün İSG risklerini kontrol altına alıp İSG performansının iyileştirilmesi için gerekli yönetim sistemi şartlarının sağlanması gereklidir. OHSAS 18001, örgütlerde meydana gelebilecek İSG risklerini kontrol altına almak ve ayrıca İSG performanslarının iyileştirmesini sağlamak için, İSGYS ile ilgili şartları belirleyici bir kılavuz görevi görmektedir. OHSAS 18001'e göre İSG performanslarını geliştirmek için çalışma ortamının sürekli iyileştirilmesi ve örgüt çalışanlarının tamamının sürece katılımının sağlanması gerekmektedir (Serin ve Çuhadar, 2015: 56). OHSAS 18001 İSGYS uygulamalarının örgütlere sağladığı faydalar şunlardır (TS18001, 2008: 1);

- İSG ile ilgili mevzuat, yasa ve kanunların gerekliliklerini yerine getirir,
- Kişilere gerekli eğitimlerin verilmesini sağlar,
- Acil durumlara yönelik gerekli hazırlıkları yapar,
- İSG risklerini belirleyerek bu risklere karşı gerekli önlemlerin alınmasını sağlar,

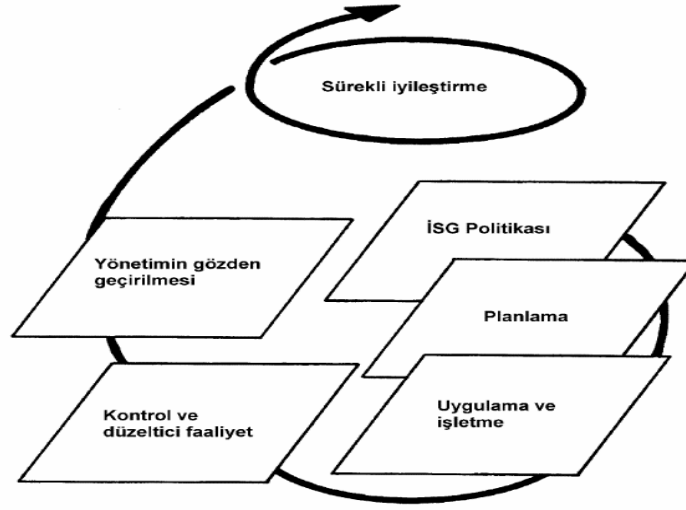
- İSG sisteminin performansını denetimlerle izler,
- Bu izlemelere bağılı olarak iyileştirme faaliyetlerini yapar,
- İSG' ye yönelik belirlenen hedeflere ulaşmak için yönetim programları geliştirir,
- İSG 'ye yönelik çalışmaları ve sonuçlarını kayıt altında tutar.

OHSAS 18001 İSGYS, TS EN ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi ile TS EN ISO 9001-2008 Kalite Yönetim Sistemlerinin ortak prensipleri şu şekilde ifade edilebilir (Serin ve Çuhadar, 2015: 57):

- PUKÖ Döngüsü olarak bilinen sistem yaklaşımının kullanılması,
- Uygulanacak sürecin yönetimi,
- Çalışanların sürece katılımı,
- Sürekli öğrenme, iyileştirme ve yenilikçilik,
- Rasyonel karar verme,
- Müşteri-çevre-çalışana odaklılık,
- Taraflarla iş birliği,
- Liderlik

İSGY, temeli PUKÖ döngüsü olarak bilinen sırasıyla, planla, uygula, kontrol et, önlem al süreçlerine dayanır. Bu döngünün ilki olan planla; örgütün İSG politikasına uygun sonuçlara ulaşabilmek için gerekli süreçlerin ve hedeflerin belirlenmesini içermektedir. Uygula; İSG süreçlerinin uygulanmasını, kontrol süreçlerinin izlenmesini ve İSG politikasına, hedeflerine ve yasal şartlara göre ölçmesini ve sonuçların bildirilmesini içermektedir. Önlem al ise İSG performansının iyileştirilmesindeki devamlılığı sağlamak için alınan önlemleri ifade etmektedir (TS18001, 2008: 2).

ISO standartlarının da temelini oluşturan PUKÖ döngüsü W. Edwards Deming tarafından geliştirilmiştir. Bu döngü Sistemik bilgi elde etmeyi sağlayan bilimsel bir yöntemdir (Calcedo, vd. 2015: 142). Yeni bilgiler edinildikçe yeni fikirler ortaya çıkar ve çıkan bu bilgiler PUKÖ döngüsü ile test edilir (Akpınar ve Öğütoğulları, 2016: 101). OHSAS 18001'de İSG ile ilgili yönetim sistemi modeli şekil 2.2.3.1'de verilmiştir.

Şekil 2.2.3. 1 TS 18001 İSG Yönetim Sistemi Modeli (TS 18001, 2008:2)

Örgütün belirlenen hedeflere ulaşması için uygun olarak bir operasyonu başarması, sürdürmesi ve değişen koşullara etkin bir şekilde yanıt vermesi gerekmektedir. Ayrıca örgüt, sosyal, finansal ve rekabetçi baskılar ile çevresel riskler konusunda kendini geliştirmek ve bu argümanlarla savaşmak için yönetim sistemlerinin gösterdiği sistematikte ilerlemek durumundadır. Bu sistematik içinde uygulanan PUKÖ metodolojisi yönetsel sorunların çözümünde faydalı olmaktadır (Calcedo, vd. 2015: 142).

Özetle bir örgütün içinde kurguladığı İSGYS'nin temeli PUKÖ döngüsüne dayanır. Her örgüt uyguladığı sistemi oluştururken, sistemin sürecine göre şartları nasıl karşılayacağını belirleyerek bu şartlar doğrultusunda kendi politikasına uygun şekilde sistemi yapılandırır (Ediz, Yıldızbaşı ve Baytemur, 2017: 278).

2.2.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performansı Ölçeği

İSG yönetim planının sağlanması, güvenli bir iklimin oluşturulmasına, insan kaynaklarının korunmasına ve sağlığın geliştirilmesine, örgütün devamlılığının sağlanmasına önemli bir katkı sağlanmaktadır. Örgütte iş yaparken meydana gelen kazalar ve yapılan mesleğin sebep olduğu hastalıklar, işletmelerin üretim kapasitesi, itibarı ve rekabet gücü üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. İSG'nin iş verimliliği ve rekabet gücü üzerine yapılan son araştırmalar, iş kazaları ve meslek hastalıkları, işletmelerin üretkenliği, rekabet gücü ve itibarı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Yapılan İSG uygulamaları tazminat maliyetlerini (tazminatlar ve tıbbi masraflar) büyük oranda azalttığı için sosyal ve ekonomik faydaları doğrulamıştır. İSG faaliyetlerinin örgüt üzerinde mali bir giderden ziyade amaçları doğrultusunda yapılan bir yatırım olarak görülmesi ve işletmelerin örgüt yönetimi ve iş planlarının temel bir bileşeni olması gerekliliği giderek önemini

artırmaktadır (Boileau, 2016: 294).

Bir örgütün içinde uygulanan sistemin performansı, tanımlanmış bir zaman dilimi neticesinde meydana gelen çıktıyla ölçülür. Bu çıktı çalışılan örgütün hedefleri veya amaçlanan sonuçların çıktısıyla ilgilidir. Bu çerçeveden bakıldığında uygulanan sistemin performansı, işletmede bu sistemin amaçladığı hedefleri gerçekleştirebilmesi ve verilen bütün emeklerin değerlendirilmesi ve eksikliklerin tespit edilmesi şeklinde düşünülebilir. İşletmede sistem uygulamalarının performansının ölçülmesi, işletmenin bu uygulamalarla ilgili belirlenen amaç ve hedeflere ne ölçüde ve ne kadar ulaştığını belirleyen bir süreç olarak da ifade edilebilir (Şimşek, Zerenler, Şimşek ve Topuz, 2006: 97).

Kanun ve yönetmelik gereği çalışma ortamlarında İSG hedefleri ile ilgili verilen taahhütler ve stratejik yönetim esasları İSG politikasına dahil edilmiştir. Politika, İSGYS'nin ilk adımlarındandır. İSGYS'ler, performans gerekliliklerini ayrıntılı şekilde sorgular ve İSG politikasında belirtilen amaçlara ulaşılmasında yön belirleyicisi olarak görev yapar. Amaç ise İSG uygulamalarının kapsamlı bir hedefidir, yani rakamsal olarak ifade edilmemiş niyet ifadesidir (Cengiz, 2020: 1).

Hedefler, aşağıda da belirtilen birtakım özellikleri taşımalıdır (SMART) (Doran, 1981; akt. Rubin, 2002);

- Özel (Specific),
- Ölçülebilir (Measurable),
- Mutabık kalınmış (Agreed),
- Gerçekçi (Realistic),
- Terminler içeren (Time framed).

İşin ve iş yerinin İSG ihtiyaçlarına karşı hem kısa hem de uzun vadeli hedefler belirlenerek iş yerinin politikalarına ve amaçlarına uyumluluk sağlanmalıdır. Bu amaç doğrultusunda iş yerinin bütün bölümlerinde belirlenen hedefler aynı doğrultuda olmalıdır. İş yerindeki bütün çalışanların, iş yerinin hedeflerini benimsemesi ve bu hedeflere ulaşılmasına yönelik yapılacak çalışmaların kişisel hedefler kadar önemli olduğu kabul edilmesi gerekmektedir (Cengiz, 2020: 1).

Proaktif ve reaktif izleme teknikleri kullanılarak iş yerinin amaçları ölçülebilir ve bu ölçümler yardımıyla iyileştirme alanları belirlenebilir. Ayrıca bu tekniklerin kullanımı, iş yeri hedeflerinin sorgulanmasına fırsat verir. Bu sorgulama yaklaşımları, iş yeri İSG

politikalarının amaçlarına ulaşılabilmesine ilişkin doğru hedeflerin belirlenip belirlenmediği hususunda bilgi edinilmesine yardımcı olur. Hedefler ve amaçlar iş yerini daha ileriye taşımak için bir yol ve zamansal planlama sunarken iş yerinin niyetini eyleme dönüştürürler. İş yeri hedefleri, amaçları doğrultusunda ilerlemiyorsa iş yerinin gelişmesi ile ilgili olumlu yaklaşımda bulunulması olanaksız olacaktır. Bu bağlamda amaç ve hedeflerin tutarlılığı ile ilgili yapılan performans ölçümleri nicel veya nitel olabilir. Yerinde ve etkili ölçümlerin yapılabilmesinin, ölçüm yapanın, ölçüm aracının geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili bilgilere sahip olması gerekir. Kapsamlı bir ölçüm, kurumsal performansın bütünsel bir eğilimini ve işleyişini açıklayabilmek için bir dizi nitel ve nicel ölçümleme içermek zorundadır (Cengiz, 2020: 1).

Tüm kontrol sistemleri zamanla bozulma ve modası geçme eğilimindedir. Bu yüzden performans ölçümlerinin yapılması böyle durumların ortadan kalkmasına katkı sağlayacaktır. Bu tür bir ölçüm İSGYS'lerde bir denetim aracı olarak ele alınır, hatta denetim ötesine geçer. İSG performansını artırmak, mevcut ve istenen performans arasındaki boşlukları belirlemek, sorunların ve ihtiyaçların nerede olduğunu saptamak ve eylem planlarının geliştirilmesinde kullanılacak bilgileri sağlamak için bu denetimlerin yapılması büyük önem arz etmektedir. Yapılacak olan her türlü denetim, bir organizasyonun faaliyetlerinin ve bir iş mükemmelliği modeline göre referans alınan sonuçların kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak gözden geçirilmesi anlamına gelir (Costella, Saurin ve Guimarães, 2009: 1057).

21. yüzyılda işletmeler İSG ile ilgili uygulamaları, içinde buldukları ülke kanunlarına uygun standartlar kapsamında icra etmektedirler. Türkiye'de 6331 sayılı İş Kanununun 4. maddesi gereği işveren veya işveren vekili, İSG önlemlerine uyulup uyulmadığını kontrol etmeli, denetlemeli, izlemeli, ortaya çıkan veya çıkabilecek olan uyumsuzlukları gidermek için gerekli önlemleri almalıdır. Kanunun bu maddesi, örgütte oluşabilecek her türlü sağlık ve güvenlik risk etmenlerinden, çalışanların tamamının korunmasını ve gözetilmesini sağlayan temel yasal dayanağıdır. Yani işverenin sorumluluğu, sadece gerekli önlemleri almakla sınırlı olmayıp, işçilerin mevzuat ve yönetmelik gereği çalışma ortamında İSG talimatlarının gereğini yapıp yapmadıklarını sürekli gözlemeyi, kontrol etmeyi ve denetimde bulunmayı da içermektedir. Bu süreç daha etkili yaklaşımla uyumlu yöntem, teknik ve araçlarla yapılabilir. Kanunda ve yönetmeliklerde işveren veya işveren vekilinin bu görevi nasıl yapacağı net olarak belirtilmemiş olduğundan bu konu esnek bırakılmıştır. Bu doğrultuda İSG performans uygulamaları, işveren veya işveren vekilinin çalışanları izleme ve denetleme yükümlülük

şartını yerine getirmesine yardımcı olacak önemli araçlardan biri olarak görülmektedir (Üngüren ve Koç, 2015: 128).

Performans ölçümü, herhangi bir işletme veya çalışma ortamında uygulanan İSG yönetim sisteminin kritik bir bileşenidir. İSG performansının ölçülmesi, kuruluşların İSG politikalarının amaçladığı hedeflere ulaşmasını sağlamaya yardımcı olur ve İSG performans ölçümü ile ilgili bilgiler sağlar. İSG performans ölçümü örgüt veya örgütün alt birimlerinin İSG ile ilgili olarak nasıl performans gösterdiğini ve kuruluş iyileştirmelerinin yapılabileceği sorunlu alanların belirlenmesine olanak tanır. Bu belirleme, İSG problemlerinin erken tespitini, zamanında düzeltici veya iyileştirme aksiyonlarının alınmasını sağlar. Kurumsal İSG müdahalelerinin etkilerinin ortaya çıkması durumunda da performans ölçümü gereklidir. Performans ölçümü, yapılan uygulamalarda neyin işe yarayıp yaramadığı hakkında önemli geri bildirim sağladığı için İSG uygulamalarının olumlu ya da olumsuz yönleri uygun şekilde değerlendirilmesine yardımcı olur. Performans ölçümü, İSG uygulamalarının gözden geçirilmesi için temel oluşturur ve organizasyonel süreçler ve karşılaştırmalı analiz ve/veya kıyaslama için de kullanılabilir (Lingard, Wakefield ve Cashin, 2011: 1).

Performans ölçümü, İSG'nin izlenmesi ve değerlendirilmesinin önemli bir yönüdür. Bir kuruluşta ve/veya endüstride İSG uygulamalarının başlıca hedeflerinden biri İSG performansını ölçmek, sağlık ve güvenlikle ilgili geri bildirim sağlamaktır. Doğrudan veya dolaylı olarak ölçülen performans ölçüm değerleri, beklenen bir sonuca ne ölçüde ulaşıldığı veya süreçlerin kalitesinin ne olduğuyla ilgili geri bildirim sunar (NOHSC, 1999: 1).

İSG performansı ölçümlerinin yapılmadığı ve gerekli izleme prosedürlerinin yerine getirilmediği durumlarda İSG uygulamalarını sağlıklı şekilde yönetmek ve oluşacak risk etmenlerini ortadan kaldırmak mümkün olmayacaktır. Bu sebeple İSG performans ölçümleri uygulamaları, çalışanların sağlığının korunması ve kazaların olabildiğince düşük seviyelere indirebilmesi için planlanan İSG politika ve stratejilerin uygunluğu hususunda gerekli olan değişikliklerin belirlenmesini sağlamaktadır. İSG performansı ölçümleri, örgütte yönetilen İSG uygulamalarının hedeflerine ulaşılabilmesinde ve bu hedeflerin başarı seviyesinin bir göstergesi olan performans değerlemesi yapılabilmesi için gereklidir. Yapılan işe ve verilen hizmete göre değişiklik gösteren İSG performansının ölçülmesi, iş yerlerinin İSG amaç ve hedeflerine ne kadar ve ne şekilde ulaştığı ile ilgili veri elde edilmesini sağlar (Ören, 2016: 52)

Günümüz örgütlerinde meydana gelen kaza ve yapılan mesleğin yol açtığı

hastalıklarından korunmak için uyulması gereken yasal mevzuatın gerekliliklerinin denetimi amacıyla İSGYS kullanılmaktadır. Bu sistemler, iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tehlikelerin belirlenmesini, oluşabilecek kazaların risk düzeyinin ölçülüp kontrol altına alınmasını, gözlem ve kontrollerin yapıp olumlu İSG performans elde edilmesini ve böylece iş sağlığı ve iş güvenliği bağlamında güvenli bir çalışma ortamının oluşturulmasını hedeflemektedir (Özdemir ve Topçuoğlu, 2009: 31). İSGYS'ler, İSG uygulamalarına yönelik yasal mevzuatın ve risklerden korunma stratejilerinin nasıl icra edileceği ile ilgili bir rehber veya bir model olarak da görülebilir. Bu sistemlerin önemli bileşeni olan performans ölçümleri, işletmenin İSG konusundaki amaç ve hedeflerine ne kadar ulaşabildiği ile ilgili veri elde etmesini sağlar. İSG performansının ölçülmesi ile işletmede bulunan birimlerin İSG uygulamalarında ne derece olumlu ya da olumsuz performans gösterdiği belirlenebilir, olumsuz performans gösteren birimlerdeki olumsuzluk sebepleri tespit edilebilir ve bunların giderilmesi sağlanabilir (Üngüren ve Koç, 2015: 128).

Sağlık Güvenlik yönetim sistemlerinin performans göstergelerinin üç hedefi vardır:

1. Örgütün güvenlik düzeyini izlemek,
2. Düzeltici faaliyetlerin nerede ve ne zaman uygulanacağını belirlemek,
3. İnsanları harekete geçme noktasında motive etmek (Delatour, vd. 2018: 58).

İşletmenin İSG anlamında iyi yönetilmesi İSG performans ölçümlerinin çok iyi yapılmasına bağlıdır. İSG performans ölçümlerinin iyi yapılmadığı bir işletmede İSG yönetiminden bahsedilmesi güç olacaktır. Bu sebeple yapılan performans ölçümleri, örgüt çalışanlarının kazalardan korunması ve sağlık hallerinin güven altına alınması için oluşturulan yasal mevzuat, politika ve stratejilerden sonuç çıkarılmasına yardımcı olacaktır. İSG performans ölçme aracının geliştirilmesi proaktif ve reaktif kriterlere dayalı ölçümlerden faydalanılarak yapılmalıdır. Bu kriterler bize İSG hedeflerinin başlangıç ve bitiş noktasını nasıl anlayacağımızı göstermelidir İSG performans değerlendirme uygulamalarında üç yaklaşım söz konusudur. Bu yaklaşımların başında, İSG sorumluluk ve beklentilerin sistemli bir şekilde belirlenmesi gelir. Yani iş yerinde meydana gelebilecek kaza ve sağlık tehditleriyle ilgili iç ve dış etken ve etkileşimler tanımlanarak yapılacak performans planlarına dahil edilir. Bu durum sistematik olarak meydana gelebilecek problemleri çözmeyi sağlar. Diğer bir yaklaşım ise organizasyon ve onu oluşturan öğelerle ilgilidir. Bir organizasyon kendini oluşturan öğelerin bir bütünüdür. Bu yüzden organizasyondaki bu öğelerin birbirleri ile olan etkileşim alanlarının tanımlanması gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda organizasyonun işlem haritasının çıkarılması amacı

ile organizasyon öğelerinin tanımlanması ve alt fonksiyonlarının belirlenmesi gerekmektedir. Son yaklaşım, organizasyonda yapılan iş ve görevlerin değerlendirilmesidir. Yapılacak olan işe göre uygulanacak yöntemlerin farklı olma zorunluluğundan dolayı davranış, prosedür ve kavrama analizlerinin yapılması gerekmektedir (Özdemir ve Topçuoğlu, 2009: 31).

Türk Standartları 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri Şartlarına göre, örgüt, İSG performansını gözlemlemek ve ölçmek için prosedürler oluşturup uygulamalı ve bu süreç devam ettirilmelidir. Bu prosedürler;

- a) Örgüt ihtiyaçlarına uygun, hem nicel hem de nitel tedbirleri sağlamalı,
- b) Örgütün, İSG hedef ve amaçlarına ulaşma derecesini izlemeli,
- c) Yapılan kontrollerin, hem sağlık hem de güvenlik için etkililik derecesini izlemeli,
- d) İSG performansının, İSG yönetim programları, örgüt kriterleri ve uygulanabilir yasal mevzuat şartlarına uygunluğunu izleyen proaktif tedbirleri sağlamalı,
- e) Örgüt içinde meydana gelebilecek kazaları, hastalıkları, olayları (hasarsız olaylar dâhil) ve yetersiz İSG performansının diğer geçmiş delillerini izlemek için düzenleyici tedbirleri sağlamalı,
- f) Önleyici ve düzeltici faaliyetlerin analizini kolaylaştırmak için gerekli izleme, ölçme sonuçlarının ve verilerin kaydedilmesini sağlamalıdır. (TS18001, 2008: 11).

2.3. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARININ TARİHÇESİ

İSG'nin öncelikle dünyada daha sonra Türkiyedeki tarihsel gelişim süreci altbaşlıklar altında incelenmektedir.

2.3.1. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Dünya'daki Tarihsel Gelişimi

Eski Mısır'da M.Ö. 2600'lü yılların ortalarında yaşamış, çağının dehalarından biri olan, bilimsel yaklaşımları geliştirip artıran, astronomi ile hekimlik alanlarında çalışmaları olan İmhotep, iş sağlığı ile ilgili çalışanlarda, çalıştıkları iş ile yaşadıkları sağlık sorunları arasındaki ilişkiyi işaret eden ilk kişi olarak bilinmektedir. Ayrıca mühendis, mimar olmanın yanında hekimlik ve rahiplik de yaptığı bilinmektedir (Şen, 2015: 122). Daha sonra M.Ö. 2000'li yıllarda Babil'liler dönemindeki Hammurabi kanunlarında da iş güvenliği hakkında hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler, işi yaptıranın işin olumsuz sonuçlarından direkt sorumlu tutulduğu ilk hükümler olarak bilinmektedir. Bu hükümler (Sancı, 2017: 24):

- Bina sahibinin mallarında hasar oluşturan kişi, yeniden inşaat sürecine katılarak bina sahibinin bütün zararlarını karşılamakla mükelleftir.
- İnşa edilen evin yıkılması sonucunda bina sahibinin oğlu hayatını kaybettiyse, binayı inşa eden kişinin oğlu ölüm cezasına çarptırılır.
- İnşa edilen evin yıkılması sonucunda bina sahibinin kölesi hayatını kaybettiyse, binayı inşa eden kişi aynı özelliklere sahip olan bir köleyi bina sahibine vermekle mükelleftir.
- İnşa edilen evin yıkılması sonucunda bina sahibi hayatını kaybetmiş ise, binayı inşa eden kişi ölüm cezasına çarptırılır (Çiçek ve Öçal, 2016: 112).

İş sağlığı ve iş güvenliği kavramlarıyla ilgili ilk yazılı kaynaklar; Antik Yunanlı düşünür Heredot'a kadar dayandırılmaktadır. Yapılan iş ile çalışanların sağlığı arasındaki ilişkilerin araştırılmasına yönelik çalışmaların ilk olarak Heredot tarafından başlatıldığı ileri sürülmektedir. Filozof ve tarihçi olan Heredot, ilk kez, işçilerin veriminin yükseltilmesi için işçilerin yüksek enerji taşıyan besinlerle beslenmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Meslek hastalıkları üzerindeki ilk çalışmaları Hipokrat yürütmüş olup, kurşun zehirlenmeleri ile ilgili birçok çalışma yapmıştır. 62-115 yıllarında yaşamış, Roma'nın Bithyinia valisi Pliny ise bu çalışmaları devam ettirmiş olup, kurşun ve kükürt zehirlenmelerine karşı deri maske uygulamasını başlatmıştır. Doktor Galen ise kurşun zehirlenmeleriyle ilgili patolojik çalışma başlatmış, asit buharlarının zararlarına yönelik araştırmalar yapmıştır (Yiğit, 2011: 5; Gerek, 2008: 3)

İlk maden mühendisi olarak bilinen Alman bilim adamı Agricola (1494-1555); akciğer kanseri ile radon gazı arasındaki ilişkiyi araştırmış, pnömokonyoz ile tozlu ortam bağlantısını belirginleştirmiş ve Pnömokonyoz'a "madenci hastalığı" ismini vermiştir. Daha sonra bu hastalıktan korunmak için neler yapılabileceğiyle ilgili tavsiyelerde (ağız-burun-mendil) bulunmuştur. İsviçreli kimyager ve doktor Paracelsus (1493-1541) "Bütün maddelerde zehir vardır. Doz, zehir ile ilaç arasındaki farkı ortaya çıkarır." demiştir. Bilimsel temellere dayanılarak işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun ilk ele alınması, 17. yüzyılda İtalyan Dr. Bernardino Ramazzini (1633-1714) ile başlamıştır (Sancı, 2017: 24). Ramazzini tarafından 1713 yılında yayınlanan "De Morbis Artificum Diatriba" adlı kitap meslek hastalıkları ile ilgili kapsamlı bir içerik sunmakla kalmayıp, bugün ergonomi olarak bilinen çalışanın çalışma şeklinin, iş ve çalışan uyumunun, çalışanın sağlığı ve iş verimi üzerinde etkileri olduğu düşüncesini ilk kez dile getirmiştir (Çiçek ve Öçal, 2016: 114).

Üretim araçlarına yönelik gerçekleşen teknolojik dönüşümlerdeki önemli gelişmeler, köle emeğinin sona ermesi ve emeğin temel ihtiyaçlar doğrultusunda toprağa bağlanmasıyla üretimde hem çalışan sayısını hem de verimlilik artışını sağlamıştır. Feodal dönem olarak bilinen bu dönemde görülen değişimlerin, çalışanların güvenlik ve sağlık gereksinimlerinin nasıl sağlanacağına yönelik çalışmaları zorunlu kıldığı vurgulanmakla birlikte bu alana yönelik çalışmalar hakkında daha fazla bilgiye erişilemediği ifade edilebilir. Feodal döneme ait çalışmaların benzerleri; gelişen teknolojik dönüşüm süreci, Rönesans ve Reform dönemlerinin etkisiyle birlikte modern tıbbın sağladığı imkânlarla daha da geliştirilmiştir. 18. yüzyılın ilk dönemlerinde İngiltere’de ortaya çıkan Sanayi Devrimi, üretim sürecinin niteliğini büyük değişime uğratmıştır. Zanaatkârlıkların ilk olarak küçük atölyelere, daha sonra gelişen teknolojinin yardımıyla büyük makinelerin olduğu fabrikalara geçişiyle üretilen mamulün miktarında büyük artışlar gözlenmiştir. Üretim teknolojilerinde görülen bu gelişmeler; işverenlere bağımlı, belirli bir ücret karşılığında çalışan işçi sınıfının giderek çoğalmasına sebep olmuş ve işçi sınıfının çalışma koşulları, yaptıkları işlerden kaynaklı meydana gelen riskler ve kazalar sonucunda birçok sağlık ve güvenlik sorunlarının oluşmasına yol açmıştır. Yine aynı dönemde çalışanların çalışma sürelerinin giderek uzaması, çocuk ve kadın çalışanların fizyolojilerine uygun olmayan kötü ve ağır koşullarda çalıştırılması gibi birçok etken devletin çalışma hayatına müdahale etmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Çiçek ve Öçal, 2016: 113).

İngiliz Parlamento üyesi Anthony Ashley Cooper’ın, maden ocaklarında çalışan çocuk ve kadın çalışanlara yönelik koruyucu hükümlerle ilgili çalışmaları; Thomas Percival’ın genç çalışanlarla ilgili çalışma süreleri ve şartlarına yönelik raporları, parlamento üyesi Sir Robert Peel’in ilgisini çekmiş ve İngiliz Parlamentosunda konuyla ilgili çalışmaların başlamasına yol açmıştır (Yılmaz, 2012: 6). İlk yasal düzenlemeler Percival Pott tarafından baca temizleme işçilerinin sürekli kansere yakalanmalarından dolayı bu meslekte çalışanlar için yapılmıştır. 1788 yılında Baca Temizleyiciler yasası 1833 yılında da İngiliz Fabrikaları Yasası çıkarılmıştır. İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili en önemli adımlar 19. Yüzyıl ve sonrasına tekabül etmektedir. 1802 yılında Çıraklık Sağlık ve Ahlak Yasası, 1824 yılında Sendikal Faaliyetler Yasası ve 1833 yılında da kölelik düzenini ortadan kaldıran yasalar çıkarılmıştır (Bilgiç, 2020: 778).

İngiltere’de gerçekleşen bu düzenlemeler Avrupa’daki diğer ülkelere de örnek oluşturmuş ve İsviçre’de 1840, Fransa’da 1842 (Villerme Raporu) ve Almanya’da 1849 yılında iş sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili kanunlar çıkarılmıştır (Gençler, 2007: 17). Almanya’da 1865’te Maden Kanunu çıkarılarak Maden Polis Teşkilatı kurulmuştur (Sancı,

2017: 26). Ayrıca yine aynı ülkede 1883'te Hastalık Sigortası Kanunu çıkarılmış hemen ardından, 1884'te Kaza Sigortası ve 1889'da Yaşlılık ve Maluliyet Sigortası Kanunları yasalaşmıştır (Şen, 2015: 125). 1877'de İsviçre'de de benzer yasalar kanunlaşmıştır. 1883'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda fabrikaların tıbbi denetimini içeren yasalar ve 1888'de de sağlık sigortası ile ilgili yasalar çıkarılmış, 1883 tarihinde İtalya, 1894'te Norveç, 1898'de Fransa ve Danimarka, 1903'te Belçika ve Hollanda Yasaları çıkarılarak Avrupa'da iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda büyük öncül adımlar atılmıştır (Özveri, 2015: 20).

20. yüzyıla gelindiğinde; yine İngiltere'de işe girişlerde ve devamında, aralıklı sağlık muayeneleri, çok tehlikeli işlerle ilgili kapsamlı muayeneler, meslek hastalığı beyanı, çalışamaz duruma gelenler ve sakatlananlara yönelik özel rapor hazırlanması gerekliliği yasal nitelik kazanmıştır (Yiğit, 2011: 5). 1911 yılında Almanya'da yasalaşan Sigorta Kanunu ile sosyal güvenlik hakları birleştirilmiştir ve standartlaştırılmıştır. Yine Almanya'da 1911 yılında kabul edilen ve 1912 yılında yasalaşıp yürürlüğe giren "Müstahdemler için Sigorta Kanunu" ile işçi statüsünden farklı olarak, müstahdemlerin de yasal hakları için ayrı bir sosyal sigorta oluşturulmuştur (Koçer, 2014: 4-6).

Avrupa'da bu gelişmeler olurken Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) ise; 1919 yılında Harvard Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Alice Hamilton, mesleki zararlar konusundaki 40 yıllık araştırması ile iş sağlığına büyük katkılar sağlamıştır. Hamilton'nun bu çalışmalarının en önemlileri, suni ipek sanayiinde karbon sülfür, bakır madenlerinde silikoz, civa madenlerinde civa zehirlenmeleri hakkındadır. Aynı dönemde; Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) sağlık politikasının kurucusu olan Alaxander Semashko, sağlıkla ilgili hizmetlerin bağımsız bir şekilde ele alınmasını sağlamış ve koruyucu önlemlere odaklanılmasına yönelik politikalar geliştirmiştir. Ayrıca Semashko 1920'li yıllarda sayısız araştırma merkezi ve enstitünün kurulmasını sağlamıştır (Fişek, 2014: 3).

Birleşmiş Milletlere bağlı olarak Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 1919 yılında kurulmuştur. Daha sonra İLO 1946 yılında Birleşmiş Milletler ile imzaladığı anlaşma ile bağımsız uzmanlık kuruluşu durumuna gelmiştir. ILO, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve bu kuruluşlarla iş birliği yapan birçok kuruluş, işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Ülkemizin de üyesi bulunduğu İLO' nun kimyasal maddeler için oluşturduğu "iş yerlerindeki maruz kalma değerleri", işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili alınan kararlar ve oluşturulan uluslararası sözleşmeler bu konudaki sorunların çözüme ulaşmasına katkı sağlamıştır (Bilgiç, 2020: 778). 1981 yılında ILO'ya dahil olan ülkeler, 155

Sayı 1 ‘İş Sağlığı ve Güvenliği ve alışma Ortamına İlişkin Sözleşme’yi kabul etmiştir. Bu sözleşmenin hedefi, çalışma sırasında veya yapılan işle bağlantılı olarak ortaya çıkan yaralanmaya sebep olan kazaları, çalışma ortamında meydana gelen tehlike nedenlerini mümkün olduğu kadar en aşağı seviyeye indirecek önlemlerin alınması için ulusal bir politika geliştirmek, uygulamak ve periyodik olarak gözden geçirmeyi sağlamaktır (ILO 155: m.4). Ayrıca ILO, 1985 yılında 161 Sayılı ‘İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin Sözleşme’yi kabul etmiştir. Bu sözleşmeden sonra, 1953 tarihli İşçilerin Sağlığını Korumaya İlişkin Tavsiye Kararıyla ulusal düzeydeki politika ve eylem ilkeleri oluşturulmuştur. İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin Tavsiye Kararı 1959 tarihinde, İşçi Temsilcileri Sözleşmesi 1971 tarihinde ve 1981 yılında da İş Güvenliği ve Sağlığı Sözleşmesi Tavsiye Kararı dikkate alınarak hazırlanmıştır (Sancı, 2017: 24).

10 Temmuz 1976'da İtalya'da Lombardiya bölgesinde kurulmuş olan kimyasal üretim fabrikasında, üretim reaktörünün kontrolden çıkmasıyla çevreye birçok toksik gazın salınımı olmuştur. Seveso felaketi olarak bilinen bu patlama sonucunda fabrikanın bulunduğu kasabada kısa bir süre içinde hayvan ölümleri görülmeye başlamış, patlamadan 5 gün geçtikten sonra da hastane başvuruları başlamıştır. Yapılan kontroller sonucunda kasabadaki geniş bir bölgenin kirlendiği anlaşılmış ve 100'e yakın ev tamamen boşaltılmıştır. Bu sebepten dolay ı yayılma-saçılma-patlama-bütünlük kaybı gibi nedenlerden kaynaklanan kazalara karşı alınacak önlemler ve tarafların yükümlülüklerinin yer aldığı SEVESO Direktifi Avrupa Birliği'nde kabul edilmiştir. 24 Haziran 1982 tarihinde 82/501/EEC nolu SEVESO I Direktifi yayımlanmış, Avrupa'da devam eden kazalar sonrasında, bu direktifin etkinliği artırılmış ve kapsamı genişletilmif şekliyle 1996 yılında 96/82/ECS SEVESO II Direktifi olarak yayımlanmıştır. 2003 yılında SEVESO II tekrar gözden geçirilerek 2003/105/EC Direktifi olarak revize edilmiştir (Ayanoğlu, 2014: 67; Kayhan, 2015: 29). Son olarak 2012/18/EU numaralı SEVESO III Direktifi ise 1 Haziran 2015 tarihi itibariyle AB bünyesinde uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemizde SEVESO II Direktifinin uygulanmasına yönelik olarak 30 Aralık 2013 tarihinde ‘‘Büyük Endüstriyel Kazaların nlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik’’ (BEKRA) yayımlanmıştır (<http://www.isteguvencik.tc>. 2021).

2.3.2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Türkiye'de de iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili benzer kabul edilebilecek uygulamalar eski dönemlere kadar uzanmaktadır. 13. ve 19. yüzyıllar arasında Anadolu, Balkanlar ve Türkistan bölgelerinde yaşam sürmüş olan Türklerin meslek ve sanat dallarında

yetişerek ahlak yönünden de gelişmelerine yardımcı olan ahilik teşkilatı yükümlülüklerinde olan (Demir, 1994: 22) çalışanların, çalışma düzenini ve işleri ile ilgili düzenlemelerle, günümüz Anayasasının İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik ile ilgili kanunları arasında yakın benzerlikler vardır. Ahilik teşkilatının Osmanlıların günlük hayattaki etkisinin yüksek olduğu dönemlerde, dünyada ilk olarak kabul edilen standartlar kanunu uygulamaya konulmuştur. Bu kanun; 1481-1512 yılları arasında padişahlık yapmış II. Beyazid döneminde 1502 ile 1507 tarihleri arasında hazırlanan, 100'den fazla maddeye sahip Bursa, Edirne, İhtisap (Belediye) ve İzmir kanunnameleri dünyadaki ilk tüketiciyi koruma kanunu, ilk standartlar kanunu, ilk gıda nizamnamesi ve ilk çevre nizamnamesi olarak kabul edilmektedir. Bu kanunnameler, yiyecek ve içecek üreticileri başta olmak üzere bakkal, kuyumcu ve hekimlere kadar hizmette ve üretimde pek çok meslek dalında kişilerin uyması gerekli standartları kapsamaktadır. Günümüzde bu standartlar, sosyal sorumluluk standardı (SA8000), çevre yönetim standartları (ISO14000 serisi), üretim standartları (ISO9000), vb. ile ifade edilmektedir (Yücel ve Durak, 2010: 165). İşçilerin çalışma hayatı boyunca başına gelebilecek kazalara karşı önlemler almak için zorunlu esnaf birlikleri olarak bilinen lonca teşkilatı ile dayanışma sandıklarının kurulması bu uygulamalardandır. Osmanlı Devleti'nde bu dayanışma sandıkları "Teavün Sandığı" veya "Orta Sandığı" olarak adlandırılmıştır. Bu sandıklardan elde edilen gelir, hastalanan, yaşlanma nedeniyle iş bırakmak zorunda kalan ve muhtaç durumdaki ustalar, tedavisi mümkün olmayan hastalık ve sakatlık nedeniyle iş göremez halde olan çırak, kalfa ve usta gibi bütün meslek gruplarının yaşamlarını ve geçimlerini sağlamak için kullanılmaktaydı. Ayrıca muhtaç esnaf ailelerine yardım etmek, yardıma muhtaç aile üyelerinden herhangi birinin ölmesi durumunda cenaze işlemlerini yapmak, esnafa borç para vermek de bu sandıkların işlevlerindedi. Yardıma muhtaç olanlara yapılan destekler dikkate alındığında bu sandıkların, günümüzün Sosyal Sigortalar Kurumunun temelleri olarak nitelendirilebileceği görülür (Polatoğlu ve Sincar, 2018: 73).

Sanayi Devrimi sebebiyle, makinelerin, üretimde insan gücünün yerini alması, tarıma dayalı üretim yerine fabrikalaşma temelli sanayinin dünyada olduğu gibi Türkiye'de de vazgeçilmez bir duruma gelmesi, sağlık ve güvenlik ile ilgili kavramların olgunlaşması ve yaygınlaşmasının hızını artırmıştır (Sancı, 2017: 24). 19.yüzyılda meydana gelen bu devrim, teknolojinin gelişip yaygınlaşmasını sağlayıp insanların çalışma ve sosyal hayatını kolaylaştırırsa da çalışan hayatına ve doğal çevreye büyük zararlar vermiştir ve vermektedir (Akman ve Koç, 2013: 121).

Ülkemizde sanayi devrimine ayak uydurmamızın gecikmesi sebebiyle sağlık ve güvenlik anlamında ilk faaliyetler 1865 tarihinde oluşturulan "Dilaver Paşa Nizamnamesi"

ve 1869 tarihinde oluşturulan “Maadin Nizamnamesi” olarak bilinmektedir. Dilaver Paşa Nizamnamesi ile Zonguldak ve Ereğli kömür ocaklarında çalışan işçilerin, dinlenme, barınma ve çalışma saatleri sağlıklarını bozmayacak şekilde iyileştirilmiştir. Maadin Nizamnamesi, madenlerde çalışan işçilerin iş güvenliğine yönelik mevzuatlar bütünüdür. Bu gelişmeyle, zorunlu çalışma yürürlükten kaldırılmış ve bu suretle çalışmanın sadece ekonomik yönü değil insani yönünün de değerli olduğu vurgulanmak istenmiştir. Böylelikle işçilerin iş sağlığı ön plana çıkarılmıştır (www.eforosgb.com, 2021). Osmanlı Devleti döneminde, Batı tipi modernleşmeye benzer olarak ortaya çıkan ve 1876 yılında yürürlüğe giren ilk medeni kanun Mecelle’dir. Bu kanunda iş sağlığı ve iş güvenliğine yönelik olarak çalışanın, işverenin hatasıyla zarara uğraması durumunda işverene bu zararın tazmin yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca ücretlerin eşit olarak ödenmesi yasaklanmış, günlük çalışma sürelerinin gün doğumundan batımına kadar devam ettirilebileceği ve işçinin çalışmaya hazır bulunması halinde ücret hakkı kazanacağına dair hükümler bulunmaktadır (Arıcı, 1999: 38).

Çalışma hayatına dair güncel uygulamalar Cumhuriyet döneminde hız kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin (TBMM) açılmasıyla birlikte iş sağlığı ve iş güvenliği alanlarında yasal düzenlemeler oluşturulmaya başlanmıştır. İlk olarak 10 Eylül 1921’de Sakarya Savaşı sırasında Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun (Ereğli Kömür Havzası Maden İşçisinin Hukukuna İlişkin 151 sayılı Kanun) çıkarılmıştır. 1923 İzmir İktisat Kongresinde çalışma hayatı alanında işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlar Cumhuriyet tarihinde bir ilki oluşturmuştur (Gençler, 2007: 17; Özveri, 2015: 31-34). 1925 yılında çıkarılan Sigorta Kanununda yapılan yeniliklerle meslek hastalıkları ve yol kazaları iş kazası olarak kabul edilmiştir. 1926 yılında Borçlar Kanunu yayımlanmıştır. İş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili yargılar 818 sayılı Borçlar Kanunun onuncu maddesinde ve Hizmet Akdi ile ilgili yargılar Madde 332’de yer almaktadır. Bu madde hükmüne göre; İşverenin, işçinin çalışma esnasında maruz kalabileceği tehlikelere yönelik bütün önlemleri alması, aksi takdirde işverenin uğranılan zararları tazmin edeceği karara bağlanmıştır. 1930 yılında yürürlüğe giren 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanununun 173-180’inci maddelerinde iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili hükümler yer almaktadır. Bu hükümlerde; fabrikalarda ve imalathanelerde 12 yaşından küçük çocukların çalıştırılması, 12-16 yaş aralığındaki çocukların ise saat yirmiden sonra çalıştırılması yasaktır. Yer altında yapılması gerekli işler 24 saatte sekiz saati aşmayacak şekilde icra ettirilmelidir şartına bağlanmıştır. 18 yaşından küçük çocuk işçilerin, gazino, kahve vb. işletmelerde istihdamı yasaktır. Gebe kadınlar doğumdan önceki 12

haftayı kapsayan zaman aralığında ağır hizmetlerde kullanılamaz. Emzikli çocuğu olan kadınlara ise ilk 24 haftayı kapsayan zaman aralığında mesai saatlerinde otuz dakikalık seanslarla izin verilir şartları yer almaktadır (Sancı, 2017:30).

8 Haziran 1936 tarihinde 3008 sayılı İş Kanunu yürürlüğe girmiştir. İş sağlığı ile ilgili hükümler bu Kanunda da yerini almıştır (<http://www.isteguvenlik.tc>. 2021). Bu dönemde Türkiye’de kalkınmaya yönelik yoğun bir faaliyet süreci görülmektedir. Bu faaliyetlerin başında, yurt içinde ve yurt dışındaki teşkilatlarla irtibata geçilmesi yer almaktadır. Yurt dışında irtibata geçilen en önemli teşkilat Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) olmuştur. Türkiye tarafından kabul edilen ILO sözleşmeleri arasında; 21 Nisan 1938’de maden işlerinde kadınların çalıştırılmaması, 27 Aralık 1946’da meslek hastalıklarının tazmini ve sanayi işletmelerinde hafta tatili, 14 Temmuz 1950’de iş ve işçi bulma servislerinin kurulması, 5 Mart 1951’de sanayi ve ticarete iş denetimi, 29 Eylül 1959’da deniz iş kollarında çalıştırılacak çocukların asgari yaş sınırı, 29 Mart 1961’de zorla çalıştırmanın kaldırılması, 13 Kasım 1967’de makinelerin koruyucu teçhizatla donatılması, 15 Ocak 1968’de işçilerin iyonizan radyasyonundan korunması, 25 Haziran 1974’te Türk vatandaşlarına ve yabancılara sosyal güvenlik konusunda eşit muamelede bulunulması, 2 Kasım 1984’te gençlerin sağlık muayenesi, 12 Temmuz 1993’te sanayi işlerinde çalıştırılacak çocukların asgari yaş sınırı, 26 Haziran 2000’de sakatlanan işçilerin rehabilitasyonu ve istihdamı, 25 Ocak 2001’de çok kötü şartlarda çocuk işçiliğinin önlenmesi yer almaktaydı (Polatoğlu ve Sincar 2018: 74). İkinci Dünya Savaşından sonraki konjonktürde, sanayileşmenin yoğun yaşandığı soğuk savaş yıllarında, iş sağlığı ve iş güvenliğine verilen önemin azaldığı söylenilebilir. 1967 yılında yasalaşan 931 sayılı İş Kanununda ilk defa modern hükümlerle yer alan iş sağlığı ve iş güvenliği uygulamaları, yine aynı Kanunun Anayasa Mahkemesi tarafından şekil yönünden iptal edilmesinden sonra, 1971 yılında çıkarılan 1475 sayılı İş Kanunu içerisinde de aynı hükümlerle yer almıştır. Batı’da, 200 yıl süren endüstri devriminin ucundan da olsa yakalanabilmesi için, sanayileşmenin devam ettirildiği 1970, 80 ve 90’lı yıllarda, 1475 sayılı İş Kanunu ve bu çerçevede çıkarılmış olan tüzük ve yönetmelikler, iş sağlığı ve iş güvenliği alanının ihtiyaçlarına belli ölçüde cevap verebilmiştir (www.eforosgb.com, 2021).

Avrupa Birliği’nin, Aralık-1999’daki zirvesinde, Türkiye’ye adaylık statüsünün tanınmasıyla birlikte, 2003 yılında 4857 sayılı İş Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanunun iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili hükümleri, belki birkaç madde dışında, aynen 1475 sayılı İş Kanunundan aktarılmıştır. Ancak, 4857 sayılı İş Kanununa göre çıkarılması gereken yönetmelikler, Avrupa Birliğinin 89/391/EEC sayılı çerçeve direktifine ve diğer bireysel

direktiflere göre uyumlaştırılmıştır ve 2003 yılı ile 2004 yılı içerisinde art arda yayımlanmıştır (Çetindağ, 2010).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun çıkarılarak 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren uygulamaya konması ve akabinde yönetmeliklerinin çıkarılmasıyla ülkemizde İSG mevzuatı modern hükümlerle donatılmış bulunmaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012).

2.4. OKULLARDA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ÇALIŞMALARI

Tüm öğrencilere imkân ve fırsat eşitliği sağlayan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 7. maddesi ile ‘Temel eğitim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır.’ hükmü gereğince, imkânları olmayan ya da belirli sınırlar içinde olan öğrencilerin eğitim alabilmeleri devletin garantisi altına alınmıştır (MEB, 1973). Okul sağlığı ve iş sağlığı benzer amaç ve hedeflere sahiptir bundan dolayı bu iki yaklaşım büyük nüfusların sağlığını bir ömür boyu iyileştirebilir (Croghan ve Johnson 2004: 155)

Ayrıca okul binalarının ve öğrencilerin sağlık ve güvenliğini korumak amacıyla 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 61. maddesi 12/11/2003 tarihli 5002/1 değişikliği ile aşağıdaki gibi oluşturulmuştur (MEB, 1961):

Okul binalarının sağlık, eğitim-öğretim ve ulaşım bakımından elverişli bir mahalde olması göz önünde bulundurulur. Meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az 100 metre uzaklıkta bulunması zorunludur. Turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde yukarıda belirtilen iş yerleri ile okullar arasında 100 metre şartı aranmaz. Bununla ilgili esaslar İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir.

Öğrencilerin güvenliği ile ilgili 19.01.2007 tarihinde çıkarılan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliğinin 6. maddesinde (MEB, 2007):

a) Aile içinde ve dışında şiddete maruz kalan, ilgisizlik nedeniyle veya zorlanarak kanun ve toplumun etik kurallarına aykırı olan yollara yönelme ihtimali bulunan öğrencilerle ilgili gerekli önlemlerin alınması,

b) Öğrencilerin her türlü madde bağımlılığında, uyuşturucu ve benzeri maddeleri bulundurmaktan, kullanmaktan, bu tür maddelerin üretim ve kaçakçılığına alet olmaktan korunması,

c) *Öğrencilerin pornografi, teşhir, cinsel sömürü, istismar, taciz ve her türlü olumsuz davranışlardan korunması,*

ç) *Öğrencilerin, diğer öğrenciler tarafından fiziksel ve ruhsal yönden zarar görmemeleri için dedikoduya, zorbalığa, tehdide, sataşmaya ve onur kırıcı her türlü lakap takılmasına karşı korunması konularında veli veya ailelerle de iş birliği yapılarak gerekli tedbirler alınır.*

şeklinde okul yönetici ve öğretmenlerin, öğrencilerin korunması ile ilgili görevleri yasal hale getirilmiştir.

Resmi gazetenin 19.12.2007 tarihli 12937 sayılı Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliğinde, kamu, özel kurum ve kuruluşları, gerçek kişilerce kullanılan her türlü bina ve tesisin yapımı, tasarımı, işletimi, bakımı ve kullanımında meydana gelebilecek yangınların can ve mal kaybını en aza indirerek söndürülmesini sağlamak için, yangın öncesinde ve sırasında alınacak önlemlerin, eğitimin ve denetimin usul ve esasları belirtilmektedir (MEB, 2007). Bu yönetmeliğin 106. maddesi ve 13. bendinde:

Özel olarak inşa edilmiş LPG dağıtım depolarında, tüplere doldurulmuş durumda en çok 10000 kg gaz bulundurulabilir. Bu binaların okul ve cami gibi kamuya açık binaların arsa sınırından en az 25 m ve diğer binaların arsa sınırından en az 15 m uzaklıkta bulunması gerekir. LPG ve ticari propan tüpleri, birbiriyle karışmayacak şekilde depolanır.

şeklindeki hükmüyle okulların patlayıcı ve yangına sebep olacak tesislerden kaynaklanacak tehlike durumlarından korunması sağlanmaya çalışılmıştır.

Aynı yönetmeliğin 146. maddesinde, anaokulları ve ilköğretim okullarının yangın kaçış yolunun nasıl düzenleneceği ve merdivenlerin genişliğinin 100 cm den daha az olamayacağı, 154. maddesinde dairesel merdivenlere izin verilmeyeceği ile ilgili güvenlik önlemleri belirtilmiştir (MEB, 2007).

Türkiye’de 6331 sayılı kanun, 30.06.2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete’de yayımlandıktan sonra İSG’ne ilişkin yasal mevzuat fiilen yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, çalışma ortamında sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve işçilerin hak, sorumluluk, görev ve yetkilerini düzenleyen bir kanundur. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, kamu ve özel sektör iş ve iş yerlerinde çalışan bütün yönetici ve işçileri kapsamaktadır. Dolayısıyla bir iş yeri olarak eğitim kurumları da bu kanuna tabidir (Balay, 2020: 369). Bu sayede iş sağlığı ve iş güvenliği uygulamaları ayrı bir mevzuat ve kanun olarak hukuk

sistemimizdeki yerini almıştır. Bu kanunla ülkemizde İSG konusunda yeni bir döneme girilmiş ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu maddeleri gereği başka kanun, yönetmelik ve yönergeler oluşturularak çalışma hayatı bir bütün olarak İSG kapsamında yeniden şekillendirilmiştir. 18.01.2013 tarihinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) tarafından hazırlanan ve 28532 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik” gereği Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) merkez ve taşra teşkilatına bağlı kurum ve kuruluşlarda İSG uygulanmaları hukuki zemine oturtulmuştur (Cereci ve Çetin, 2019: 153).

19.08.2014 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü 3850084 sayılı genelgesine göre (MEB Genelge, 2014):

1. Bakanlık merkez teşkilatında ve 81 il milli eğitim müdürlüklerinde en az bir İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi (İSGB) oluşturulacak. İSGB'ler merkez ve taşra teşkilatı birimlerinde, çalışma ortamlarında sağlık ve güvenlik açısından gerekli tedbirlerin alınması için izleme ve değerlendirme çalışmalarını sürdürecektir.

2. Kurum yöneticisi tarafından çalışan sayısına bağlı olarak çalışma barışını gözetecek şekilde seçimle ya da atama yoluyla, yeteri sayıda, çalışan temsilcileri belirlenecek.

3. 50 ve daha fazla çalışanın bulunduğu okullarda, İşyeri Sağlık ve Güvenlik Kurulu oluşturulacak. Merkez teşkilatında kurulun başkanı işveren vekili sıfatıyla Müsteşar Yardımcısı, taşra teşkilatında il Milli Eğitim Müdür Yardımcısı, okullarda Okul Müdürü olarak belirlenmiştir. Kurulun sekreteryası, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü ilgili daire bakanlığı, taşrada il Milli Eğitim Müdürlüklerinde insan kaynaklarından sorumlu il Milli Eğitim Müdür Yardımcısı veya Şube Müdürü, okullarda ise Müdür başyardımcısı veya müdür yardımcısı tarafında yürütülür.

4. Bakanlığın, merkez ve taşra teşkilatı ile okul ve kurumlarında risk değerlendirmesi, kurum yöneticisi veya kurumda görevli iş güvenliği uzmanı, il İSGB uzmanlarından destek alınarak, risk değerlendirmesi ekibi tarafından yaptırılacak. Bu kapsamda, farklı kaynaklardan ödenmek üzere, hizmet alma yoluyla risk değerlendirmesi yapılmayacak.

5. Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatında görevli personel ile okul ve kurumlarda görevli öğretmenlerden iş güvenliği sertifikası olanlar, İSGB'lerin koordinasyonu ile tespit edilecek. Bu kapsamda her okula iş güvenliği uzmanı

görevlendirilecek. İş güvenliği uzmanları; ilgilinin isteği ve yeterlilikleri, norm kadro fazlası olması, iş yeri tehlike sınıfı gibi hususlar göz önünde bulundurularak valiliklerce geçici olarak görevlendirilecek.

6. Valiliklerce tam zamanlı iş güvenliği uzmanı olarak görevlendirilecek olan öğretmenlerin norm kadro fazlası olması gerekecek. Bu durumda öğretmen olmaması halinde diğer personelden istekli olanlar görevlendirilecek. Bu şekilde görevlendirilenlere herhangi bir ek ödeme yapılmayacak.

7. Merkezi Yönetim Bütçe Kanununda ödenek tahsis edilmesi halinde, kısmi zamanlı görevlendirmelerde, ayda 80 saate kadar mesai saatlerine bağlı kalmak kaydıyla, çalışabilecekleri toplam saatlere göre mevcut görevlerinin dışında çalışanlar görevlendirilecek.

8. İş yeri hekimliği için Sağlık Bakanlığı Toplum Sağlığı Merkezleri veya aile hekimlerinden istekli olanlar arasından, tam zamanlı veya kısmi zamanlı görevlendirme yapılacaktır.

9. Merkez ve taşra teşkilatı ile okul ve kurumlardaki personelin İSG eğitimleri, tehlikeli sınıfta yer alan birimler için 2 yılda 12 saat, az tehlikeli sınıfta yer alan birimler için 3 yılda 8 saat olmak üzere yapılacaktır.

10. Bakanlığa bağlı kurumlardaki döner sermaye işletmelerinde çalışan işçiler ile farklı statülerde tehlikeli ve çok tehlikeli iş kollarında çalışan işçiler ve mesleki teknik eğitim atölye ve laboratuvarlarından tehlikeli ve çok tehlikeli ortamlarda çalışanların mesleki eğitim belgesine sahip olması gerekecek. Belgesi olmayanlar Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı merkezlerce belgelendirilecek.

11. Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında iş yeri ortam faktörlerinin ölçümleri İSGB'ler, tarafından yapılacaktır. İSGB'ler, İşyeri Ortam Ölçümleri, Analiz ve tetkiklerini yapacaktır.

12. Ölçümlerden elde edilen değerlerin sağlığı ve güvenliği tehdit etmesi durumunda, acil önlem alınması için yetkililer ve ilgililer doğrudan bilgilendirilecek, gerekirse işin durdurulması için İSGB yetkililerine bilgi verilecek.

13. Bakanlığa bağlı Ders Aletleri Yapım Merkezi, Ölçme ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü Baskı ve Sevk Hizmetleri Matbaası, Mesleki Teknik Eğitim Okulları, Yaygın ve Mesleki Teknik Okulları gibi tehlikeli iş yerlerinde her 10 çalışan

için bir ilk yardımcı, az tehlikeli iş yerlerinde ise 20 çalışan için bir ilk yardımcı görevlendirilecek. İlk yardımcı bulunmayan okul ve kurumlarda ise Sağlık Bakanlığı ile yapılacak iş birliği çerçevesinde, ilk yardımcı belgelendirmesi yapılacak. Yangın eğitimi ise İSGB'lerin organizasyonu ile il sivil savunma birimleri, il itfaiye birimlerinden destek alınarak mahallinde yapılacak.

14. Öğrencilere ve tüm çalışanlara iş sağlığı ve iş güvenliği konusunda farkındalık yaratma ve kültür oluşturmak üzere, ÇSGB ve bağlı birimleri, ilgili Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile hiçbir maddi ilişki kurulmadan tamamen gönüllülük esasına dayanan bir yapı içerisinde seminer, konferans, panel gibi etkinlikler işveren vekili sıfatı ile okul müdürlüklerince düzenlenecek ayrıca İSGB'ler ise uygulamada birlikteliği sağlama, yeni teknolojilerin ve yaklaşımların paylaşılması, iyi örneklerin yaygınlaştırılması amacıyla; eğitimler, çalıştaylar, konferanslar, paneller düzenleyecek.

15. Mesleki Eğitim Genel Müdürlüğü, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, STK'lar, ilgili sektörler tarafından hazırlanan Çalışanların Eğitimi Modülü uygulanarak eğitimler verilecek, eğitimler sonucunda da belgelendirme yapılacak.

16. MEB'in merkez ve taşra teşkilatı binaları ile okul ve kurumlarına ait binaların ve eklentilerinin İSG mevzuatına uygun fiziki koşulları taşıyıp taşımadığı, Merkezde İnşaat Emlak Daire Başkanlığı, taşrada Valiliklerdeki teknik elemanlarca inceleme yapılarak uygunsuz şartların giderilmesi sağlanacak.

17. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı her tür ve kademedeki, okul ve kurumlarda özel politika gerektiren bireylerin buldukları dikkate alınarak çalışanlara özel eğitim verilecek.

Görüldüğü üzere yönetmeliğin 3. maddesi gereği, 50 ve daha fazla çalışanı olan okullarda işveren vekili olarak İSG uygulamalarının yönetiminden okul müdürleri sorumlu tutulmuştur (MEB, 2014). Bu durum okulların, sağlık ve güvenlik anlamındaki hedeflerine ulaşılmasında okul yöneticilerinin önemini ve üzerlerine düşen sorumluluklarını artırmıştır. Eğitimin üst seviyelerde olması için okul ortamının sağlık ve güvenlik anlamında istenilen hedeflere ulaşması gerekmektedir. Yani okul ortamındaki öğrenci, öğretmen ve çalışanların kaza risklerine karşı korunması, iyi bir eğitim hedefi içinde olan eğitim politikalarının temelini sağlamlaştırılmasında en önemli etken olarak görülmektedir (Bilgiç, 2020: 780).

Resmî Gazetenin 11.09.2014 tarihli 29116 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Taşımali

İlköğretim yönetmeliğinin 13. maddesinin “h” bendinde belirtildiği üzere okul müdürleri, okul servis araçlarının, okul servis araçları yönetmeliği ve sözleşme hükümlerine uyup uymadığını günlük olarak denetleyip aksaklıkları önlemek ve gidermek üzere gerekli tedbirleri almak ve giderilemeyen aksaklıkları rapor hâlinde millî eğitim müdürlüğüne bildirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Ayrıca aynı yönetmeliğin 1 bendinde okul müdürleri, okul servis araçlarının arkasındaki “OKUL TAŞITI” tabelasının üst kısmına, rahatça okunabilecek ve görülebilecek şekilde sürücünün yapacağı hataların millî eğitim müdürlüğüne bildirileceği telefon numarasının yazdırılmasını sağlamakla görevlendirilmiştir (MEB, 2014).

Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 8310247 sayılı ve 26.04.2018 tarihle, öğrencilerin okul ve çevresinde, eğitim öğretim ortamlarındaki tehlike ve risklerin bertaraf edilmesi ve önlenmesi hususunda “Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması” konulu genelge (2018/10) çıkarılmıştır. Bu genelgede, okul ve çevresinde okul sağlık ve güvenlik adına nelerin yapılması gerektiği ayrıntılı biçimde açıklanmıştır (MEB, 2018).

Milli Eğitim Bakanlığının İSG tedbirleriyle ilgili kanun ve yönetmeliklerin dışında birçok proje, protokol, yönerge ve genelgesi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları:

- MEB Yangın Önleme ve Söndürme Yönergesi, MEB ile Sağlık Bakanlığı Arasında imzalanan “Okullarda Uygulanacak Beyaz Bayrak İşbirliği Protokolü”, “Okullardaki Ortak Kullanım Alanlarının Hijyeni” başlıklı genelge.
- Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Güvenliği Artırılmış Eğitim Ortamlarını Sağlamak İçin Çıkarılan Genelgeler.
- MEB ile Sağlık Bakanlığı Arasında “Okul Sağlığı Hizmetleri İşbirliği Protokolü”, “MEB Koruyucu Güvenlik Özel Talimatı”.
- MEB ve İçişleri Bakanlığı Arasında imzalanan “Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü”.
- MEB ve ÇSGB arasında “Teknik Öğretim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi İşbirliği Protokolü”, “Öğrencilerde Sosyal Güvenlik Bilincini Oluşturmaya ve Geliştirmeye Yönelik İşbirliği Protokolü”, “Millî Eğitim Bakanlığı 18 Taşımali İlköğretim Genelgesi”, “Okul Kantinlerinin

Denetimi ve Uyulacak Hijyen Kuralları Genelgesi”, “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Spor Yarışmaları Yönergesi”, “Okul Sağlığı Projesi” ve Okullarda Sivil Savunma Kolu Kurulması adlı yönerge bunlardan bazılarıdır (Türüdü, 2019: 18).

Bu hususların dışında iş sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili konularının okul ders müfredatlarına yerleştirilmesi çalışmaları, İSG kültürünün eğitim ortamlarında ve dışında öğrenciler arasında yaygınlaşmasını sağlamıştır. İlköğretim kademesinde 1,2,3. sınıf seviyesinde verilen Hayat Bilgisi, 4,5,6. sınıf seviyesinde verilen Sosyal Bilgiler, 4. ve 5. sınıf seviyesinde verilen Trafik ve İlk Yardım, ortaöğretim kademesinde verilen Sağlık Bilgisi ve Trafik derslerindeki İSG ile ilgili konular İSG farkındalığının oluşmasını sağlamıştır (Türüdü, 2019: 18).

İlgili literatürde İSG'nin Dünya ve Türkiye'deki gelişimi, kronolojik olarak incelendiğinde, Mısır'da M.Ö. 2600'lü yıllara dayandığı görülmektedir. Türkiyede ise 13. ve 19. yüzyıllarda İSG ile ilgili gelişmeler başlamış ve 1999'da Avrupa Birliği Uyum Yasları çerçevesinde bütün sektörlerle ilgili sadece İSG uygulamalarını içeren kanun ve yönetmelikler çıkarılmıştır. Bu çalışmalar eğitim kurumlarındaki İSG uygulamalarını da şekillendirmiş ve İSG ile ilgili eksikliklerin giderilmesine yardımcı olmuştur.

2.5. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde okullarda uygulanan İSG uygulamaları ile ilgili yurt içi ve yurt dışı çalışmaları ayrı alt başlıklar halinde özetlenmektedir.

2.5.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kara (2015) tarafından mesleki ve teknik anadolu liselerinde görev yapan teknik öğretmenler üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; okulda İSG uzmanının olması gerektiği, okul idarecilerinin konu ile ilgili deneyim ve yeterli bilgiye sahip olmadıkları, çalışanların risk değerlendirme konusunda bilgi sahibi olmadıkları fakat öğretmenlerin yaşının ve eğitim düzeyinin artmasının ve teknik sınıf öğretmenlik branşlarında bulunmasının diğer branşlarda çalışan öğretmenlere göre risk değerlendirme yeterliliklerindeki artış olarak görüldüğü ayrıca yaş arttıkça, eğitim düzeyi arttıkça, branş olarak teknik sınıf öğretmenlik branşlarındaki öğretmenlerin diğer branş öğretmenlerine göre acil durum ve ilk yardım müdahale yeterliliklerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Elle taşımada İSG yeterliliklerine bakıldığında, yaş, kıdem ve eğitim düzeyi arttıkça bu

konudaki yeterlilik artmakta, öğretmenlerden teknik branşta olan öğretmenlerin diğerlerine göre daha yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin İSG açısından izlenmesi yeterlilikleri, kıdem arttıkça yeterliliğin düştüğü, eğitim düzeyi arttıkça yükseldiği, teknik branş öğretmenlerinin yeterliliğinin daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. İSG açısından düzenlenecek belgelerin yeterliliklerine bakıldığında, kıdem, yaş ve eğitim düzeyi arttıkça bu konudaki yeterliliklerinde de artış görülmektedir. Öğretmen branşlarına göre, teknik bölüm öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha fazla yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kişisel koruyucu donanım (KKD) bilgisi yeterliliklerine bakıldığında, kıdem, yaş ve eğitim düzeyi arttıkça bu konudaki yeterliliklerde de artış görülmektedir. Öğretmenlerin branşlarına göre değerlendirildiğinde, teknik bölüm öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha fazla yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. El aletlerinin kullanımı ve malzeme yerleşimi yeterliliklerine bakıldığında, kıdem, yaş ve eğitim düzeyi arttıkça bu konudaki yeterliliklerinde artış görülmektedir. Öğretmen branşlarına göre, teknik bölüm öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha fazla yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Elektriksel büyüklüklerin ölçülebilmesi yeterliliklerine bakıldığında, kıdem, yaş ve eğitim düzeyi arttıkça bu konudaki yeterliliklerinde artış görülmektedir. Öğretmen branşlarına göre, teknik bölüm öğretmenlerinin diğer branşlara göre daha fazla yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Türkoğlu (2020) tarafından öğretmenler üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; İSG'nin önemi hakkında öğretmenlerin tam anlamıyla bilgi sahibi olmadıkları, uyulması gereken kuralları tam anlamıyla bilmedikleri, meslekleriyle ilgili kaza riskleri ve tehlikeler konusundaki bilgi düzeylerinin yeterli olmadığı tespiti yapılmıştır. Ayrıca temel İSG eğitimlerinden hijyen ve yangın eğitiminin en az, temel ilk yardım eğitiminin ise en fazla alınan eğitimlerden olduğu, genel olarak alınması gereken eğitimlerin yeterli seviyelerde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin en çok katıldığı tatbikat deprem ve yangın tatbikatı olup en az katıldıkları ise ilk yardım tatbikatı olarak tespit edilmiştir. Öğretmenlerin çalıştıkları okullarda acil çıkış merdivenleri ve acil çıkış kapıları ve acil durumlarda toplanma yeri konusunda okul çalışanlarının çoğunun bilgi sahibi olduğu tespiti yapılmıştır. Öğretmenlerin sağlık ve güvenlik işaretleri konusunda bilgi düzeylerinin yeterli seviyede olmadığı ve öğretmenlerin büyük bölümünün öğrencilerini okuldaki tehlikelere ve kaza risklerine karşı bilgilendirdiğinin tespiti yapılmıştır. Öğrencilerde sıklıkla görülen düşme ve yaralanmaların sınıftan ziyade okul bahçesinde meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun yaşadıkları iş kazası neticesinde kanunsal hak ve sorumluluklarını yeterince bilmedikleri ve çoğunluğunun da mesleklerine bağlı

olarak bir fiziksel rahatsızlık yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler yaralanmalarda nasıl davranılması gerektiğini bildiklerini, acil bir durum karşısında da soğukkanlı davranış sergilediklerini fakat yangın tüpü kullanımında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Müfredatta İSG eğitimiyle ilgili konuların bulunması gerekliliğini öğretmenlerin çoğunun uygun gördüğü ifade edilmiştir.

Gümüş (2016) tarafından öğretmenler üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; İSG Kanunu hakkında öğretmenlerin “kısmen” bilgisi olduğu; eğitim hayatları boyunca bu konuda hem okul yönetimi hem de uzman kişiler tarafından çoğu öğretmenin bilgilendirilmediği genel sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin çoğu İSG ile ilgili derslerin müfredatta yer almasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Öğretmenlerin çoğu çalıştıkları eğitim kurumunda karşılaşılabilecek tehlikeler ve tehlikelerden kaynaklanan riskler konusunda önlemlerin tam olarak alınmadığını belirtmiştir. Okullardaki risk faktörlerinin yoğunlaştığı noktaların elektrik prizlerinin çok olduğu alanlar, okul bahçesi ve okul yemekhanesinin bulunduğu alanların olduğu tespiti yapılmıştır.

Balcı (2016) tarafından ortaokul öğretmenleri üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; okullarda İSG önlemlerinin kısmen alındığı, yaş ve kıdem arttıkça belirlenen alanların daha güvenli görülme eğiliminde olduğu tespit edilmiş ve okuldaki eksiklikler ile ilgili görüşler çalışmada sunulmuştur.

Yivli (2018) tarafından anaokullarında çalışan öğretmenler üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; yangın ve çarpılma tehlikesi oluşturabilecek elektrik tesisatının kontrollerinin farkındalığının istenilen seviyede olmadığı, camlı bölge, kitaplık, dolap ve kaygan zeminle ilgili farkındalığın istenilen seviyede olduğu tespit edilmiştir. Okullarda alarm sistemlerinin ve gaz dedektörlerinin yeterli miktarda olmadığı ve olanların çoğunun çalışmadığı ifade edilmiştir. Okullarda İSG kültürünün oluşturulmasına yönelik faaliyetlerin okulların çoğunda yapıldığı, okul yöneticileri ve öğretmenlere yönelik İSG faaliyetlerinin fazla olmadığı ve öğretmenlerin İSG Kanunu ile ilgili bilgi sahibi olma oranının yüksek olduğu ile ilgili tespit yapılmıştır.

Beşir (2018) tarafından devlet okullarında görev alan öğretmenler üzerinde tarama modeli ile yürütülen araştırmada; öğretmenlerin sorumluluk alanında bulunan öğrenci sayısının fazlalığı, öğretmen ve öğrenci sayısı arasındaki uyumsuzluk nedenleriyle ayrıca öğrencilerin bu konuda eğitimlerinin olmadığı da gözönüne alındığında başarılı olabilecek bir senaryonun ortaya çıkmadığı ifade edilmektedir. Eğitim düzeyi ve kıdemin öz yeterliliği ile bir ilişkisi olmadığı tespiti yapılmıştır.

Doğdu (2019) tarafından okul yöneticileri üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; okul paydaşlarının İSG konusundaki ilgi, bilinç ve algı düzeylerinin yüksek olmasının İSG'ye yönelik uygulamalara, sorunların belirlenmesine ve önlemlerin alınmasına katkı sağladığı, okul yöneticilerinin İSG yönetsel önlem ve tedbirler boyut düzeylerinin, İSG konusunda farkındalık ve bilinç boyutuna ilişkin düzeylerinin, İSG eğitim uygulamaları boyutuna ilişkin düzeylerinin, İSG konusunda yönetim ve çalışanlar arasında iş birliği ve iletişim boyutuna ilişkin düzeylerinin ve okul İSG kriterlerine göre çalışması boyutuna ilişkin düzeylerin yüksek olduğu ifade edilmiştir. Yaş, kıdem ve eğitim seviyesi arttıkça İSG uygulamalarına yönelik olumlu yaklaşım ve farkındalık düzeylerinin arttığı tespiti yapılmıştır.

Sevda (2019) tarafından okul yöneticileri üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; okulların büyük bölümünde yangın algılama ve uyarı sistemlerinin bulunmadığı, prizlerde çocuk koruma kilitlerinin ve merdivenlerde güvenlik ağının olmadığı, pencerelerin yarı açılır pozisyonda olmadığı, okulda, içme suyu, makine ve elektrik tesisatının periyodik kontrollerinin ve analizlerinin yapılmadığı tespit edilmiştir. Okul yöneticilerinin İSG uygulaması konusunda çeşitli sıkıntılar yaşadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Karadeniz Aydın (2020) tarafından meslek lisesi öğretmenleri üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; çalışmaya katılan öğretmenlerde erkeklerin kadınlara göre İSG performansı daha yüksek çıkarken diğer demografik değişkenlerle İSG arasında herhangi bir ilişki görülmediği, okul yöneticilerinden kıdemi fazla olanlar ve temel İSG eğitimi alanların İSG performanslarının daha yüksek çıktığı bulgularına ulaşılmıştır. Meslek Lisesi öğretmenlerinin teknik yatkınlıkları ve temel İSG eğitimi almalarının İSG performansını pozitif yönde etkilediği bulgularına ulaşılmıştır.

Ustaoglu (2020) tarafından yapılan araştırmada; 6331 sayılı İş Kanununda, eğitim kurumlarındaki öğrencilere İSG uygulamalarıyla ilgili bilgilendirme yapılmasıyla ilgili herhangi bir düzenlemenin olmadığı, yaşanacak herhangi bir acil durum veya tehlike anında öğretmenlerin kendi güvenliğiyle birlikte, güvenliğini sağlamakla yükümlü olduğu öğrenci sayısının uyumlu olmadığı, okulların az tehlikeli sınıfta yer almasından kaynaklı kişi başına düşen acil durum destek elemanı ve ilk yardım elemanının yeterli sayıda olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca kişi sayısına göre okullarda verilen İSG eğitim sürelerinin de yeterli olmadığı ve örneklem içindeki okul ve üniversitelerdeki İSG ile ilgili birçok eksikliklerin tespit edildiği ifade edilmiştir. Bu eksiklikler risk değerlendirmesi yapılarak bulgulara

eklenmiştir.

Bozoğlu (2021) tarafından ortaokullarda görev yapan on okul müdürü üzerinde betimsel desen ile yürütölen araştırmada; okulların büyük çoğunluğunda İSG uygulamaları için yeterli bütçenin olmadığı, bürokrasinin yavaş ilerlediği, okullardaki periyodik kontrol, bakım, onarım ve değişimlerin yapılmadığı ya da ötelendiği, prizlerin korumalı olmadığı, yangın uyarı sistemlerinin bulunmadığı, okulların fiziki şatlarının İSG kurallarına uygun yapılandırılmadığı, pencerelerin İSG yönetmeliği açısından uygun olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Okul yöneticilerinin, sayılan bu eksikliklerin giderilmesinde yetkili oldukları fakat İSG konusunda yeterli eğitim, deneyim ve bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çalışan ve öğretmenlerin bu konulardaki yetersizliklerinin durumu olumsuz yönde etkilediği sonucu çıkarılmıştır.

2.5.2. Konuyla İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

García (2010) tarafından İSG ile ilgili ağırlıklı olarak yazılı kaynaklar, özellikle, elektronik belgeler vb. yardımıyla Avrupa Birliği'nin farklı ölkelerinin veri tabanları üzerinden içerik analizi deseni ile yürütölen araştırmada; bir okulun İSG politikasına yönelik iyileştirme stratejileri ve politika geliştirme sürecinin, zaman ve kaynak gerektiren bir süreç olması nedeniyle Bilişim Teknolojilerinin eğitim sürecine entegre edilmesi gereği vurgulanmıştır. Ayrıca tüm Avrupa ölkelerinin bir okul sağlığı politikası geliştirmesi ve bu politikanın okulun tüm yönlerini kapsaması gerektiği ifade edilmiştir.

Rusu-Zagar (2013) tarafından İSG dokümanları üzerinde içerik analizi deseni üzerinden yürütölen araştırmada; Romanya'da bulunan okullarda iş gücünün korunmasının; en iyi çalışma koşullarının sağlanması, kaza ve hastalıkların yayılmasının önlenmesiyle mümkün olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca öğrenciler, öğretmenler ve öğretim dışı personel arasındaki İSG kuralları ile ilgili iletişimin yanı sıra bilimdeki teknolojik ilerlemeye ayak uydurmanın okul yönetiminin sorumluluğunda daha iyi sonuçlar verdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

Boini (2016) tarafından lise son sınıf öğrencilerinin üzerinde durum çalışması deseni üzerinden yürütölen araştırmada; 'İSG eğitimi ve uygulamalarıyla verilmek istenen İSG kültürü yaşam boyunca riskli ve tehlikeli durumlardan koruma sağlar' hipotezi ile araştırmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, Fransa'da öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerinin okulda aldıkları İSG eğitimi ile iş hayatına geçtiklerinde yaşadıkları yaralanma oranları 2 yıl süreyle incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, 755 katılımcı

incelenmiş bu katılımcıların yaptıkları 1290 iş analiz edilmiş ve 158 yaralanma durumu tespit edilmiştir. Bu yaralanma olaylarında okulda İSG eğitimi ve uygulamalarına katıldığını beyan eden öğrencilerin yaralanma oranlarının almayanlara göre yüzde elli daha düşük olduğu bulgusuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

Basori (2018) tarafından lise öğrencileri üzerinde keşfedici sıralı karma yöntem modeli (nitel yöntem olarak alan araştırması, nicel yöntem olarak betimsel desen) ile yürütülen araştırmada; okullarda ayrıntılı görev dağılımının olmamasının İSG uygulamalarında problem oluşturduğu fakat okuldaki İSG farkındalığı ve motivasyonunun öğrenciler de dahil yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kurki (2019) tarafından etkinlik ortamı çalışanları üzerinde ampirik (deneysel) desen modeli ile yürütülen araştırmada; Fin şehir organizasyonu, eğitim bölümündeki Etkinlik Teorisine Dayalı Değişim Çalışmayı (DÇ) sürecinin toplu öğrenmeyi nasıl sağladığını, DÇ süreci sırasında değişen İSG zorluklarına ilişkin kolektif bir görüşün nasıl oluştuğunu ve katılımcıların toplu olarak İSG yönetimi için proaktif araçları ve uygulamaları nasıl geliştirdiğini göstermektedir. DÇ'lerde değişen işle ilgili İSG taleplerinin anlaşılmasının nasıl geliştiğinin, katılımcıların proaktif emniyet yönetimi uygulamalarını ve araçlarını nasıl oluşturduklarının cevapları verilmiştir.

Rodrigues (2018) tarafından farklı okul ortamlarındaki öğrenciler üzerinde ampirik (deneysel) desen modeli ile yürütülen araştırmada; okullarda uygulanan İSG programının tüm boyutlarda önemli ölçüde olumlu etkileri tespit edilmiştir. Üç yöntem arasındaki karşılaştırmalar sonucu, risk kabulü ve amaçlanan güvenlik davranışlarında tanıklıklara dayalı müdahalenin daha büyük bir etkisi olduğu, ancak, güvenlik bilgisi ve güvenlik taahhüdü için bu yöntemin en az etkili olduğu görülmüştür. Güvenlik davranışları ve güvenlik taahhüdü boyutlarında okul türünün etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca daha ilgi çekici yöntemlerin öğrenci risk kabulü ve amaçlanan güvenlik davranışları üzerinde daha fazla etkiye sahip olduğu, açıklayıcı ve kanıtlayıcı yöntemlerin ise güvenliği artırmak için daha uygun olduğunu bulgularına ulaşılmıştır.

Vicario (2017) tarafından okul müdürüleri, öğretmenler ve İSG uzmanları üzerinde betimsel desen ile yürütülen araştırmada; okul müdürlerinin, okul paydaşlarının güvenlik ve sağlığının güvence altına alınmasında sorumluluk ve yükümlülüklerinin farkında olduklarının fakat sorumluluğun tam olarak üstlenilmediğinin, ayrıca yeterli yönetim desteği, zaman ve kaynakların artırılması ve personelin eğitim seviyesinin iyileştirilmesi gibi faktörlerle okullarda daha iyi bir güvenlik yönetimi sağlanacağı tespiti yapılmıştır.

Okullarda uygulanan İSG uygulamaları ile ilgili yapılan yurtiçi ve yurtdışı çalışmaların genelinde betimsel ve tarama araştırma modelleri kullanılmıştır. Çalışmalarda özellikle okul, hastane, otel v.b örgütlerindeki İSG uygulamalarının etkililiği, çalışma ortamlarında tehlike ve risk faktörlerinin neler olduğu, bu faktörlerin giderilmesinde uygulanacak güvenlik önlemleri gibi bulgular elde edilmiştir ve bu elde edilen bulguların demografik özelliklere göre nasıl değiştiği tespiti yapılmıştır. Bunu yanında öğrencilerin İSG eğitimlerinde öğrendikleri uygulamaları normal hayatlarında, daha ilerki yaşlarda ve çalışma hayatında da uygulayıp uygulamadıklarının tespiti yapılmıştır. Okullarda sağlık ve güvenlik kültürünün oluşmasında nelerin etkili olduğu üzerinde durulmuş ve bu etmenlerin farkındalığının artırılması için nelerin yapılması gerektiği ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan farklı olarak bu araştırmada ise okullarda uygulanan İSG uygulamaları ile ilgili durum tespitinde bulunulmak için okul yöneticileriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla İSG uygulamaları derinlemesine irdelenmiştir. Daha sonra okul İSG kanun ve yönetmelikler incelenmiş ve İSGYS'ler çerçevesinde okul İSG performansını ölçen araç kurgulanmıştır. Bu araç öğretmenlere uygulanarak okullardaki İSG performansının durumunu ortaya koymuştur. Çalışmanın okullarda uygulanan İSG performansı ile ilgili ölçüm aracı oluşturulması yönünden ve pandemi dönemi ve sonrası okul İSG uygulamalarının durumunu ortaya koyması bakımından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmada izlenen model, araştırmanın evren ve örnekleme/araştırma grubu, veri toplama araçları, uygulama/işlem sürecinin detayları ve toplanan verilerin nasıl analiz edildiği açıklanmaktadır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın amacı doğrultusunda bir ölçme aracının geliştirilmesi sürecini de kapsayan bu çalışmada nitel ve nicel veri toplama araçlarının birlikte uygulandığı “karma yöntem” kullanılmıştır. Nitel ve nicel yöntemler birbirinden farklı iki kutup olarak değerlendirilirse karma yöntem bu iki kutup arasında yer alan bir araştırma yöntemi olarak değerlendirilebilir (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004: 15). Karma yöntem, birbirinin devamı olan araştırmaların, örneklem veya çalışma gruplarından elde edilen veri setlerinin birleştirilmesini içeren bir araştırma yöntemidir. Bu araştırma yöntemi, araştırmaya ilişkin daha kapsamlı ve sağlıklı verilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Karma araştırmalarda nitel ve nicel araştırma yöntemleri arasındaki ilişkiye bağlı olarak çeşitli uygulama biçimlerinden meydana gelen farklı desenlerin olduğu ifade edilmektedir (Creswell, 2017: 44). Bu çalışmada karma yöntemin ‘keşfedici sıralı karma yöntem deseni’ kullanılmıştır. Bu desen nitel araştırma yöntemi ile başlayıp nicel araştırma yöntemi ile devam etmektedir. Bu bağlamda, başlangıçta nitel araştırma yöntemi ile araştırılmak istenen durumun derinlemesine bir tahlili yapılmış (Creswell, 2017: 48), daha sonra elde edilen veriler doğrultusunda nicel araştırma yöntemi için ölçme aracı geliştirilmiş ve son olarak bu ölçme aracı ile elde edilen veriler analiz edilmiştir. Keşfedici sıralı karma yöntem desenine ait uygulama süreci Şekil 3.1.1’de verilmiştir.

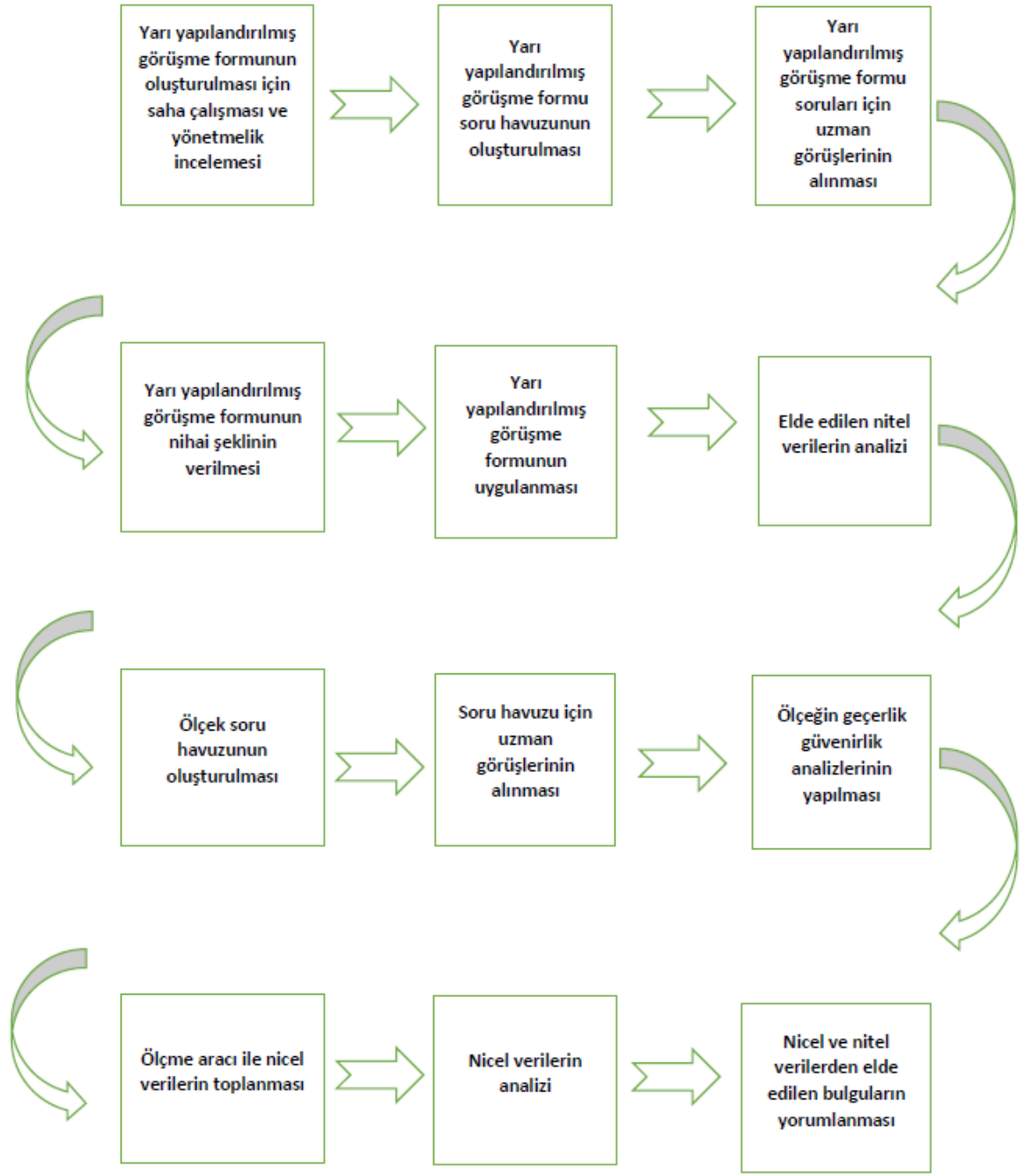

Şekil 3.1. 1 Keşfedici sıralı karma yöntem deseni (Creswell, 2017: 255)

Çalışmanın nitel kısmı, araştırılmak istenen olguyu, derinlemesine inceleme fırsatı sunan ‘fenomenoloji’ deseni ile yürütülmüştür (Yıldırım, Şimşek, 2008: 45). Bu kapsamda

özellikle okul yöneticilerinin İSG uygulamaları sürecini derinlemesine incelemek amacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen verilerin NVİVO programında çözümlenerek, nicel araştırma için kullanılacak ölçeğin hazırlanmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Ölçek hazırlanırken, soru havuzunun oluşturulması, uzman görüşleri alınarak nihai soruların belirlenmesi, geçerlik, güvenirlik analizlerinin yapılması, ölçeğin oluşturulup nicel verilerin elde edilmesi için ölçeğin uygulanması, süreçlerinin tamamlanıp elde edilen verilerin yorumlanması ile okullarda yürütülen İSG uygulamalarının durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırma sürecine ait işlem basamakları Şekil 3.1.2’de sunulmuştur.

Şekil 3.1. 2 Araştırma sürecine ait işlem basamakları

3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ/ÇALIŞMA GRUBU

3.2.1. Nitel Boyutta Örneklem Seçimi

Keşfedici sıralı karma yöntem deseninin uygulandığı araştırmanın nitel boyutundaki örneklemin, nicel boyutundaki örneklemele aynı olması probleme neden olacaktır. Bunun

sebebi nitel boyuttaki örneklemin nicel boyuttaki örneklemden daha az olmasıdır. Bu durumundan doğacak hataları engellemek için örneklemin aynı evrenden alınmasına ve çalışmanın iki boyutuna katılacak bireylerin farklı olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir (Creswell 2017: 226). Bu açıklama doğrultusunda çalışmanın evreni İSG uygulamalarını yürüten 50 ve üzeri çalışanı olan İstanbul genelindeki okullar olarak belirlenmiştir. Evrenin tamamına ulaşılması zaman ve imkanlar doğrultusunda mümkün olmadığı için örneklem belirlemesi yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277). 2021-2022 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan 39 ilçenin 25'i (%64,1) Avrupa yakası, 14'ü (%35,9) ise Anadolu yakasında yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, 2020: 22). Bu oran dahilinde evrendeki tabakaların veya alt grupların evrendeki ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerini amaçlayan bir örnekleme türü olan (Büyüköztürk v.d., 2012 akt. Koç, 2017: 487) 25/39 ve 14/39 oranlarında tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak Avrupa yakasından altı, Anadolu yakasından üç ilçe belirlenmiştir. Seçilen tabakaların oranları dahilinde İstanbul'daki ilçeler basit tesadüfî örnekleme yöntemlerinden kura ile seçkisiz olarak belirlenen (Büyüköztürk v.d., 2012 akt. Koç, 2017: 488) Avrupa yakasından altı ilçe (Esenyurt, Silivri, Bahçeşehir, Fatih, Büyükçekmece, Esenler) ve Anadolu yakasından üç ilçe (Kadıköy, Üsküdar, Kartal) seçilmiştir. Bu ilçelerde bulunan ilkökul, ortaokul, fen lisesi, Anadolu lisesi, meslek lisesi, imam hatip lisesi okul türlerinden amaçlı örnekleme yöntem türlerinden ölçüt örnekleme (Patton 1990: 169) ile seçkisiz olarak 50 ve üzeri çalışanı olan okul belirlenmiştir. Belirlenen okullarda nitel araştırma için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu bu okullardaki çalışma grubu olarak belirlenen okul yöneticilerine uygulanmıştır. Çalışma grubuna katılım ölçütü, İSG yönetmeliği gereği 50 ve üzeri çalışanı olan okullarda okul yöneticisi işveren vekili olarak görev yapacağının (MEB, 2014) belirtilmesi nedeniyle 50 ve üzeri çalışanı olan okul yöneticisi olmak koşulu esas alınmıştır. Creswell'e (2017: 189) göre fenomenolojide formun uygulanacağı katılımcı sayısı 3 ile 10 arasında olmalıdır. Bu bilgi doğrultusunda belirtilen okullarda görev yapan 10 okul yöneticisi çalışmaya dahil edilmiştir. Örneklem gurubunu oluşturan okul yöneticilerine ait demografik bilgiler Tablo 3.2.1 de verilmiştir.

Tablo 3.2. 1 Nitel Bölümün Örneklem Grubunu Oluşturan Okul yöneticilerine Ait Demografik Bilgilerin Dağılımı

		Katılımcılar
Öğretim Kıdemi	1-5	E1,E3,E4,E5,K3
	6-10	E6,K1,K2,K4
	10 ve üstü	E2
Cinsiyet	K	K1,K2,K3,K4
	E	E1,E2,E3,E4,E5
Okul Türü	İlkokul	E1,E4,E5,K1,K2,K3
	Ortaokul	E2
	Lise	E3,E6,K4
Öğretim Kademesi	Lisans	E1,E2,E3,E5,K1,K2
	Yüksek lisans	E4,E6,K3

Okul yöneticilerinin demografik özelliklerine bakıldığında; kadın, 10 yılın üzerinde kıdeme sahip, ortaokulda çalışan ve yüksek lisansa sahip okul yöneticilerinin sayısının düşük olduğu görülmektedir.

3.2.2. AFA İçin Örneklem Seçimi

Faktör analizi için gereken minimum örneklem büyüklüğü konusundaki öneriler iki kategoride toplanmaktadır. Bunlardan ilki mutlak örneklem büyüklüğünün önemli olduğudur. Bu görüşe göre en küçük örneklem büyüklüğünün Kline (1979) ve Gorsuch (1983) en az 100; Fidell (2007) ve Tabachnick en az 150; Guilford (1954) en az 200; Cattell (1978) en az 250 ve Norusis (1994) en az 300 olmasını gerektiğini belirtmişlerdir. Comrey ve Lee (1972) ise örneklem büyüklüğü için 100=zayıf, 200=orta, 300=iyi, 500=çok iyi ve 1000=mükemmel olacak şekilde bir sınıflandırma yapmıştır (Doğan, Soysal ve Karaman, 2017: 378). Bazı araştırmacılar ise mutlak örneklem büyüklüğünde birey/değişken oranının daha belirleyici olduğunu ileri sürmüştür. Yani birey/değişken oranına göre Kline (1979) örneklem büyüklüğü en az 100 ise 2/1 oranının; Cattell (1978) 3/1 ile 6/1 arasındaki oranların; Bryant ve Yarnold (1995) ve Gorsuch (1983) 5/1 oranının ve Everitt 10/1 oranının yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın bazı araştırmacılar faktör analizi için minimum örneklem sayısını belirlemede kullanılan genel yaklaşımların yeterli ve kullanışlı olmadığını ileri sürmüş ve faktör başına düşen madde sayısı, madde ortak varyansı (communality) ve madde faktör yükü gibi değişkenlerin de örneklem büyüklüğünü belirlemede etkili olduğunu

belirtmişlerdir (Costello ve Osborne, 2005; Fabrigar, Wegener, MacCallum, ve Strahan, 1999; Guadagnoli ve Velicer, 1988; Maccallum, Widaman, Zhang ve Hong, 1999; McDonald ve Krane, 1977; Preacher ve MacCallum, 2002. akt. Doğan, Soysal ve Karaman, 2017: 378). Katılımcı sayısı en az 300 olmak üzere madde sayısının beş ile 10 katı kadar katılımcıya ulaşılması gerekir (Çokluk, Şekercioğlu, & Büyüköztürk, 2014, akt. Avcı, 2017: 619). Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) için madde başına 10 katılımcıdan veri toplanması gerektiği yönünde yaklaşımlar vardır. Fakat Costello ve Osborne (2005) tarafından, bu oranı kullanarak yapılan faktör analizi sonuçlarının çoğunun yanlış olduğu görülmüştür. Bundan dolayı madde başına 10 katın üzerinde katılımcı kullanılarak yapılan faktör analizinin daha sağlam sonuçlar vereceği düşünülmektedir (Güngör, 2016: 106). Bu çalışmada AFA'da ($49 \times 20 = 980$) 990 katılımcıya ulaşılmış 75 hatalı kodlama belirlenmiş ve ($49 \times 10 = 490$) 915 kişi üzerinden örneklem büyüklüğünün ölçek geliştirme çalışması için yeterli olacağına karar verilmiştir.

Taslak ölçme aracının son hali belirtilen devlet ve özel okullarda görev yapan öğretmenlerle elektronik ortamda ve basılı olarak paylaşılmış, taslak ölçme aracında yer alan İSG uygulamaları konusundaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. 25/39, 14/39 oranlarında yapılan tabakaların oranları dahilinde İstanbul'daki ilçeler basit tesadüfi örnekleme yöntemlerinden kura ile seçkisiz olarak belirlenen (Büyüköztürk v.d., 2012 akt. Koç, 2017: 488) Avrupa yakasından altı ilçe (Büyüçekmece, Başakşehir, Fatih, Bakırköy, Beylikdüzü, Sarıyer) ve Anadolu yakasından üç ilçe (Kartal, Üsküdar ve Kadıköy) seçilmiştir. İstanbul genelinde 564 ilkököl ve 485 ortaokul, 479 ortaöğretim okulu, 415 genel ortaöğretim okulu, 578 mesleki ve teknik ortaöğretim okulu bulunmaktadır. Ayrıca İstanbul genelinde ilkokullarda 43391 ve ortaokullarda 47374, ortaöğretim okullarında 58304, fen lisesi, meslek lisesi ve imam hatip liselerinde 28495 çalışan öğretmen bulunmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, 2020: 22). Özellikle evrenin büyük olması evreni meydana getiren birimlere ulaşmayı güçleştirmektedir. Buna benzer durumlarda küme örnekleme daha elverişli olabilmektedir. Bu örnekleme türünde, evren küme olarak gruplara ayrılmakta ayrıca bu kümeler bir örneklem birimi olarak tanımlanmaktadır. Seçkisiz olarak belirlenen kümeler de bir araya getirilerek örneklem oluşturulmaktadır (Koç, 2017: 489). Evrende, İlkokul öğretmenleri % 25, ortaokul öğretmenleri % 26, Anadolu lisesi öğretmenleri %33 ve diğer lise türleri öğretmenleri %16 oranlarında bulunmaktadır. Elde edilen veriler ışığında her bir okul türündeki öğretmen sayısı küme veya grup olarak ele alınmış ve bu oranlarla seçkisiz olarak belirlenen ilkokullardan 244, ortaokullardan 252, Anadolu lisesilerinden 284, fen lisesi, meslek lisesi ve imam hatip liselerinden 124 öğretmen belirlenmiştir.

3.2.3. DFA İçin rneklem Seçimi

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için elde edilen 40 madde AFA'da uygulanan ilçeler dışındaki ilçe okullarından AFA'da belirlenen oranlar dahilinde, İstanbul'daki ilçeler basit tesadüfî örnekleme yöntemlerinden kura ile seçkisiz olarak (Büyüköztürk v.d., 2012 akt. Koç, 2017: 488) Avrupa yakasından altı (Beşiktaş, Küçükçekmece, Gaziosmanpaşa, Fatih, Esenler, Yeşilköy) Anadolu yakasından üç (Ataşehir, Maltepe, Tuzla) ilçe belirlenmiştir. Bu ilçelerde (40 x 10 = 400) 405 katılımcıya ulaşılmış 38 hatalı kodlama belirlenmiş ve (40 x 5 = 200) 367 kişi üzerinden örnekleme büyüklüğünün ölçek geliştirme çalışması için yeterli olabileceğine karar verilmiştir. İletilen formu 367 öğretmen yanıtlamıştır.

3.2.4. Nicel Boyutta Örnekleme Seçimi

Bu bölümde genel tarama modeli uygulanmıştır. Genel tarama modeli; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örnekleme üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2006: 77). Bu araştırmanın nicel kısmı betimsel bir araştırmadır ve ilişkisel tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu bilgiler ışığında çalışma evreni İstanbul ili olarak belirlenmiştir. Evrenin tamamına ulaşılması zaman ve imkanlar doğrultusunda mümkün olmadığı için 50 ve üzeri çalışanı olan ilkokul, ortaokul, imam hatip ortaokulu, fen lisesi, Anadolu lisesi, meslek lisesi, imam hatip lisesi okul türlerinden, küme örnekleme yöntemi yardımıyla seçkisiz olarak seçilen 497 öğretmene, (Fowler tablosundan yararlanarak, sapma miktarı +-2, güven düzeyi %95 in karşılığı olan 1.96 z değeri alındığında örnekleme büyüklüğü 246 ve üzeri kişi) elde edilen ölçek uygulanmıştır. Ayrıca araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmen sayılarının hesaplanmasında tabakalı örnekleme modeli için Cochran'ın formülünden de faydalanılmıştır.

$$n_0 = \frac{Z^2 pq}{e^2}$$

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{(n_0 - 1)}{N}}$$

n= Örnekleme büyüklüğü

$N =$ Evren Büyüklüğü

$e =$ Hoşgörü düzeyi (.05 ya da .01)

$Z =$ Güven düzeyinin tablo değeri (t:1.96 veya 2.58)

$pq = (.50) (.50) = .25$ maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi.

Öğretmenler için Cochran formülü kullanılarak yapılan hesaplamada .95 güven aralığında (hoşgörü güven düzeyi tablo değeri 1,96 ve düzeyinin 0,05 kullanılmıştır.) 177.564 öğretmenden oluşan evreni en az 384 kişilik örneklemin temsil edeceği kabul edilmiştir (Çingir 1994:25).

Çalışmanın nicel boyutunda nitel boyutunda kullanılan evren içinden fakat farklı örneklem grubu ile çalışılmıştır (Creswell 2017: 226). Bu doğrultuda özellikle çalışmanın nitel boyutunda örneklem grubu için belirlenmiş, Avrupa yakasından altı ilçe (Esenyurt, Silivri, Bahçeşehir, Fatih, Büyükçekmece, Esenler) ve Anadolu yakasından üç ilçe (Kadıköy, Üsküdar, Kartal) dışındaki ilçelerden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak Avrupa yakasından altı, Anadolu yakasından üç ilçe belirlenmiştir. Seçilen tabakaların oranları dahilinde İstanbul'daki ilçeler basit tesadüfi örnekleme yöntemlerinden kura ile seçkisiz olarak belirlenen (Büyüköztürk v.d., 2012 akt. Koç, 2017: 488) Avrupa yakasından altı ilçe (Avcılar, Bakırköy, Başakşehir, Beyoğlu, Sarıyeri, Şişli) ve Anadolu yakasından üç ilçe (Maltepe, Pendik ve Tuzla) seçilmiştir. Her bir okul türüne ait öğretmen sayıları küme veya grup olarak ele alınmış ve belirlenen oranlarla (Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, 2020: 22) seçkisiz olarak belirlenen ilkokullardan 106, ortaokullardan 112, Anadolu liselerinden 144, diğer lise türlerinden (fen lisesi, meslek lisesi ve imam hatip lisesi) 135 öğretmen (Patton 1990: 169) seçkisiz olarak belirlenen okullardan toplam 497 öğretmene "Okullarda Uygulanan İSG Performans Ölçeği" uygulanmıştır.

3.3. VERİLERİN ANALİZİ

Bu bölümde, toplanan verilerin nasıl analiz edildiği, hangi analiz tekniklerinin kullanıldığı, ayrıca verilerin analizinde kullanılan yöntem/tekniklerin neden tercih edildiğine ilişkin gerekçeler literatüre dayalı olarak açıklanmaktadır.

Araştırmanın nitel aşamasında görüşme tekniği kullanılarak toplanan veriler, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji çözümleme deseni ve NVİVO nitel veri çözümleme programı kullanılarak çözümlenmiştir. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde farklı düşünce ve görüşler olduğu gibi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmelerde okul

yöneticilerinin kendilerini içten, samimi ve rahat ifade edebilmesini sağlamak için görüşme öncesi konu ile ilgili ön bilgilendirme yapılarak kendilerine uygun gördükleri zamanda ve yerde görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme yapılan okul yöneticilerine, İSG uygulamaları ile ilgili durumun özüne inmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları kapsamında kendilerini daha özgür ifade etme olanağı sunulmuştur. Fenomenoloji deseni kullanılarak yapılan görüşme çözümlerindeki verilerin özgün biçimlerine sadık kalınarak, okul yöneticilerinin ifade ettikleri görüşlerden doğrudan alıntılar yapıp, fenomenolojik yaklaşımla elde edilen bulgular düzenlenmiş, yorumlanmış ve okuyucuya sunulması hedeflenmiştir (Bahat, 2020: 109). Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından yazılarak ve ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Daha sonra tekrar tekrar okunarak ve ses kayıtları dinlenerek çözümlenmiş ve benzer fikrin ve kavramların yansıtıldığı kodlar elde edilmiştir. Daha sonra bu kodlar, kavram ve kategoriler doğrultusunda temalara çevrilerek ayrıştırma işlemi yapılmıştır. Yapılan işlemler sırasıyla; verilen cevapların çözümlenmesi, verilen cevaplarla oluşturulan metnin parçalara bölünmesi, kodların elde edilmesi, kategori ve temaların oluşturulması ve nihai çerçevenin oluşturulması şeklinde gerçekleşmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda ana temalar; “İSG Eğitim Etkililiği”, “İSG Materyal Etkililiği”, “İSG Farkındalık”, “Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları”, “İSG Yönetmelik Etkililik”, “Pandemide İSG Etkililiği” elde edilen kodlardan faydalanılarak belirlenmiştir. Elde edilen bu temalar araştırmanın kuramsal çerçevesi doğrultusunda yorumlanmıştır.

Araştırmanın nicel verilerin çözümlenmesi aşamasında elde edilen bulgular, geliştirilen ölçme aracındaki değişkenlerin türüne ve sayısına göre uygun istatistik testlerle belirlenmiştir (Bahat, 2020: 109). Araştırmada bir istatistik paket programı olan SPSS ile ANOVA, t-test, aritmetik ortalama, frekans ve yüzde testleri kullanılarak çözümlenmiştir. Okul yöneticileri tarafından yürütülen İSG uygulamaları performansı ile ilgili okul öğretmenlerinin görüşlerine ilişkin cinsiyet ve eğitim alıp almama değişkenine göre t-test çözümlenme tekniği, yaş, öğretim alanı, eğitim düzeyi ve okul türü değişkenlerine göre ANOVA çözümlenme tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın nitel bulguları, nicel bulgulara ulaşmak için gerekli olan ölçme araçlarının elde edilmesine ışık tutmuştur. Özellikle okul yöneticilerinin İSG uygulamaları ile ilgili değerlendirmeleri ve bu değerlendirmelerden elde edilen kod ve temalar, ölçek oluşturulurken madde havuzunun elde edilmesinde yol gösterici olmuştur. Ayrıca ölçek uygulanıp nicel bulgular değerlendirilirken nitel bulgular bu değerlendirmeleri destekleyici katkı sağlamıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

4.1. VERİ TOPLAMA ARACI

Çalışmanın verileri, nitel bölüm, ölçek oluşturma ve nicel bölüm olmak üzere üç aşamada toplanmıştır. Bu başlık altında verilerinin toplanmasında kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgiler ve verilerin toplanma süreci ifade edilmeye çalışılmıştır.

4.1.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Çalışmanın başlangıcı, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni ile kurgulanmıştır. Bu desen, bilgi sahibi olduğumuz fakat ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69). Fenomenolojik araştırma, iki farklı biçimde ele alınmaktadır. Bunlar betimleyici ve yorumlamacı fenomenoloji yaklaşımlarıdır. Araştırmada temel amaç araştırmaya katılan okul müdürlerinin İSG uygulamalarına ilişkin görüşlerini ve deneyimlerini betimlemek olduğundan betimleyici fenomenoloji tercih edilmiştir (Ersoy, 2017: 88). Fenomenolojik araştırmaların doğası gereği çalışmada yer alan nitel verilerin elde edilmesi, nicel verilerin elde edilmesinde kullanılacak olan veri toplama aracı için katkı sağlayacak ve nicel bulguların altında yatan nedenlerin daha iyi bir şekilde ortaya konulmasını sağlayacaktır. Bu amaçla okul yöneticilerinin okullarda yürüttükleri İSG uygulamaları doğrultusunda, yaşanan olumsuzluklar, eksiklikler ve bunlara karşı oluşturdukları çözüm yolları kapsamında okullardaki İSG uygulamalarını derinlemesine irdelemek üzere hazırlanan sekiz açık uçlu sorunun yer aldığı “yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler katılımcının yöneltilen sorulara daha rahat bir şekilde cevap vermesine yardımcı olmakta ayrıca araştırmacının gerekli gördüğü anlarda soruları yöneltme sırasında değişiklik yapmasına olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 237). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı dinleyen taraf iken katılımcı soruları cevaplayan taraftır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular öncelikle konu ile ilgili kanunlar, yönetmelikler ve alan yazındaki çalışmalar incelenerek araştırma konusunun en iyi şekilde yansıtılmasına dikkat edilerek oluşturulmuştur.

Geliştirilen görüşme formunun taslak halinin nitelikli, araştırmaya uygun ve anlaşılır olup olmadığını, araştırılacak konunun kapsam geçerliğini, düzeltilmesi, çıkarılması ya da eklenecek soruların olup olmadığını belirlemek için alanında uzman iki profesör, iki doktor

öğretim üyesi, üç doktora öğrencisi, üç İSG uzmanı, iki Türkçe dil uzmanı ile paylaşılmıştır. Daha sonra uzman görüşlerine göre taslak görüşme formundan sorular çıkarılmış, yeni sorular eklenmiş ve anlaşılmasında güçlük çekilen sorular ile ilgili öneriler doğrultusunda düzenleme yapılarak yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali verilmiştir. Bu doğrultuda sekiz açık uçlu sorudan oluşan “Okul Yöneticilerinin Okullarda Yürüttükleri İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Konusundaki Görüşleri” adlı yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Çalışma grubunda yer alacak olan okul yöneticileri ile görüşmeler yapılmadan önce yarı yapılandırılmış görüşme formu okul yöneticileri tarafından anlaşılabilirliğinin değerlendirilmesi amacıyla, tesadüfi olarak seçilmiş iki okul yöneticisine uygulanmıştır. Uygulama sonrasında ortaya çıkan muhtemel sorunlar için gerekli düzeltmeler yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna son hali (EK-1) verilmiştir.

Nitel araştırmada geçerlik, araştırılmak istenen problemi mümkün olduğunca tarafsız bir şekilde çözüme ulaştırma derecesidir. Bu bağlamda araştırmada elde edilen verilerin gerçeği ne kadar yansıttığı büyük önem arz etmektedir. Çalışma problemini, bir bütün olarak incelemek ve araştırılmak istenen fenomenin ayrıntılarını açığa çıkarmak, geçerliliğin oluşmasının önemli ölçütüdür. Ayrıca katılımcılarla yapılan görüşmelerde durumu daha iyi anlamak için olabildiğince “Kast ettiğiniz bu mu?” veya “Sözlerinizden anlamam gereken bu mudur?” gibi sorularla katılımcının onayı alınarak geçerlilik artırılmaya çalışılmıştır. Nitel araştırmalarda geçerlik, iç ve dış olmak üzere iki şekilde incelenir. İç geçerlik; araştırmanın nihai sonuçlarına ulaşmada takip edilen sürecin, çalışmanın gerçek durumu ne kadar ortaya çıkardığı ile ilgili yeterliliğidir. “Araştırmacının çalışması, gözlemlenen ve anlaşılmaya çalışılan olaylar veya olgular gerçek durumu ayrıntılı bir şekilde yansıtıyor mu? Araştırma bulguları kendi içinde anlamlı ve tutarlı mı? Bulguları gerçekliğini doğrulamak için kullanılan, belirli kurallar, ilkeler veya stratejiler var mı? Tam olarak belli olmayan veya ilişkileri tanımlanmamış olgular ya da olaylar var mı? Bulgular katılımcılar tarafından gerçekçi bulunmuş mu?” gibi sorular ile iç geçerlik artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın yapıldığı ortamda belirli süre etkileşimde bulunma, katılımcı teyidi gibi yaklaşımlar iç geçerliliği olumlu yönde etkileyecektir (Baltacı, 2019: 380). Bu bağlamda, araştırmanın yapılacağı örneklem grubu içinde bulunan okullarda İSG yönetimi ve uygulamaların nasıl ilerlediği ile ilgili bilgi almak adına, bu okullarda zaman geçirilerek gözlemlerde bulunulmuştur. Ayrıca görüşmelere başlamadan önce metne aktarılmış olan verilerin bir bölümünün okul yöneticileri tarafından tekrar gözden geçirmesi sağlanmış ve analiz işlemi gerçekleştirilmiştir. Böylelikle görüşme sırasında okul yöneticilerinin ifade edemedikleri düşünceler varsa bunların veri toplama formuna eklenmesi ve gerekli

düzenlemelerin yapılması sağlanmıştır.

Dış geçerlik; araştırma bulgularının genellenebilmesini ifade etmektedir. Olguların benzer zamanlarda birbirine benzeştiğini, benzeşen olayların ise farklı zamanlarda benzer sonuçlar verebilecek ölçüde evrensel olduğu ileri sürülmüştür. Bu bağlamda araştırmanın sınırlı bir şekilde genellenebilir olması dış geçerliği sağlamak isteyen bir araştırmacı için sorun olarak görülebilir. Bu bağlamda araştırmacının yaptığı çalışmanın tüm aşamaları hakkında gerekli olan ayrıntılı bilgiyi vermesi ve okuyucuyu ikna etmesi gerekmektedir (Baltacı, 2019: 380). Bu doğrultuda araştırma sürecinin bütün aşamaları ayrıntılarıyla verilmeye çalışılmıştır.

Araştırma tekrar yürütüldüğünde aynı sonuçların elde edilmesi, güvenilirliği göstermektedir. İnanırcılığın ön koşullarından olan güvenilirlik, araştırmalarda sağlanması zorunlu olan bir koşuldur. Bu açıdan bir araştırmanın güvenilirliği:

1. Zamana göre değişmezliği (süreklilik),
 2. Bağımsız uzmanlar veya puanlayıcılar arasındaki uyumu (puanlayıcı tutarlığı)
- ile belirlenmektedir.

Güvenirlik, iç güvenilirlik ve dış güvenilirlik olmak üzere iki kısımda değerlendirilmektedir. Dış güvenilirlik, çalışmanın benzer ortamlarda yinelenmesinde, yapılan çalışmayla benzer sonuçların elde edilmesi olarak tanımlanabilir. Dış güvenirlüğün sağlanması için çalışmanın objektif kriterlere göre rapor edilmesi, veri kaynaklarının ve katılımcıların ayrıntılı şekilde belirtilmiş olması gereklidir. Ayrıca araştırmacı çalışmasına kaynaklık eden olgu, olay ve kuramları da araştırma raporunda açık bir şekilde ifade etmelidir. Yöntem bölümünde verilerin nasıl analiz edildiği, veri toplama süreci ve veri toplama araçlarının ayrıntılı olarak açıklanması dış güvenirlüğe katkı sağlamaktadır (Baltacı, 2019: 381). Bu bağlamda özellikle çalışmanın ayrıntıları ifade edilen bölümlere eklenmiştir. İç güvenilirlik ise, aynı veri setini kullanarak farklı araştırmacıların benzer sonuçlara ulaşması olarak ifade edilmektedir. Araştırmaya birden fazla araştırmacının dâhil edilmesi, katılımcılar ve uzmanların görüşmelerinin doğruluğunun teyit edilmesi, elde edilen verilerin analizinde başka uzmanların ve araştırmacıların analizlerinden faydalanılması, farklı kodlayıcılar ile çapraz kodlamanın yapılması iç güvenirlüğün belirlenmesinde büyük önem taşımaktadır (Creswell, 2017: 189) Bu yaklaşım doğrultusunda, verilen cevapların çözümlenmesi sürecinde yapılan yanlışlık ya da temaya uygun olmayan kısımların gözden kaçırılması gibi aşık hataların olmadığından, kodlama sürecinde kodların tanımlanmasında bir sapmanın olmadığından ve anlam değişmesi olmadığından çaprazlama sayesinde emin

olunmuştur. Kodlar sosyal bilimler alanında doktorasını tamamlamış olan uzman kişi, öncelikle İSG konusunda yeterli bilgi verilmiş ve örnek kodlamalar yapılmıştır. Daha sonra araştırma için gereken kodlamaların iki uzman tarafından ayrı ayrı yapılması sağlanmıştır. Belirlenen iki tarih aralığında toplanılarak karşılaştırma yapılmış ve yapılan çapraz kontroller sonucunda nihai kodlar oluşturulmuştur. Güvenirlilik için Miles ve Huberman güvenirlilik yüzdesi hesaplanmıştır.

$\Delta = C \div (C + \delta) \times 100$ formülünde,

- Δ : Güvenirlilik katsayısını,
- C : Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/kod sayısı,
- δ : Üzerinde Görüş Ayrılığı olan konu/ kod sayısı
- Aynı yönlü olan kodları “Görüş Birliği”, ayrışan kodları ise “Görüş Ayrılığı” olarak adlandırmakta ve kodlayıcı güvenirliliği için Uzlaşma Yüzdesi = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) * 100 formülünü önermektedir.

İçsel tutarlılığı veren kodlama denetimine göre kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az % 80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002, Akt. Arastaman, Fidan, Fidan, 2018: 22). Bu bilgiler ışığında iki kodlayıcı tarafından belirli tarihlerde buluşmuş ve güvenirlilik yüzdeleri hesaplanmıştır. İlk görüşmede, görüş birliği sağlanan 26 kod aynı kalmış, 14 kod revize edilmiş ve %74 uzmanlar arası uyumla ilgili kodlara karar verilmiştir. İkinci görüşmede, görüş birliği sağlanan 32 kod aynı kalmış, 3 kod revize edilmiş ve %92 uzmanlar arası uyumla ilgili kodlara karar verilmiştir. %90 ve üzeri Miles ve Huberman (1994) için kabul edilebilir bir değerdir (Miles ve Huberman, 1994; Patton, 2002, Akt. Arastaman, Fidan, Fidan, 2018: 22).

Cohen’in kappa (k) katsayısı, kodlayıcılar arası güvenilirlikle ilgili kullanılan diğer tekniktir. Kappa katsayısı uzlaşmalardan şans faktörlü olanlar çıkarıldıktan sonra diğer uzlaşmaların oranını göstermektedir. Bu istatistik değeri 0 ile 1 arası değer almakta ve .40 ve üzeri değerlerin kabul edilebilir uzlaşma gücünü gösterdiği ifade edilmektedir (Wynd, Schmidt ve Schaefer, 2003 Akt. Arastaman, Fidan, Fidan, 2018: 22). Hem Miles ve Huberman güvenirlilik yüzdesi hem de Cohen’in kappa (k) katsayısı, pozitivist ve postpozitivist yaklaşımların kesinlik (rigor) kavramının tabiatına daha uygun oldukları için Shenton (2004), Lincoln ve Guba (1986) ve Guba (1981) tarafından önerilmemektedir (Arastaman, Fidan, Fidan, 2018: 22). Kappa istatistiği ile ilgili yorumlama değer aralıkları Tablo 4.1.1.1 de verilmiştir.

Tablo 4.1.1. 1 Kappa İstatistiği Yorumlamasına İlişkin Değer Aralıkları

Kappa Katsayısı (k)	Uyum Gücü
< 0,00	Zayıf
0,00 – 0,20	Önemsiz
0,21 - 0,40	Düşük
0,41 – 0,60	Orta
0,61 – 0,80	Önemli
0,81 – 1,00	Çok Yüksek

Nvivo programı yardımıyla iki kodlayıcı tarafından yapılan kodlamaların uyum gücü kappa katsayı analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre iki kodlayıcının önemli derecede uyumlu olduğu görülmektedir ($K=721$; $p< ,05$). Tablo 4.1.1.2’de kappa istatistiksel değerleri verilmektedir.

Tablo 4.1.1. 2 Kappa İstatistik Değeri

Kappa	0,721
Uzman Görüşlerinin Karşılaştırılması	ss 0,99
	p-değeri 0,000
$P<0.05$	

Ayrıca çalışma bulgularının yansıtılmasında, araştırmaya katılan okul yöneticilerinin kimliklerini korumak amacıyla isimlerinin yerine “Erkek katılımcılar için E1, E2, ..., kadın katılımcılar için K1, K2, ...” şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Elde edilen veriler “içerik analizi metodu” kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz yöntemi, gözlemlerden ve görüşmelerden elde edilen verilerin içerisinde bulunan anlamları ve benzerlikleri belirlemek, ayrıca verilerin içinde saklı olan gerçekleri ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır (Akbulut, 2021: 71). Bu doğrultuda araştırma verileri incelenerek, NVİVO programı yardımıyla kodlamalar yapılmış, benzerlik ve farklılıklara dikkat edilerek kategoriler oluşturulmuştur.

4.1.2. İSG Performans Ölçeği

Ölçek geliştirme sürecinde ilk olarak devlet ve özel, ilkokul, ortaokul, fen lisesi Anadolu lisesi, meslek lisesi, imam hatip lisesi okul türlerinde görev yapan öğretmenlerin İSG uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemek için, kanun, yönetmelik, uluslararası raporlar, anlaşmalar ve alanyazın taranarak okullardaki İSG uygulamaları gereklilikleri

belirlenmiştir. Uzman görüşüne başvurulduktan sonra taslak maddeler belirlenmiş ve (Ek-4) sunulmuştur.

Uzman sayısı (5-40 arası) ve uzman niteliği de kapsam geçerliliği için büyük önem arz etmektedir. (Ayre ve Scally, 2014; Lawshe, 1975; Wilson, Pan ve Schumsky, 2012, akt Olgun ve Alatlı 2021: 574). Kapsam geçerliliği için görüşü alınan uzmanların uzmanlık alanlarına göre dağılımı Tablo 4.1.2.1’de yer almaktadır.

Ölçme aracı, alanında uzman; 4 profesör, 2 doktor öğretim üyesi, 2 doktora öğrencisi, 5 İSG uzmanı ve 2 Türkçe dil uzmanı ile paylaşılmıştır. Uzmanlara iletilen form aracılığıyla maddelerin her biri için “uygun”, “düzeltmeli” ve “uygun değil” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Uzman görüşleri alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılmış ve taslak ölçme aracındaki madde sayısı 49’a düşmüştür.

Tablo 4.1.2. 1 Uzmanların Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılımı

Uzmanlık Alanı	f	%
Konu Alanı	5	33.34
Türkçe Dil	2	13.33
Konu Alanı ve Ölçme ve Değerlendirme	8	53.33
Toplam	15	100.00

Ölçek geliştirme çalışması için Tablo 4.1.2.1 incelendiğinde konu alanı ve ölçme ve değerlendirme için 8, konu alanı için 5 ve dil uygunluğu ile ilgili 2 uzman görüşü alındığı görülmektedir. Ölçek maddelerinin yanıtlayıcılar tarafından anlaşılabilir ve okunabilir olması, yazım hatalarının saptanması ve ölçek uygulama ortalama süresinin belirlenmesi için ön deneme uygulaması hedef grubu temsil eden 15 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

AFA için yapılan taslak ölçek Tablo 4.1.2.2’de taslak ölçeğin uygulandığı öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 2 AFA Taslak Ölçeğin Uygulandığı öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	639	69.80
Erkek	278	30.40
Toplam	915	100.00

Katılımcıların 639’u (% 69,80) kadın, 278’i (% 30,40) erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 4.1.2.3’de taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin eğitim

düzeylerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 3 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Eğitim Düzeyleri

Eğitim	f	%
Lisans	745	81.20
Yüksek Lisans	167	18.40
Doktora	4	0.40
Toplam	915	100.00

Katılımcıların 745'si (% 81,20) lisans, 167'si (% 18.40) Yüksek lisans ve 4'ü (% 0, 40) doktora mezunundan oluşmaktadır.

Tablo 4.1.2.4'te taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 4 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü

Okul Türü	f	%
İlkokul	244	27.00
Ortaokul	252	27.80
Fen Lisesi	36	4.00
Anadolu Lisesi	284	31.40
Meslek Lisesi	75	8.30
Anadolu İmam Hatip Lisesi	13	1.40
Toplam	915	100.00

Öğretmenlerin 244'ü (% 27,00) ilkokul, 252'si (%27.80) ortaokul, 36'sı (%4.00) fen lisesi, 284'ü (%31.40) Anadolu lisesi, 75'i (%8.30) meslek lisesi, 13'ü (%1.40) Anadolu imam hatip lisesi olarak belirtilmiştir.

Tablo 4.1.2.5'te taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin İSG eğitimi alıp almadıkları ile ilgili dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 5 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin İSG Eğitimi Alıp Almadıkları İle İlgili Dağılımı

İSG Eğitimi	f	%
Aldı	833	91.04
Almadı	82	8.96
Toplam	915	100.00

Öğretmenlerin 633'ü (%70.10) İSG eğitimini aldığı 270'i (%29.90) İSG eğitimini

almadığını belirtmiştir.

Tablo 4.1.2.6’da taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin yaşları ile ilgili dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 6 AFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Yaşları İle İlgili Dağılımı

Yaş	f	%
20-30	283	30.92
31-40	380	41.53
41-50	172	18.79
51 ve üzeri	88	9.62
Toplam	915	100.00

Öğretmenlerin 283’ü (%30.92) 20-30, 380’i (%41.53) 31-40, 172’si (%18.79) 41-50, 88’i (%9.62) 51 ve üzeri yaş arasındadır.

Kapsam geçerliğine yani okullarda yürütülen İSG uygulamaları ile ilgili özelliğin tüm yönlerini içerisine alabilecek şekilde olmasına dikkat ederek madde havuzu oluşturulduktan sonra alanda uzman kişilerden maddelerin anlaşılabilirliği, kapsamı, hedef grubun uygunluğu açısından görüş alınmıştır (Avcı, 2017: 618). Ölçme aracının geliştirilmesi sürecinde değerlendirme yapan “onbeş uzman” önerileri doğrultusunda;

- Okul çalışanları iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili her türlü sıkıntıyı yönetimle paylaşabilir.
- Okulda ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma, yangınla mücadele ve benzeri konularda iş yeri dışındaki kuruluşlarla irtibat sağlanarak gerekli düzenlemeler yapılır.
- Okul çalışanları, öğretmenler ve öğrenciler iş sağlığı ve güvenliği görsel materyallere (poster, slayt, v.b.) ilgi gösterir.

Maddelerinin ölçme aracından çıkarılıp;

- Okul yönetimi, pandemi döneminde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri artırmaktadır.
- Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri pandeminin zararlı etkilerini azaltmaktadır.

Maddelerinin ölçme aracına eklenmesi uygun görülmüştür. Geliştirilen taslak ölçek İstanbul ilinde görev yapan öğretmenlere (EK 2) uygulanmıştır.

Tablo 4.1.2.7’de DFA için taslak ölçeğin ilk değerlendirmesini yapan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 7 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	253	68.93
Erkek	114	31.06
Toplam	367	100.00

Katılımcıların 253’ü (% 68,93) kadın, 114’ü (% 31,06) erkeklerden oluşmaktadır.

Tablo 4.1.2.8 taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 8 DFA Taslak Ölçeğin İlk Değerlendirmesini Yapan Öğretmenlerin Eğitim Düzeyleri

Eğitim	f	%
Lisans	297	80.90
Yüksek Lisans	69	18.80
Doktora	1	0.27
Toplam	367	100.00

Katılımcıların 297’i (% 80,90) lisans, 69’u (% 18.80) yüksek lisans ve 1’i (% 0, 27) oktora mezunundan oluşmaktadır.

Tablo 4.1.2.9’da taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 9 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türü

Okul Türü	f	%
İlkokul	82	22.34
Ortaokul	81	22.07
Fen Lisesi	27	7.35
Anadolu Lisesi	105	28.61
Meslek Lisesi	61	16.62
Anadolu İmam Hatip Lisesi	11	2.99
Toplam	367	100.00

Öğretmenlerin 82’si (% 22,34) ilkokul, 81’i (%22.07) ortaokul, 27’si (%7.35) fen lisesi, 105’i (%28.61) Anadolu lisesi, 61’i (%16.62) meslek lisesi, 11’ü (%2.99) Anadolu

imam hatip lisesi olarak belirtilmiştir.

Tablo 4.1.2.10'da taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin İSG eğitimi alıp almadıkları ile ilgili dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 10 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin İSG Eğitimi Alıp Almadıkları İle İlgili Dağılımı

İSG Eğitimi	f	%
Aldı	247	67.30
Almadı	120	32.69
Toplam	367	100.00

Öğretmenlerin 247'si (%67.30) İSG eğitimini aldığı 120'i (%32.69) İSG eğitimini almadığını belirtmiştir.

Tablo 4.1.2.11'de taslak ölçeğin plot/ ön uygulamaya katılan öğretmenlerin yaşları ile ilgili dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 11 DFA Taslak Ölçeğin Plot/ Ön Uygulamaya Katılan Öğretmenlerin Yaşları İle İlgili Dağılımı

Eğitim	f	%
20-30	127	34.60
31-40	148	40.33
41-50	63	17.17
51 ve üzeri	29	7.90
Toplam	367	100.00

Öğretmenlerin 127'si (%34.60) 20-30, 148'i (%40.33) 31-40, 63'ü (%17.17) 41-50, 29'u (%7.90) 51 ve üzeri yaş arasındadır.

Araştırmada çok sayıda madde üzerinden, madde sayısından daha az sayıda alt boyutlar ile çalışma olanağı tanıyan bir boyut indirgeme yöntemi olan açımlayıcı faktör analizi (AFA) öncesinde veri setinin faktör analizi için uygunluğunun belirlenmesi adına Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Küresellik Testi anlamlılık düzeyi incelenmiştir.

Verilerin normal dağılması, Kolmogorov-Smirnov değerinin 0.05'den büyük çıkması ($p > 0.05$) veya basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1 ile +1 değerleri arasında olması önerilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012: 123). Ölçek verilerinin analizi için puanların toplanabilir ve normal dağılım gösterebilir olması gerekir (Büyüköztürk, 2012: 124-125). Bu amaçla çalışmada kullanılan veri setinin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.1.2.12'de

belirtilmiştir.

Tablo 4.1.2. 12 Betimsel İstatistikler

	Değer
Ortalama	3,78
Ortanca	3,90
Varyans	0,63
Std. Sapma	0,79
Minimum	1,00
Maximum	5,00
Aralık	4,00
Çeyrek Aralık	0,90
Çarpıklık	-0,70
Basıklık	0,74
Kolmogrov Smirnov	0,12
p-değeri	0,00
Shapiro Wilks	0,95
p-değeri	0,00

Tablo 4.1.2.12’de görüldüğü üzere Kolmogrov-Smirnov (0,12 ve $p>0,05$) ve Shapiro-Wilk (0,95 ve $p>0,05$) değerleri anlamlı olmadığından, basıklık (0,74) ve çarpıklık (-,70) değerleri ± 1 sınırları içerisinde kaldığından, puanlar normal dağılım göstermektedir (Büyüköztürk, 2012: 124-125).

Ölçeğin faktör yapı geçerliğinin belirlenmesi için AFA ve DFA yapılmıştır. Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için veri yapısına uygunluğunu test etmek için kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştırmaya yönelik KMO testi, ayrıca ölçme aracının faktör yapılarına ayrılıp ayrılmayacağını belirlemek için Bartlett’s testi (Bartlett test of Sphericity) yapılmıştır (Pallant, 2005: 178). Tablo 4.1.2.13’te KMO ve Bartlett’s Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 13 Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett’s Test

KMO		0,987
Bartlett Küresellik Testi	Ki kare	58356,869
	sd	1176
	p-değeri	0,000

KMO değeri 0,987, Barlett's Testi değeri ve ayrıca elde edilen ki-kare (χ^2) değerinin 0,01 düzeyinde manidar olması nedeniyle veri yapısının faktör analizi için mükemmel derecede yeterli olduğu değerlendirilebilir.

KMO testi sonucunda, değerin 0,50'den düşük olması halinde faktör analizine devam edilemeyeceği yorumu yapılır (Pallant, 2005: 178). Çokluk ve diğerlerine (2012) göre örneklem büyüklüğü için değer,

- a) 0.50-0.60 arasında ise "kötü"
- b) 0.60-0.70 arasında ise "zayıf"
- c) 0.70-0.80 arasında ise "orta"
- d) 0.80-0.90 arasında ise "iyi ve"
- e) 0.90 ve üzerinde ise "mükemmel" yorumu yapılabilir.

Bartlett's Testi ise verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı ile çok değişkenli olup olmadığı konularında bilgi vermektedir. Diğer taraftan faktör analizine devam etmenin bir ön koşulu bu testin istatistiksel olarak anlamlı çıkmasıdır (Büyüköztürk, 2012: 124-125; Çeçen, 2006: 105).

Tablo 3.3.2.13'te belirtilen KMO katsayısının 0,987 değeri ile 1'e yakın olması ve Bartlett Küresellik testi anlamlılık düzeyinin 0,05'den küçük olmasından dolayı veri setinin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. KMO ve Bartlett's Testi sonuçları koşulu karşılaması nedeniyle AFA değerlendirmelerine devam edilmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, asıl hedefin bir model oluşturmak ve en uygun sayıda "bağımsız" faktörlerin elde edilmesi ayrıca sonuçların genellenebilirliği amaçlandığından dik döndürme kullanılmıştır. Orthogonal bir yöntem olan varimax rotasyonu ile faktör çıkarımı yapmak genel olarak kabul olan yöntemdir (Keiffer, 1998; akt. Yaşlıoğlu, 2017: 78). Sonrasında Varimax döndürme yöntemi ile faktörlerin aldıkları özdeğerler (eigen value) ve açıkladıkları varyans miktarları belirlenmiştir.

Özdeğerler genel olarak faktörlerle ilişkili maddelerin faktör yüklerinin karelerinin toplamından elde edilir. Burada özdeğerleri 1 veya 1'den büyük olan faktörler önemli faktör olarak ele alınabilir (Büyüköztürk, 2012: 124-125; Çeçen, 2006: 105). Fakat, analiz

sonuçlarına göre belirlenen bu 1 eşik değeri değişkenlik gösterebilmektedir.

Varimax dikey döndürme ile yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen toplam açıklanan varyans tablosu incelendiğinde; özdeğeri 1'den büyük faktör sayısı 3 olduğu için 49 maddenin 3 faktör altında ağırlıklandırıldığı söylenebilir. Birinci faktör tek başına toplam varyansın %66,4'ünü, ikinci faktör tek başına toplam varyansın %6,6'sını, üçüncü faktör tek başına toplam varyansın %2,3'ünü açıklamaktadır. Üç faktör ise toplam varyansın %75,4'ünü açıklamaktadır.

Tablo 4.1.2. 14 İlk Analiz Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Miktarı

	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	32,56	66,45	66,45
2	3,24	6,61	73,07
3	1,15	2,35	75,42
4	0,89	1,81	77,23
5	0,72	1,46	78,69

Özdeğerleri birden büyük olan üç faktöre ilişkin verilen faktör ağırlık matrisinde maddelerin hangi faktör altında bulunduğu Tablo 4.1.2.15'te gösterilmiştir.

Tablo 4.1.2. 15 İlk Analiz Faktör Ağırlık Matrisi

	Bileşen		
	1	2	3
s46	0.81		
s45	0.8		
s44	0.78		
s40	0.77		
s36	0.76		
s38	0.76		
s47	0.76		
s39	0.75		
s35	0.75		
s49	0.74		
s32	0.72		
s42	0.72		
s41	0.72		
s43	0.71		
s28	0.69		
s33	0.69		
s34	0.68		
s31	0.68		
s29	0.67		
s27	0.67		
s30	0.67		
s26	0.66		
s37	0.66		
s23	0.64		0.55
s24	0.64		
s25	0.63		
s22	0.58	0.43	0.56
s6		0.82	
s8		0.82	
s9		0.79	
s14		0.78	
s12		0.77	
s5		0.77	
s7		0.76	
s11		0.76	
s15		0.75	
s13		0.75	
s4		0.75	
s10		0.75	
s1		0.74	
s3		0.7	
s2		0.61	
s48	0.6	0.6	
s18	0.47	0.6	0.46
s19	0.48	0.55	0.51
s20	0.58		0.59
s17	0.45	0.48	0.55
s21	0.51	0.53	0.55
s16	0.47	0.51	0.54

İlk faktör ağırlık matrisine bakıldığında;

16. madde, okul yönetimi, okulda karşılaşılan iş sağlığı ve güvenliği sorunlarına karşı

duyarlıdır.

17. madde, okulda herkes (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili her türlü sıkıntıyı yönetimle paylaşabilmektedir.

18. madde, okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının risk değerlendirmelerini iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) paylaşmaktadır.

19. madde, okul yönetimi, okulda oluşabilecek her türlü iş sağlığı ve güvenliği risk durumlarını güncel olarak iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) paylaşmaktadır.

20. madde, okul yönetimi salgın hastalıklar ile ilgili iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri almakta gerekli hassasiyeti göstermektedir.

21. madde, okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamaları iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) anlaşılır bir şekilde paylaşmaktadır.

22. madde, okul yönetimi, okulda herhangi birinin (öğretmen, öğrenci, veli ya da okul çalışanı) başına gelebilecek her türlü risk faktörünü dikkate almaktadır.

23. madde, okul yönetimi okulda, iş sağlığı güvenliği ile ilgili gerekli koruyucu önlemleri almaktadır.

48. madde, okulda düzenli olarak iş sağlığı ve güvenliği uzmanları tarafından iş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmesi yapılmaktadır. Maddeleri birbirine yakın düzeyde ağırlıklandığından dolayı çalışma dışı bırakılarak faktör analizi tekrarlanmıştır.

Sonrasında yeniden KMO değeri ile Bartlett Küresellik Testi yapılarak faktör analizine uygunluk kontrol edilmiştir. Burada ikinci adım KMO değeri 0,985 olarak bulunmuş ve bu değer 1'e yakın olduğu görülmüştür. Bartlett Küresellik testi sonuçlarına göre ise test istatistik değerinin 0,05'den küçük olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla faktör analizine devam edilmiştir.

İkinci adımda özdeğerler ve açıklanan varyans miktarları tablo 4.1.2.16'da belirtilmiştir. Özdeğeri 1'den büyük olan faktör sayısı bu aşamada 2 olduğu için kalan 40 maddenin 2 faktör altında ağırlıklandığı görülmüştür. Birinci faktör tek başına toplam varyansın %65,16'sını, ikinci faktör tek başına toplam varyansın %7,9'unu açıklamakta olup iki faktör birlikte toplam varyansın %73,08'ini açıklamaktadır.

Tablo 4.1.2. 16 İkinci Analiz Özdeğerler ve Açıklanan Varyans Miktarı

	Toplam	Varyans %	Birikimli %
1	26,07	65,16	65,16
2	3,17	7,92	73,08
3	0,87	2,17	75,25
4	0,82	2,04	77,28

Kalan 40 maddenin ilgili faktör altındaki ağırlıkları tablo 4.1.2.17’de verilmiştir. Bu aşamada 2 madde birinci bileşen altında, 15 madde ise ikinci bileşen altında yer almaktadır.

Tablo 4.1.2. 17 İkinci Analiz Faktör Ağırlık Matrisi

	Bileşen	
	1	2
s46	0.84	
s32	0.81	
s47	0.81	
s45	0.81	
s44	0.8	
s35	0.8	
s40	0.8	
s39	0.79	
s36	0.79	
s29	0.78	
s28	0.78	
s49	0.77	
s27	0.77	
s38	0.76	
s26	0.75	
s34	0.74	
s33	0.74	
s30	0.74	
s24	0.73	
s25	0.72	
s43	0.72	
s31	0.72	
s42	0.72	
s41	0.71	
s37	0.6	
s8		0.83
s6		0.82
s9		0.82
s5		0.81
s12		0.8
s11		0.8
s14		0.78
s7		0.77
s13		0.77
s10		0.76
s15		0.76
s3		0.75
s4		0.75
s1		0.74
s2		0.69

Tablo 4.1.2.17’de gerçekleştirilen son analizdeki ölçme aracında 49 maddenin kaldığı, ölçeğin tüm maddelerin kabul düzeyini (.40) karşıladığı, varimax döndürme analizi sonucunda da .01 düzeyinde binişik maddelere rastlanmadığı tespit edilmiştir. Ölçeğin birinci faktör yük değerleri .840 ve .600, ikinci faktör yük değerleri ise .830 ve .690, arasında değişmektedir. Bu şekilde kendi aralarında yüksek ilişki gösteren maddeler bir araya gelerek faktörü oluşturmuştur.

DFA model uyumu değerlendirilirken en çok ki-kare istatistik değerleri ve uyum iyiliği indeksleri olmak üzere iki model üzerinde durulmaktadır (Hu ve Bentler, 1999. akt. Bahat 2020: 90). Çalışmada DFA ölçek yapısının uygunluğu ki-kare ve uyum iyiliği indekslerine göre değerlendirilmiştir.

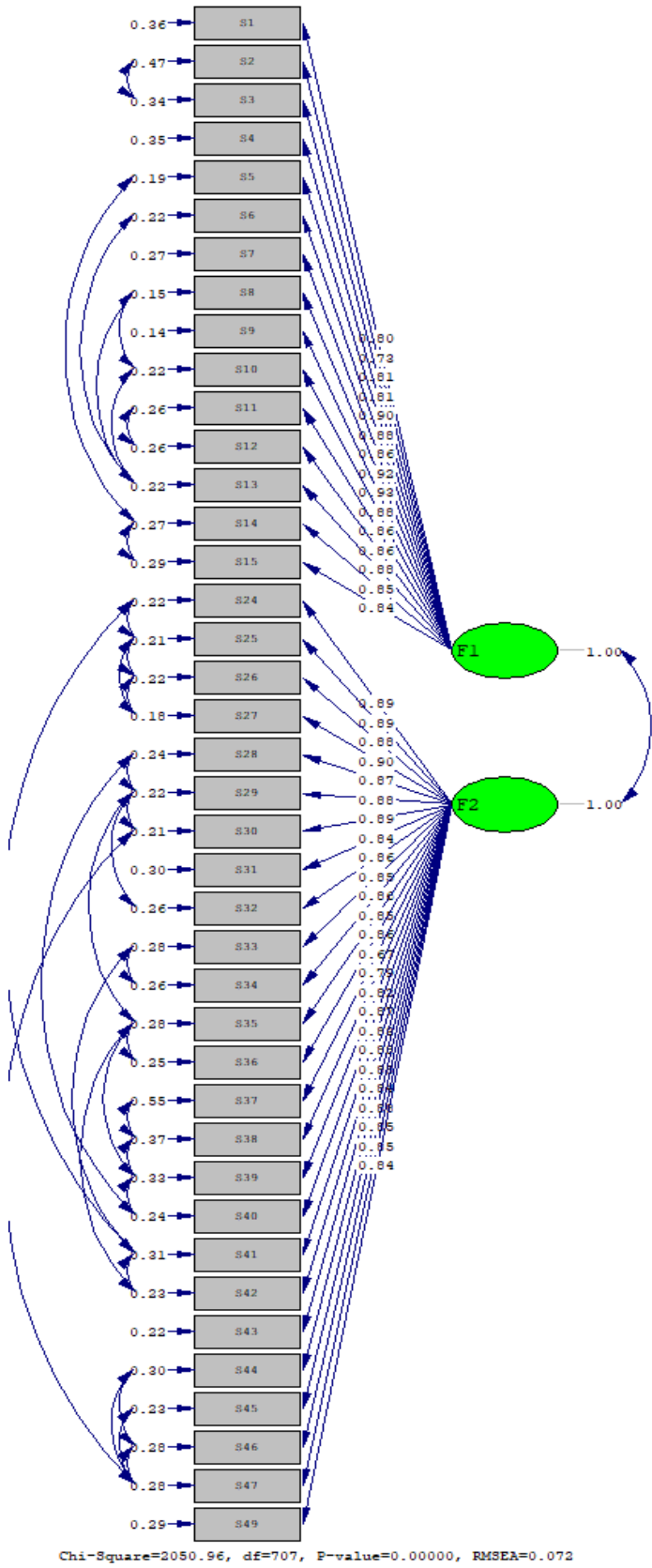
Alan yazında χ^2/df oranı model-veri uyumunun olup olmadığını gösterir. χ^2 değerinin serbestlik derecesine (df) bölünmesiyle elde edilen bu değer iki veya altında olmalıdır. Beş ve daha az ise kabul edilebilir bir değerdir (Çapık, 2014: 199). AGFI, GFI, ve CFI’nın 0.90’dan büyük olması kabul edilebilir uyum iyiliği değerinin, 0.95’ten büyük olması iyi bir uyum iyiliğinin göstergesi olarak kabul edilir (Büyüköztürk, 2012: 124-125). AGFI, GFI, CFI, ve NFI değerlerinin 0.90’nın üzerinde olması; örneklem büyüklüğünden en düşük etkilenen indekslerden biri olan NNFI değerinin ise 0.95’in üzerinde olması gerekmektedir. Bahsi geçen indekslerin değeri 1’e yaklaştıkça uyum iyiliği değerinde artış göstermesi gerekmektedir; 1’den büyük bir değer çıkması ise tam tanımlanmamış bir modelin varlığına işaret etmektedir (Ayyıldız ve Cengiz, 2006, akt. Akaydın, 2015: 255). SRMR ve RMSEA değerlerinin 0.08’in altında olması kabul edilebilir, 0.05’in altında olması ise iyi bir uyum iyiliği değerinin olduğunu gösterir. Çalışılan bir modelin kabul edilebilmesi için RMSEA değerinin 0.08 ve altında olmalıdır. (Schermele-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003; Şimşek, 2007 Akaydın ve Kurnaz, 2015: 256).

DFA sonucunda modelin doğrulanıp doğrulanmadığına karar verebilmek için ilk önce p değeri daha sonra χ^2/df ve uyum indeksleri irdelenmiştir. Başlangıçta χ^2/df oranının kabul edilebilir uyum indeksi aralığında çıkmaması sebebi ile modifikasyon yapılması uygun görülmüştür. Değişken araştırmacıya, özgün (orijinal) ölçekte önceden tahmin edilemeyen, eklenmesi ya da çıkarılması durumunda modele kazandırılacak χ^2 değerini göstermektedir (Bahat, 2020: 103). DFA sonucunda p değerinin .01 düzeyinde örneklemin büyük olması nedeniyle manidar seviyede olduğu görülmüştür. Ki-kare değerinin ($\chi^2=2050.96$; $p=.00$) serbestlik derecesine ($df=707$) oranı ($\chi^2/df=2.90$) kabul edilebilir uyum; RMSEA uyum değeri (.072) kabul edilebilir uyum, RMR değerinin (.038) mükemmel uyum

ve Standardize edilmiş RMR (.041) mükemmel uyum, GFI uyum değeri (.078) ve AGFI uyum değeri (.075) mükemmel uyum, NNFI uyum değeri (.98) ve CFI uyum değeri (.99) mükemmel uyum düzeyinde olduğu saptanmıştır. Bu çerçevede modellenen faktör yapısının doğrulandığı ve geçerli bir ölçek olduğu söylenebilir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen standartlaştırılmış regresyon katsayıları aşağıdaki Şekil 4.1.2.1 ve Tablo 4.1.2.18 de verilmiştir. Buna göre elde edilen katsayılar 0,659-0,915 arasında değişmekte olup istatistiksel olarak anlamlıdır.

Şekil 4.1.2.1 Doğrulayıcı Faktör Analizi

Her madde için regresyon katsayıları Tablo 4.1.2.18 de verilmiştir.

Tablo 4.1.2. 18 Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları

		Tahmin
s24	F2	0,89
s25	F2	0,89
s26	F2	0,88
s27	F2	0,9
s28	F2	0,87
s29	F2	0,88
s30	F2	0,89
s31	F2	0,84
s32	F2	0,86
s33	F2	0,85
s34	F2	0,86
s35	F2	0,66
s36	F2	0,67
s37	F2	0,79
s38	F2	0,87
s39	F2	0,88
s40	F2	0,88
s41	F2	0,88
s42	F2	0,84
s43	F2	0,85
s44	F2	0,85
s45	F2	0,84
s46	F2	0,84
s47	F2	0,85
s49	F2	0,85
s1	F1	0,8
s2	F1	0,73
s3	F1	0,81
s4	F1	0,81
s5	F1	0,9
s6	F1	0,88
s7	F1	0,86
s8	F1	0,92
s9	F1	0,93
s10	F1	0,88
s11	F1	0,84
s12	F1	0,86
s13	F1	0,88
s14	F1	0,85
s15	F1	0,84

Cronbach Alfa (α) katsayısı, ölçek uyarlama ve geliştirme çalışmalarında iç tutarlılığın tespitinde başvurulan güvenilirlik ölçütlerinden biridir (Seçer, 2013:176). Bu katsayı, ölçeği oluşturan öğelerin arasında ortalama bir korelasyon değeri verir. Bu değerler 0'dan 1'e yaklaştıkça ölçek güvenilirliğinin arttığı ifade edilir (Akaydın ve Kurnaz, 2015: 256, Pallant, 2005).

Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi için güvenilirlik analizi yapılmış ve cronbach alfa katsayısı elde edilmiştir.

Cronbach's Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir.

olarak belirtilebilir. Ölçeğin amacına ve doğasına bağlı olarak güvenilirlik düzeyleri farklılaşırken, en küçük düzeyin 0.70 olması gerektiği ifade edilir (Pallant, 2005, akt. Akaydın ve Kurnaz, 2015: 256). Tablo 4.1.2.19'da elde edilen chronbach alfa katsayıları verilmiştir. Buna göre ölçeklerin 1. faktör için 0,90 ve 2. Faktör için 0,91 Cronbach Alfa değerleri ile yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 4.1.2. 19 Güvenirlik Analizi

Chronbach Alfa	
F1	0,90
F2	0,91
Toplam	0,92

Güvenirlikte iç tutarlılığın ölçülmesi, maddeler ve ölçeğin toplamı arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve spearman korelasyon katsayısı elde edilmiştir. Elde edilen korelasyon katsayıları incelendiğinde; maddeler - toplam puan korelasyon katsayıları $r = ,878$ ile $r = .650$ arasında değişmekte ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla maddeler ile ölçeğin toplamı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu söylenebilir.

Tablo 4.1.2. 20 Madde ve Ölçek Korelasyonu

Madde	r	p	Madde	r	p
s1	0,756**	0,000	s29	0,820**	0,000
s2	0,721**	0,000	s30	0,849**	0,000
s3	0,765**	0,000	s31	0,830**	0,000
s4	0,782**	0,000	s32	0,782**	0,000
s5	0,845**	0,000	s33	0,819**	0,000
s6	0,806**	0,000	s34	0,768**	0,000
s7	0,822**	0,000	s35	0,752**	0,000
s8	0,846**	0,000	s36	0,768**	0,000
s9	0,878**	0,000	s37	0,650**	0,000
s10	0,842**	0,000	s38	0,709**	0,000
s11	0,819**	0,000	s39	0,742**	0,000
s12	0,816**	0,000	s40	0,809**	0,000
s13	0,848**	0,000	s41	0,766**	0,000
s14	0,809**	0,000	s42	0,815**	0,000
s15	0,813**	0,000	s43	0,852**	0,000
s24	0,870**	0,000	s44	0,755**	0,000
s25	0,849**	0,000	s45	0,815**	0,000
s26	0,852**	0,000	s46	0,776**	0,000
s27	0,858**	0,000	s47	0,745**	0,000
s28	0,815**	0,000	s49	0,768**	0,000

Ölçek toplam puanına göre en çok puan alan %27 lik grup ile en az puan alan %27 lik grup madde ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ilişkisiz gruplarda t testi ile incelenmiş ve sonuçlar 4.1.2.21’de belirtilmiştir.

Tablo 4.1.2. 21 %27'lük Alt ve Üst Gruplar Arasında Yapılan İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları

M		N	Ort	ss	t	p	M		N	Ort	ss	t	p
s1	Alt	248	2,33	0,88	-28,8	0	s29	Alt	248	2,94	0,95	-28,5	0
	Üst	248	4,42	0,73				Üst	248	4,81	0,4		
s2	Alt	248	3,04	1,16	-21,8	0	s30	Alt	248	2,8	0,88	-31,3	0
	Üst	248	4,77	0,45				Üst	248	4,76	0,44		
s3	Alt	248	2,88	1,09	-24,7	0	s31	Alt	248	2,67	0,9	-30,6	0
	Üst	248	4,75	0,5				Üst	248	4,71	0,54		
s4	Alt	248	2,33	0,9	-26,7	0	s32	Alt	248	3,04	1,01	-26,4	0
	Üst	248	4,41	0,83				Üst	248	4,85	0,39		
s5	Alt	248	2,7	0,93	-29,1	0	s33	Alt	248	2,93	0,95	-27,4	0
	Üst	248	4,69	0,53				Üst	248	4,79	0,48		
s6	Alt	248	2,47	0,93	-28,2	0	s34	Alt	248	3,16	1,01	-24,3	0
	Üst	248	4,52	0,67				Üst	248	4,83	0,4		
s7	Alt	248	2,4	0,85	-29,4	0	s35	Alt	248	3,27	0,95	-24,1	0
	Üst	248	4,5	0,74				Üst	248	4,84	0,38		
s8	Alt	248	2,53	0,91	-30,6	0	s36	Alt	248	3,07	0,95	-26,9	0
	Üst	248	4,61	0,57				Üst	248	4,83	0,41		
s9	Alt	248	2,46	0,85	-35,1	0	s37	Alt	248	2,92	1,1	-21	0
	Üst	248	4,66	0,51				Üst	248	4,67	0,71		
s10	Alt	248	2,46	0,83	-31,5	0	s38	Alt	248	3,31	0,95	-22,1	0
	Üst	248	4,55	0,63				Üst	248	4,79	0,45		
s11	Alt	248	2,73	0,97	-28,2	0	s39	Alt	248	3,38	0,92	-23	0
	Üst	248	4,7	0,52				Üst	248	4,84	0,39		
s12	Alt	248	2,69	0,94	-29,1	0	s40	Alt	248	3,11	0,86	-28,5	0
	Üst	248	4,67	0,51				Üst	248	4,82	0,4		
s13	Alt	248	2,4	0,85	-32,6	0	s41	Alt	248	2,83	0,94	-26,7	0
	Üst	248	4,56	0,59				Üst	248	4,7	0,58		
s14	Alt	248	2,2	0,83	-31,7	0	s42	Alt	248	2,69	0,9	-29,4	0
	Üst	248	4,46	0,75				Üst	248	4,69	0,57		
s15	Alt	248	2,35	0,86	-31,7	0	s43	Alt	248	2,77	0,88	-31,5	0
	Üst	248	4,57	0,69				Üst	248	4,77	0,47		
s24	Alt	248	2,77	0,85	-32,9	0	s44	Alt	248	3,12	0,92	-24,8	0
	Üst	248	4,77	0,45				Üst	248	4,76	0,49		
s25	Alt	248	2,89	0,86	-30,6	0	s45	Alt	248	2,99	0,9	-27,5	0
	Üst	248	4,77	0,45				Üst	248	4,76	0,47		
s26	Alt	248	2,83	0,85	-31,5	0	s46	Alt	248	3,02	0,95	-25,2	0
	Üst	248	4,75	0,45				Üst	248	4,75	0,51		
s27	Alt	248	2,83	0,84	-32,1	0	s47	Alt	248	3,2	0,99	-23,5	0
	Üst	248	4,77	0,44				Üst	248	4,81	0,43		
s28	Alt	248	2,97	0,89	-29	0	s49	Alt	248	3,04	0,99	-24,5	0
	Üst	248	4,79	0,42				Üst	248	4,77	0,5		

Tablo 4.1.2.21'de, % 27'lik alt ve % 27'lik üst grup arasında maddeler ve toplam puan

arasında anlamlı ($p < 0,05$) düzeyde farklılık görülmektedir. Bu farklılığın üst % 27'lik grup lehine olduğu tespit edilmiştir. Ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek düzeyde olduğu ve ölçüğü puanlayanların, ölçülmek istenen özellikler bakımından ayırt edildiği söylenebilir. Buna göre tüm ölçek maddeleri için elde edilen ortalamalar alt ve üst gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık göstermekte olup, üst grup ortalaması alt grup ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür. Sonuç olarak ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek seviyede olduğu söylenebilir.

4.2. NİTEL BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan okul yöneticilerine, okulda yürüttükleri İSG uygulamaları hakkındaki görüşlerinin ne olduğu, uygulamalarda karşılaştıkları sorunlar, eksiklikler, okul paydaşlarının İSG uygulamaları algıları gibi konularda düşüncelerinin ne olduğuyula ilgili açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Bu bağlamda okul yöneticilerinin vermiş oldukları cevaplara ilişkin elde edilen bulgular aşağıda tablo ve şekiller halinde sunulmuştur.

4.2.1. Nitel Araştırmanın Çalışma Grubu

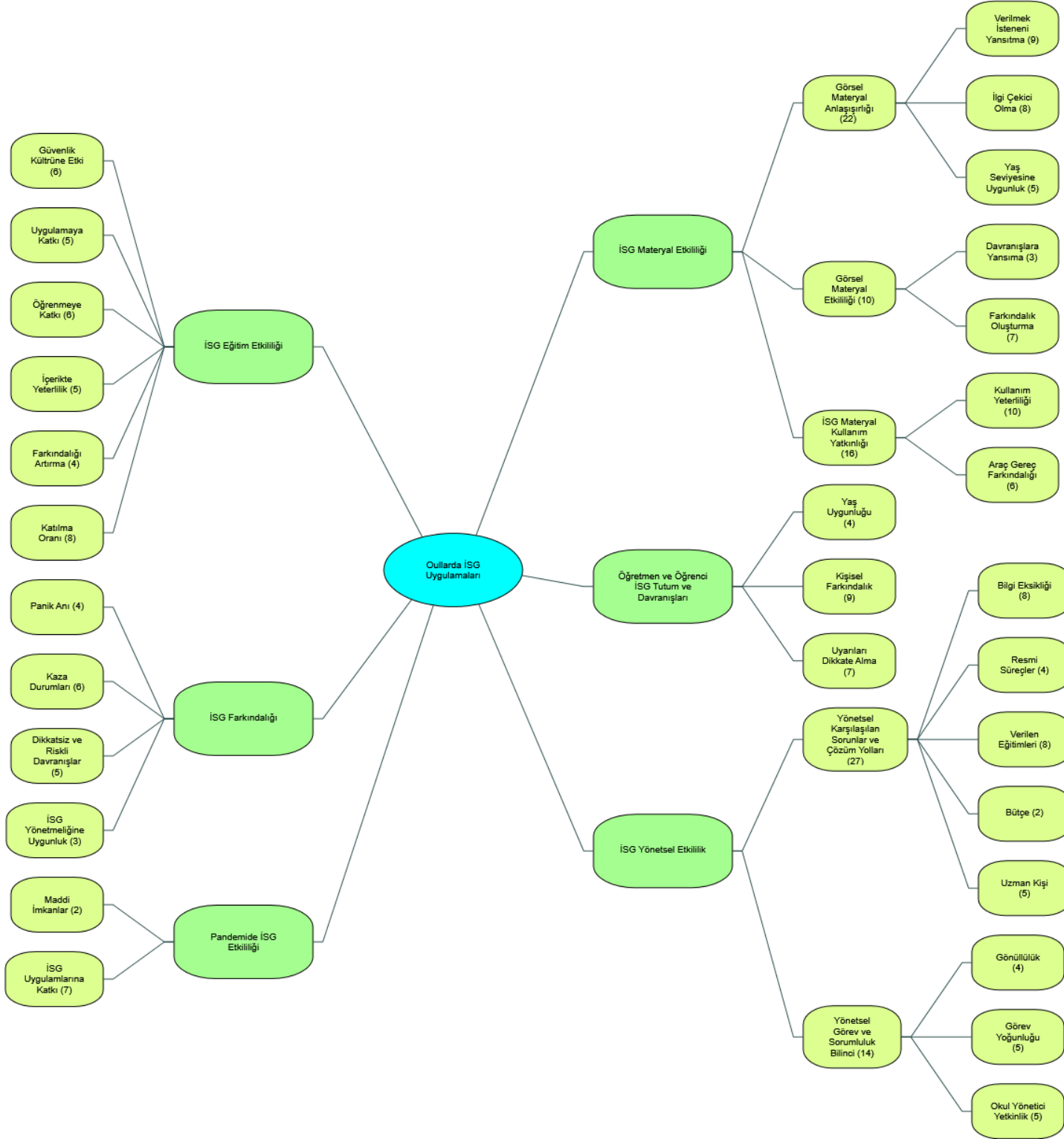
Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin demografik özellikleri Tablo 4.2.1 de verilmiştir.

Tablo 4.2. 1 Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

OKUL MÜDÜRÜ	CİNSİYET	ÖĞRETİM KADEMESİ	MESLEK KIDEMİ	İSG UYGULAMA DENEYİM SÜRESİ
E1	ERKEK	İlköğretim	5 yıl	5 yıl
E2	ERKEK	Diğer liseler	26 yıl	5 yıl
E3	ERKEK	Anadolu lisesi	3 yıl	3 yıl
E4	ERKEK	İlköğretim	3 yıl	3 yıl
E5	ERKEK	Diğer liseler	5 yıl	5 yıl
E6	ERKEK	Anadolu lisesi	10 yıl	6 yıl
K1	KADIN	İlköğretim	6 yıl	6 yıl
K2	KADIN	İlköğretim	8 yıl	6yıl
K3	KADIN	İlköğretim	5 yıl	5 yıl
K4	KADIN	Diğer liseler	8 yıl	4 yıl

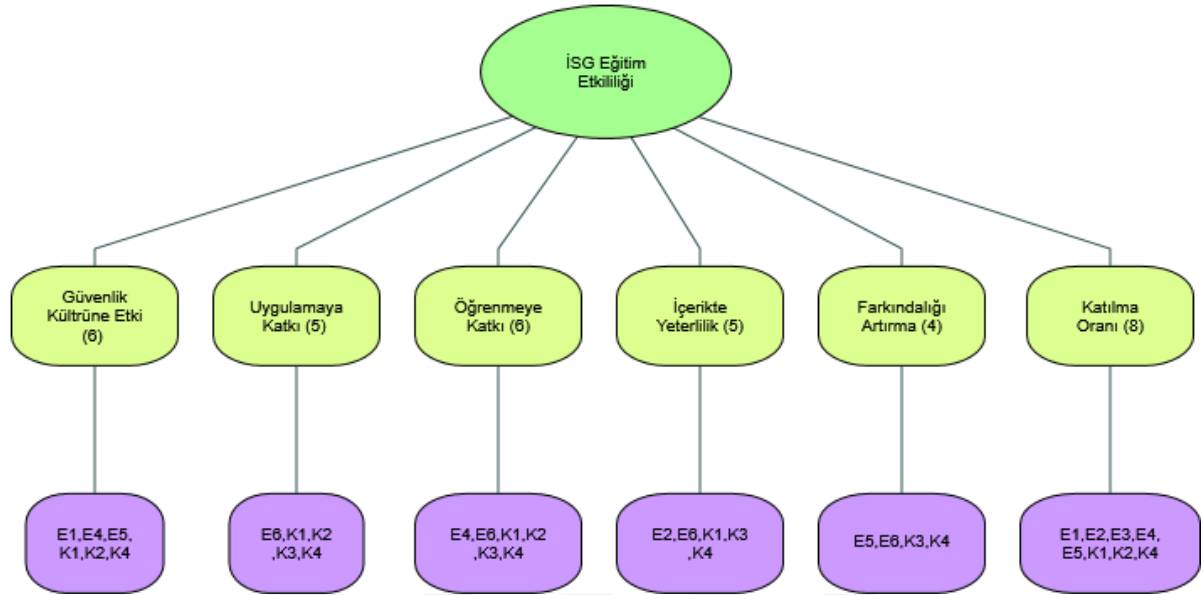
Okullarda yürütülen İSG uygulamaları ile ilgili okul yöneticilerinin görüşleri NVİVO programında çözümlenerek elde edilen tema, kategorileri ve kodların tamamı şekil 4.2.1 de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 1 Nitel Veri Toplama Aracı ile Belirlenen Tema, Kategori ve Kodlar

4.2.1.1. İSG Eğitim Etkilliliği

Okul yöneticilerinin, okullarında yönettikleri İSG uygulamalarını daha etkili bir şekilde yönetebilmelerinde, verilen İSG eğitimlerinin etkililiği hakkındaki görüşlerinin açıklandığı bu başlık altında, elde edilen kategori ve kodlar şekil 4.1.2 de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 2 Eğitim Etkililiği Kategorisi ve Kodları

Okul yöneticilerinin eğitim etkililiği kategorisi ile ilgili vermiş oldukları yanıtların frekansları tablo 4.2.2 de verilmiştir.

Tablo 4.2. 2 Eğitim Etkililiği Kategorisi Frekans Tablosu

Görüşme Sorusu	Kategoriler	Frekans
Okulda İSG uygulamaları eğitimlerin etkililiği ile ilgili kısaca değerlendirme yapabilir misiniz?	İSG Eğitim Etkililiği;	
	Okul müdürlerine verilen İSG eğitimlerinin etkili ve kısmi etkili olması.	3
	Verilen eğitimlerin etkili olmaması.	8
Toplam		11

Bu verilere göre, verilen İSG eğitimlerinin güncel olması, tehlike ve risk etmenlerinin berteraf edilmesine büyük katkı sağladığı, bu durumun okul paydaşlarının

farkındalığını artırdığı ifade edilmektedir. Bu bağlamda E2, E4 ve E5'in ifadeleri aşağıda verilmiştir.

- *Her eğitime katıldım ve etkili olduğunu düşünüyorum (E2).*
- *Eğitilere katılım sağlıyorum. İSG uygulamaları çerçevesinde gerek can güvenliği sağlanmakta gerekse okullardaki eğitim öğretim sürecini daha güvenilir bir aşamada gerçekleştirmemizde, öğrenci öğretmen ve çalışanları bu doğrultuda yönlendirmemizde çok yardımcı oluyor (E4).*
- *Eğitimlerin her seferinde can güvenliği anlamında daha yeni bir farkındalık kazanmamı ve önceliğim haline gelmesini sağlıyor (E5).*

Verilen İSG eğitimleri için okul yöneticilerinin olumsuz yaklaşımları; özellikle eğitimlerin yasal zorunluluk olarak yapılmaya çalışıldığı, eğitimi veren kişilerin yetkin olmadıkları, yapılan sunumların görsel içeriklerle desteklenmediği ve uygulamalara daha fazla yer verilmesi şeklindedir. E3, E6, K1 ve K3 bu durumu şu şekilde ifade etmişleridir:

- *İSG uygulamalarına ve uygulama ile ilgili eğitimlere genelde katılmıyorum, çünkü fazla etkili olduğunu düşünmüyorum, durum sadece kanuni zorunluluk olarak ilerlediği ve eğitimleri verenler de olaya hakim olmadıkları için zaman kaybı olarak görmekteyim (E3).*
- *Verilen eğitimlerin yeterli etkide olduğunu düşünmüyorum. Fakat özellikle eğitimlerin uygulamalı ve anlatanların bu konuda daha yetkin olabilmesinin sağlanmasında istenen duruma daha yaklaşılabileceğini zannediyorum (E6).*
- *Yüzeysel bilgiler veriliyor. Kısa süreli bir eğitim olduğu için çok faydalı olduğu kanaatinde değilim. Daha uygulamaya yönelik eğitimler verilirse etkililiğinin artacağına inanıyorum (K1).*
- *Eğitilere katılıyorum, fakat etkili olduğunu düşünmüyorum. Amaçlanan bilgilerin ve görsel içeriklerin fazla olması durumunda etkili olacağına inanıyorum (K3).*

İl ve ilçe milli eğitim müdürlükleri tarafından verilen İSG eğitimleri için yapılan değerlendirmelerde özellikle amaçlanan risk ve tehlike durumlarında gerekli hassasiyeti oluşturma bağlamında yeterli etkiyi sağlamadığı özellikle okul gibi İSG uygulamalarının yüksek hassasiyetle yürütülmesi gereken kurumlarda istenilen önemin verilmediği eleştirisinde bulunmaktadır. Bu durumla ilgili görüşlerini E4 şu şekilde ifade etmiştir:

- *Okullardaki İSG uygulamalarına ve uygulama ile ilgili eğitimlere katılmaya çalışıyorum. İSG uygulamaları çerçevesinde verilen eğitimlerin içeriğiyle tam olarak can güvenliğinin sağlanacağını düşünmüyorum. Okullardaki eğitim öğretim süreci daha güvenilir bir aşamada gerçekleşmesi için daha kapsamlı değerlendirmeler yapılarak İSG eğitim içeriği ve kuralları bu çerçevede düzenlenebilir (E4).*

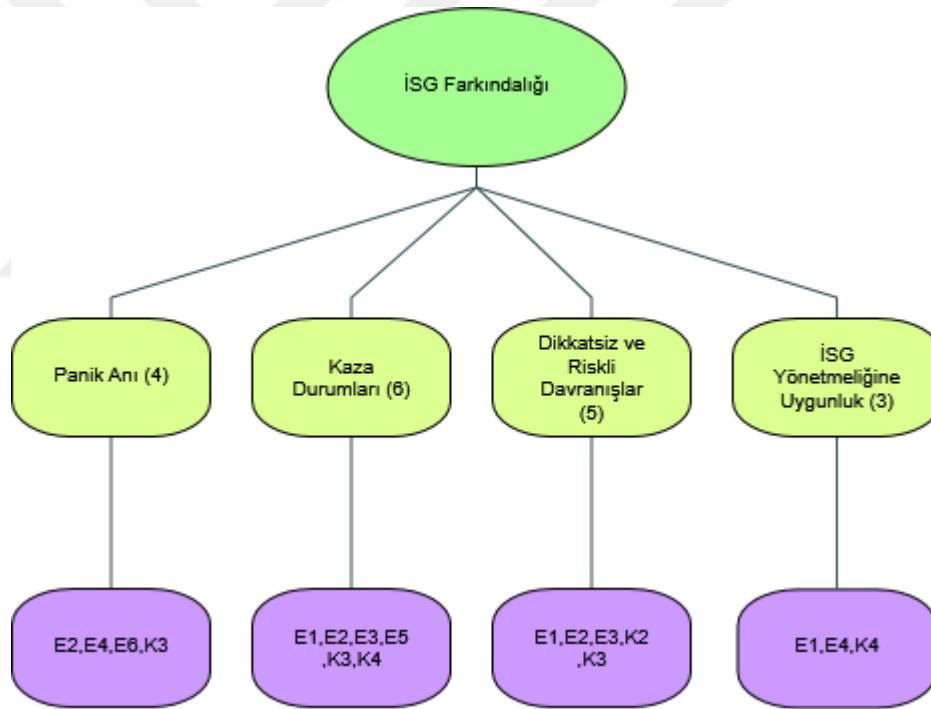
Okul yöneticilerinin, verilen İSG eğitimlerine olan olumsuz eleştirilerinin bir bölümü eğitim tarihleri ve saatleri ile ilgili olmuştur. İSG eğitimi için planlanan saatler, çalışma

saatleri dışında gerçekleştirilmesinin katılımı düşürdüğü bu da İSG eğitimlerine verilen önemi olumsuz yönde etkilediği ifade edilmiştir. K4'ün bu durumla ilgili görüşü şu şekildedir:

- ...çalışma saatleri içinde yapılması gereken eğitim ders bitiminde yapılan okul yöneticilerinin konuya karşı gösterdiği önem ve dikkat maalesef fazlasıyla azaldı. Eğitimde adı geçen uygulamalarda görülen eksiklikler konuya bakış açısını daha da olumsuzlaştırdı (K4).

4.2.1.2. İSG Farkındalığı

Okul yöneticilerinin, okullarında yönettikleri İSG uygulamalarını daha etkili bir şekilde yönetebilmelerinde, İSG farkındalığı ile ilgili okul yöneticilerinin görüşlerinin açıklandığı bu bölümde, elde edilen kategori ve kodlar Şekil 4.2.3'te gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 3 İSG Farkındalığı Kategorisi ve Kodları

Tablo 4.2.3'te İSG farkındalığı kategorisi ile ilgili okul yöneticilerinin vermiş olduğu yanıtların frekansları gösterilmiştir.

Tablo 4.2. 3 İSG Farkındalığı Kategorisi Frekansı Tablosu

Görüşme Sorusu	Kategoriler	Frekans
	İSG Farkındalığı;	
Okulunuzdaki çalışan öğretmenlerin ve öğrencilerin İSG uygulamalarına bakış açılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Okul paydaşlarının konuyla ilgili farkındalıklarının yeterli olduğunun düşünülmesi.	8
	Yapılan uygulamaların öğretmenlerin katkılarının bilinç düzeyini geliştirdiğinin düşünülmemesi.	2
Toplam		10

İSG uygulamaları etkililiğine ait kategorilerden ‘İSG farkındalığı’ ile ilgili olarak yapılan incelemede, okul müdürlerinin büyük çoğunluğunun farkındalık etkisinin yeterli olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır.

Özellikle farkındalığın arttığı, kaza anlarında yaşanan panik ortamının yerini daha kontrollü ve önlem alan davranışlara bıraktığının gözlemlenmekte olduğunu E1, E5, E6 ve K2 şu şekilde ifade etmiştir.

- *İSG uygulamaları öncesinde kaza ve vakalarda dikkatsiz ve özensiz hareket edilirken, İSG uygulamaları sayesinde oluşan bu farkındalık ile kaza öncesi ve kaza sonrası bütün süreçler daha kontrollü... (E1).*
- *Farkındalık oluştu ve farkındalığın oluşması kaza anı ve sonrası panik yaşanmasını engelledi. Kaza durumu daha soğuk kanlılıkla giderildi (E2).*
- *...doğal olarak eskiye göre farkındalığı geliştirmiş olacağını düşünmekteyim (E5).*
- *Her eğitim ve uygulama farkındalık konusunda her zaman eskisine göre daha iyi olduğu kanısındayım doğal olarak bu durum kaza anı ve öncesini de pozitif yönde etkilemekte (E6).*
- *Her eğitimden sonra farkındalık oluşmakta (K2).*

İSG uygulamaları farkındalığı seviyesi doğrultusunda yapılan yorumlarda, öğretmenlerin farkındalığının doğal olarak öğrencilerden daha fazla olduğunu fakat öğrencilerin farkındalığında fazla bir değişim olmadığı ifade edilmiştir. Bu durumun normal olduğu, bu yüzden öğrencilere farkındalığın oluşması için daha fazla zaman ayrılması gerektiği, görsel içeriklerin daha fazla olduğu, uzman kişilerce verilen öğrenci seviyesine

uygun öğretim tekniklerinin uygulaması gerektiği E3 ve K1 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

- *İSG uygulamaları doğal olarak bir ilgi oluşturmakta ve özellikle öğretmenlerde farkındalık seviyesinin arttığı görülmekte fakat öğrencilerde bu fazla görülmemekte genel olarak çok değişiklik olmadığı düşünüyorum (E3).*
- *Öğretmenlerde bu farkındalık yüksek düzeyde. Öğrencilere daha fazla eğitim verilmeli gerçek uzmanlar tarafından verilen ve çocuk seviyesine uygun eğitimler etkili olacaktır. Eğitimlerde sadece sunuş yöntemi kullanılmamalı mutlaka gösterilmeli ve uygulamalı olmalı (K1).*

İSG uygulamaları öncesinde öğrencilerin kafalarında oluşan soru işaretlerinin, uygulamalardan sonra silindiği ve tehlike anlarında nasıl davranacakları konusunda daha farkındalıklı oldukları ifade edilirken öğretmenlerin ise ön yargılarının devam ettiği, bu nedenle fazla bir değişikliğin olmadığı E4 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

- *İSG uygulamaları öncesinde öğrencilerin kafasında soru işaretleri bulunan konular İSG uygulamaları sayesinde oluşan farkındalık ile soru işaretleri ortadan kalkmıştır. Öğretmenlerde ise durum öncesinde ne ise sonrasında da aynı şekilde devam etti... (E4).*

Yapılan uygulamalar çerçevesinde farkındalığın artmasının doğal olduğu belirtilmekte ve farkındalığın kısmen arttığı ifade edilirken yaralanma oranlarında fazla bir değişikliğin olmadığı yorumu K2 tarafından şu şekilde yapılmıştır.

- *Kazalarla ilgili durumlarda yaklaşım kısmen değişse de yaralanmalar devam etmekte (K2).*

Okul yöneticilerinden bazıları İSG uygulamalarından sonra herhangi değişikliğin olmadığını, özellikle öğrencilerin farkındalığının artırılmasında velilerin de sürece katılması gerektiğini K3 şu şekilde ifade etmiştir.

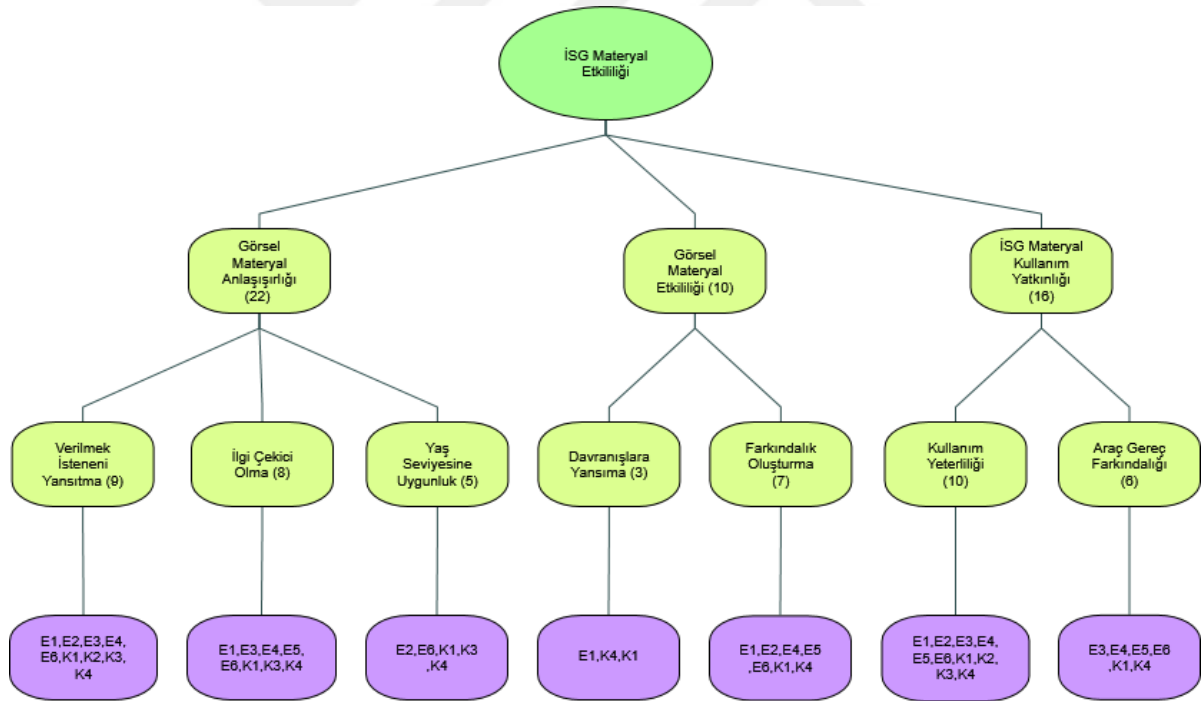
- *Farkındalığın fazla olduğunu düşünmüyorum farkındalığın istenilen seviyede olması için ailenin de desteği gereklidir (K3).*

Yapılan İSG uygulamalarından ziyade okuldaki deneyimli ve duruma daha hakim olan öğretmenler sayesinde kaza ve risk etmenlerinden korunma sağlandığını, İSG uygulamalarının genelde kağıt üzerinde kaldığı E2 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

- *Yapılan İSG uygulamalarının etkisinden ziyade, öğretmenlerin meslek, kıdemi ve dikkati ile okulumuzda ciddi bir kaza olmadı. Önceye göre basit kazalarda azalma söz konusu fakat isg uygulamalarının daha etkili olması için kağıt üzerinde kalmaması gerektiği söylenilebilir (E2).*

4.2.1.3. İSG Materyal Etkililiği

Okul yöneticilerinin, İSG materyal etkililiği hakkındaki görüşlerinin açıklandığı bu bölümde, elde edilen kategori ve kodlar şekil 4.2.4'te gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 4 İSG Materyal Etkililiği Kategorisi ve Kodları

Tablo 4.2.4'te İSG materyal etkililiği kategori ve alt kategorileri ile ilgili verilen yanıtların frekansları verilmiştir.

Tablo 4.2. 4 İSG Materyal Etkililiği Kategorisi Frekans Tablosu

Görüşme Sorusu	Kategoriler	Alt Kategoriler	Frekans
4.Yönetici, öğretmen ve öğrencilerin okulunuzdaki İSG ile ilgili araç-gereçlerin kullanımı konusundaki yeterlikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?	İSG Materyal Etkililiği;	Görsel Anlaşılrlığı;	
			Görsel materyaller anlaşılır. 9
			Görsel materyal anlaşılrlığı geliştirilmeli. 1
		Görsel Materyal Etkililiği;	
			Görsel materyaller etkilidir. 3
			Görsel materyal etkililiği orta seviyede geliştirilebilir. 2
			Görsel materyaller etkili değildir. 5
		İSG Materyal Kullanım Yeterliliği;	
			Öğretmen ve öğrencilerin İSG araç gereç kullanımı yeterlidir. 1
			Öğretmenlerin İSG araç gereç kullanımı yeterlidir fakat öğrencilerin yeterli değildir. 5
	İSG materyal kullanımı yeterli değildir. 4		
Toplam			30

Okul yöneticileri tarafından yapılan değerlendirmelerde ‘İSG Materyal Etkililiği’ kategorisi ‘Görsel Materyal Anlaşılrlığı’, ‘Görsel Materyal Etkililiği’ ve ‘İSG Materyal Kullanım Yeterliliği’ olmak üzere üç alt kategori olarak ayrılmıştır.

Okul yöneticilerinin, ‘Görsel Materyal Anlaşılrlığı’ ile ilgili yaptıkları değerlendirmelerde; genel olarak anlaşılır oldukları E1, E2, E3, E4, E6, K1, K2 ve K4 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- *Anlaşılrlığı yeterli düzeyde görülmekte çünkü öğrenciler tarafından alınan geri dönütler olumlu (E1).*
- *Anlaşılır ve öğrencilerin öğrenim seviyesine uygun (E2).*
- *Özellikle afişler ilgi çekici ve anlaşılır...(E3).*

- *anlaşılrlığı yeterli düzeydedir. Görseller istenilen amaca uygun olarak kendini ifade etmektedir (E4).*
- *Anlaşılır olduğu kesin görölmekte...(E6).*
- *Çocukların ve çalışanların ilgisini çekiyor, ne yapılması gerektiğiyle ilgili yeterli bilgi veriyor (K1).*
- *Görsel materyaller İSG uygulamalarının önemine yönelik istenilen mesajı vermektedir. Bu sebepten dolayı anlaşılrlığı yeterli seviyededir (K2).*
- *...öğretmen ve öğrencilerinin hazırladığı çalışmalar anlaşılır (K4).*

‘Görsel Materyal Anlaşılrlığı’ alt kategorisinde özellikle istenilen amaca uygun dizayn edilen ve ilgi çekiciliği artırılan görsel İSG materyallerinin anlaşılrlığa daha çok katkı sağlayacağı E5 ve K3 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- *Çok dikkati çektiğini söyleyemem, fakat görsellerin istenilen amaca uygun olarak dizayn edilmiş olduğu görölmekte bu yüzden anlaşılır (E5).*
- *Görsel materyaller daha da geliştirilebilir, özellikle öğrenciler tarafından yaş seviyelerine göre dizayn edildiğinde daha fazla ilgi çekebilir yani amaca yönelik yaş göz önünde bulundurularak tekrar geliştirilirse anlaşılrlığı yanında etkililiği de sağlanabilir (K3).*

‘Görsel Materyal Etkililiği’ olarak adlandırılan alt kategoriye ait okul yöneticilerinin yapmış olduğu yorumlara göre; materyallerin etkili olmadığı görüşü daha baskın olarak görölmektedir. Bu durum E3, E4, E5 ve E6 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- *... materyal etkililiği konusunda aynı şeyleri söyleyemeyeceğim çünkü özellikle alınan İSG önlemlerine fazla duyarlı yaklaşılmıyor (E3).*
- *Etkililiğinin çok iyi seviyelerde olduğunu düşünmüyorum. Tam olarak kötüdür de diyemem. (E4)*
- *...etkili olduğunu söyleyemem (E5).*
- *etkili olduğunu düşünmüyorum daha etkili olması için sık sık farklı görsellerle değiştirilmelidir (E6).*
- *Görsel materyaller daha da geliştirilebilir, özellikle öğrenciler tarafından yaş seviyelerine göre dizayn edildiğinde daha fazla ilgi çekebilir yani amaca yönelik yaş göz önünde bulundurularak tekrar geliştirilirse anlaşılrlığı yanında etkililiği de sağlanabilir (K3).*

Okul yöneticileri görsel materyallerin ilgi çekici olmasına vurgu yaparak kaza ve risk etmenlerinde etkili olduğunu E1, K1 ve K4 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- *Anlaşılabilirliği kadar etkili olduğunu düşünmemekteyim (E1).*
- *İSG için hazırlanan materyaller yeterli ve etkili (K1).*
- *Etkili olduğu düşünülmektedir (K4).*

Okul yöneticilerinin bir bölümü materyallerin etkili olduğunu, daha etkili olması için öğrenci yaş grubu gözetilerek düzenlenmesi ve ilgi çekiciliğinin artırılması gerektiği E2, K1 ve K3 tarafından şu şekilde vurgulanmıştır:

- *etkili olduğunu düşünüyorum, okullarda öğrenci yaş seviyelerine göre revize edilirse daha da iyi hale geleceğini düşünmekteyim (E2).*
- *Çocukların ve çalışanların ilgisini çekiyor ne yapılması gerektiğiyle ilgili yeterli bilgi veriyor (K1).*
- *Görsel materyaller daha da geliştirilebilir, özellikle öğrenciler tarafından yaş seviyelerine göre dizayn edildiğinde daha fazla ilgi çekebilir yani amaca yönelik yaş göz önünde bulundurularak tekrar geliştirilirse anlaşılabilirliği yanında etkililiği de sağlanabilir (K3).*

Okul yöneticilerinden K2 görsel materyal etkililiğinin tam olmadığı ve öncesiyle kıyaslandığında gözle görülür bir etkinin gözlemlenmediği hususunda görüş bildirmiştir.

- *Yaralanmaların belli bir kısmı İSG kurallarına riayet edilmediğinden kaynaklandığı için etkililiği orta seviyededir (K2).*

İSG materyal etkililiği ile ilgili üçüncü alt kategori olarak belirtilen ‘İSG Materyal Kullanım Yeterliliği’ için yapılan yorumlara bakıldığında; özellikle öğretmenlerin yetkinlik seviyeleri iyi olmasından dolayı İSG araçlarını kullanma yeterliliklerinin de iyi olduğu ifade edilmiştir. Fakat özellikle lise seviyesindeki öğrencilerin henüz İSG materyal kullanma yetkinlikleri istenilen seviyede olmadığından İSG araç ve gereçlerini kullanamadıkları E1, E3, E4, E6 ve K3 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- *Yönetim kadrosu ve öğretmen kadrosu olarak İSG ile ilgili araç gereçleri yeterli düzeyde kullanılmaktadır (E1).*
- *Öğretmenlerimiz bilinç seviyelerinden dolayı İSG ile ilgili araç gereçleri yeterli düzeyde kullanılmaktadır. Öğrencilerimize İSG araçlarının tanıtımı ve kullanımı konusunda yeterli eğitim verilemediği için istenilen yeterliliğe sahip olduklarını düşünmüyorum (E3).*
- *Yönetim ve öğretmen kadrosu olarak İSG ile ilgili araç gereçleri yeterli düzeyde kullanılmaktadır. Öğrencilerimizin ve kendimizin güvenliği için ilgili araç gereçlerin kullanımı hakkında farkındalık çalışmaları yapılarak bu duyarlılık artırılabilir kanaatindeyim (E4).*
- *Tabii ki öğrencilerden böyle bir şey beklemek biraz yanlış olur fakat öğretmenler verilen eğitimlerin etkin olmasıyla paralel olarak İSG araç gereç kullanım ve uygulama konusunda yeterli görülmekte tabii ki yaş önemli (E6).*
- *Yeterli tanıtım yapıldığında kullanımında problem yaşanmamakta fakat öğrencilerin bu konuda yaşları gereği eksikleri olmakta ve kullanımları konusunda problem yaşamaktalar (K3).*

Okul yöneticileri İSG araç gereçlerinin kullanımı konusunda etkililiğin artırılması için çözüm yolları üretmektedirler. E1, E2, E4 ve K1 bu konuda özellikle uzman kişiler tarafından verilen eğitimlerde İSG araç gereçlerinin tanıtılması ve uygulamalı olarak gösterilmesi, araç gereç kullanımının önemini vurgulayan slaytların hazırlanması gibi yaklaşımların materyal kullanımındaki yeterliliği artıracığı görüşündedirler.

- *Öğrencilerimiz için ilgili araç gereçlerin kullanımı istenilen seviyede olmayıp bu konu hakkında MEB tarafından görevlendirilen uzmanlar tarafından farkındalık çalışmaları yapılarak bu duyarlılık artırılabilir (E1).*
- *...eğitimlerin uygulamalı olarak yapılması bu sorunu giderecektir (E2).*
- *Öğrencilerimizin ve kendimizin güvenliği için ilgili araç gereçlerin kullanımı hakkında farkındalık çalışmaları yapılarak bu duyarlılık artırılabilir kanaatindeyim (E4).*
- *Gerekliliği konusunda daha donanımlı kişiler tarafından, daha dolu sunumlar ve eğitimler yapılmalı (K1).*

Okul yöneticilerinden E2, E5, K1 ve K2 okullarda yönetilen İSG uygulamalarında materyal kullanım yeterliliği hususunda olumlu yaklaşımda bulunmamış ve MEB bünyesindeki eksikliklerin giderilmesinin gerekliliği ile ilgili öneriler sunmuşlardır.

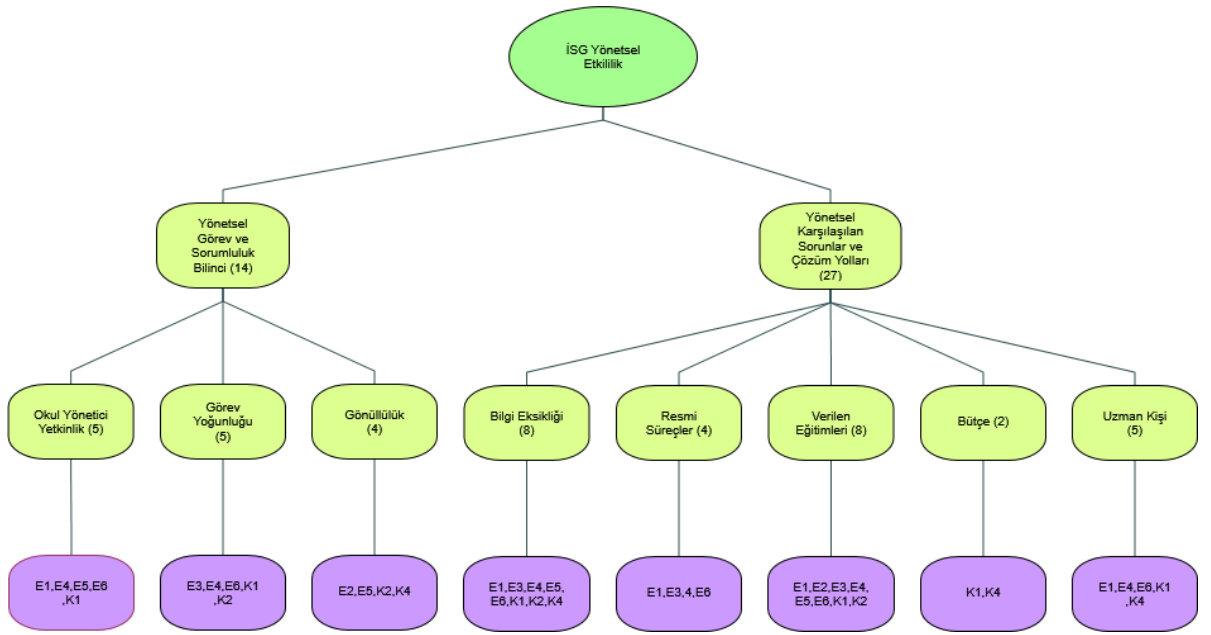
- *Yetkinliklerin yeterince gelişmiş olduğunu düşünmüyorum fakat eğitimlerin uygulamalı olarak yapılması bu sorunu giderecektir (E2).*
- *İSG ile ilgili araç gereçleri kullanma ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmadı bu MEB in yeterli bilgi ve becerideki kişileri konu ile ilgili yönlendirmemesinden kaynaklanmaktadır. Tabii ki doğal olarak araç gereç kullanımı yeterli seviyede olamamakta (E5).*
- *Yönetici ve öğretmenler İSG araç gereçlerini kullanmakta yetkin değiller. Daha fazla eğitim verilmesi gerekiyor. Yüzeysel “mı” gibi eğitimler İSG uygulamalarını zoraki yapılan bir iş durumuna dönüştürüyor (K1).*
- *Eğitimlerin ve detaylı uygulamalı anlatımların olmaması ve zaman ayırlamaması sebebi ile araç ve gereç kullanım hakimiyeti yeterli seviyede değildir (K2).*

Okul yöneticilerinden K3, materyal kullanım yeterliliği ile ilgili farklı bir bakış açısı sunarak, özellikle öğretmenlerin İSG araç gereç kullanımında farkındalığı artırıp ders veya ders dışı zamanlarda araç gereç kullanımı konusunda öğrencilere katkı sağladıklarını K4 şu şekilde ifade etmiştir.

- *Okulumuzdaki meslek dersi öğretmenleri, mesleki gelişim dersinde öğrencilerini İSG araç gereç konusunda bilgilendirmektedir. Bu da araç gereç kullanımı konusundaki yeterliliği geliştirmektedir. Öğretmenlerin tamamı araç gereç kullanımı konusunda yeterli olmasa da gerekli eğitimleri vermeye çalışmaktayız (K4).*

4.2.1.4. İSG Yönetmelik Etkililik

Okul yöneticilerinin, İSG yönetmelik etkililik hakkındaki görüşlerinin açıklandığı bu bölümde, elde edilen kategori ve kodlar şekil 4.2.5’te gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 5 İSG Yönetmelik Etkililik Kategorisi ve Kodları

Tablo 4.2.5'te okul yöneticilerinin yönetmelik etkililik kategorisi ve alt kategorisi ile ilgili vermiş oldukları yanıtların frekansları gösterilmiştir.

Tablo 4.2. 5 İSG Yönetmelik Etkililik Kategorisi Frekans Tablosu

Görüşme Sorusu	Kategoriler	Alt Kategoriler	Frekans
Okulunuzdaki çalışan öğretmenlerin ve öğrencilerin İSG uygulamalarına bakış açılarını nasıl değerlendiriyorsunuz?	İSG Yönetmelik Etkililik kategorisi;	Yönetmelik Görev ve Sorumluluk Bilinci	
		İSG görev ve sorumluluk bilinci vardır.	3
	Okul paydaşlarının konuyla ilgili farkındalıklarının yeterli olduğunun düşünülmesi.	İSG görev ve sorumluluk bilinci vardır fakat yeterli değildir.	2
	Yapılan uygulamaların öğretmenlerin katkılarının bilinç düzeyini geliştirdiğinin düşünülmemesi	İSG görev ve sorumluluk bilinci yoktur.	6
		Yönetmelik Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları	
		Bilgi eksikliğinin olması.	6
		Gerekli maddi kaynakların eksikliği.	2
		Gerekli önemin verilmemesi ve zorunlu olarak yapılması.	3
	İş yükünün fazla olması.	4	
Toplam			26

Tablo 4.2.5'e göre İSG yönetmelik etkililik kategorisi okul yöneticilerinin vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda ve yapılan değerlendirmeler sonucunda iki alt kategoride incelenmiştir. 'Yönetmelik Görev ve Sorumluluk Bilinci' ve 'Yönetmelik Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları' olarak belirlenen iki alt kategori şekil 4.2.5'te gösterilmiştir.

Tablo 4.2.5'te 'Yönetmelik Görev ve Sorumluluk' alt kategorisinde yapılan yorumlarda, okul yöneticilerinin İSG görev ve sorumluluk bilinçlerinin yetersiz olduğu fakat E2, E6 ve K2'nin bu kategorinin alt kategorisi için daha olumlu yönde görüş bildirdiği görülmektedir.

- Her ne kadar kanun okul yöneticilerini mecbur bıraksa da görev alanlarda gönüllülük ön planda tutulduğu için yeterli farkındalık oluşmaktadır (E2).
- Görev yapan arkadaşlar yönetmelik gereği birinci sorumlu olduğu için mecburen ilgili olmak zorundalar... (E6).

- Okul yöneticilerinin İSG görev ve sorumluluklarının farkında ve ellerinden geldiği kadar görevi ifa ettiğini düşünüyorum (K2).

Görev ve sorumlulukların bilincinde olunması yanında, çalışmaların tam olarak istenilen seviyeye ulaşmadığını ifade eden E3 ve E4, okulda meydana gelebilecek her türlü kaza sonucunda ortaya çıkan yaralanmaların sorumluluğunu üstlenmek durumunda kalan okul yöneticilerini, bu durumun bir hayli strese soktuğunu ve bu stres halinin bilinç düzeylerini zorunlu olarak artırdığını ifade etmiştir.

- Okul yöneticilerinin yönettiği İSG uygulamaları, asıl işi olan eğitim ve öğretimin önüne geçmiş durumda yasal sorumluluk dışında meydana gelebilecek kazaların sebebi olarak görülmek okul yöneticilerini bir hayli strese sokmakta, bu yüzden yeterince farkındalar fakat yeterli değiller (E3).
- Okul yönetici arkadaşlarının İSG sorumluluklarının tabii ki farkındalar fakat üste saydığım sebeplerden dolayı bazen altından kalkılamayacak durumlara dönüyor (E4).

Bilinç düzeyinin yeterli olmadığı konusunda görüş bildiren okul yöneticileri, eğitim öğretimden kaynaklanan görev yüklerinin fazla olması, kanun ve yükümlülüklerin yeterince iyi bilinmemesi, MEB tarafından verilen eğitimlerin yetkin kişiler tarafından verilmemesi ve İSG uygulamalarının önemi hususunda yeterli çalışmaların yapılmaması gibi sebeplerden ötürü okul yöneticilerinde yeterli seviyede bilinç düzeyinin oluşmadığını E1, E4, K1, K3 ve K4 şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Okul yöneticilerinin pek çok görev ve sorumluluğu olmakla birlikte İSG uygulamaları kurumlara tahsis edilecek İSG uzmanları ile yürütülmelidir. Okul yöneticilerinin bu görevi istenilen seviyede yürüttüklerini düşünmüyorum (E1).
- Okul yönetiminin eğitim öğretimle olan görev ve sorumlulukları üzerine öğretmen ve öğrenci sorunları da katılınca biraz yoğunluk artmaktadır. Bu duruma İSG uygulamalarının daha ağır olan yükü de katılınca olay epey zorlaşıyor (E4).
- İSG konusunda okul yöneticilerine çok fazla sorumluluk yükleniyor. Bazı tedbirleri almak için bütçe gerekli ancak okullara böyle bir bütçe maalesef verilmiyor. Okul yöneticileri çoğu sorumluluğunun da farkında değil. Durum sadece kanuni zorunluluk şeklinde ilerlemektedir (K1).
- Genel itibariyle çalışma arkadaşlarımızın bu sorumluluğa istenilen düzeyde sahip olduklarını düşünmüyorum, üzerlerine düşen bu ağır yükün ne yazık ki çoğu farkında değil (K3).

- Bakanlık tarafından yapılan uygulamalar konunun öneminin anlaşılması noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden okul yöneticilerinin İSG görev ve sorumlulukları konusunda yeterince farkında olmadıklarını düşünmekteyim (K4).

E5, salgın hastalık gibi doğal afetlerde İSG ile ilgili yaklaşımların daha ciddi şekilde ele alındığı bunun da özellikle İSG görev bilincinin artmasına pozitif yönde katkı sağladığı dile getirilmiştir. Fakat bu süreçlerin bitip tekrar normale döndüğünde tekrar bilinç düzeyinde azalmaların olacağını ifade etmiştir.

- Yasal zorunluluk olarak görüldüğü için durumun ciddiyeti zannediyorum pandemi sürecinde anlaşıldı öncesinde İSG uygulamaları ile ilgili sorumluluk farkındalığı mevzuat gereği yürüyordu. Pandemi süreci ne kadar olayın ciddi olduğunu gösterse de bittiğinde zannediyorum tekrar aynı önemsizleşmeye doğru gidecek (E5).

E1, E2, E4, E6, K1 ve K4 tarafından, 'İSG Yönetmelik Etkililik' kategorisinin ikinci alt kategorisi olan 'Yönetmelik Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları' kategorisinde, bilgi eksikliklerinin olması ve bu eksikliğin giderilmesinde özellikle dikkat çekiciliği artırılmış, konunun uzmanları tarafından verilen eğitimler başta olmak üzere İSG kanun ve yönetmelikleri hususunda daha içselleştirilmiş bir sistemin kurulmasının etkili olacağı ifade edilmiştir. Yetkin olan uzman kişilerin bağımsız kurumlar tarafından sağlanmasının İSG uygulamalarının kalitesini artıracığı yorumunda bulunulmuştur.

- Genel anlamda İSG uygulamalarında dikkatsizlik ve işin resmi süreci hakkındaki bilgi eksikliği sorunları ile karşılaşmaktayım. Hizmet içi eğitimler ve durumun prosedürlerinin asıl uzmanları tarafından yeterli düzeyde verilmesi sorunların çözümüne yardımcı olacaktır (E1).
- İSG hizmeti veren kuruluşların bağımsız olmaması en büyük sorundur. Yani verilen eğitim ve uygulamalar için bağımsız çalışan İSG kuruluşlarından hizmet alınması konu ile ilgili daha hassas ilerlemeye sebep olacaktır ve sorunlar daha hızlı çözülecektir (E2).
- Genel anlamda İSG uygulamalarında dikkatsizlik ve işin resmi süreci hakkındaki bilgi eksikliği sorunları ile karşılaşmaktadır. Hizmet içi eğitimlerin yeterli düzeyde ve dikkat çekici olması sorunların çözümüne yardımcı olacaktır ayrıca verimi de arttıracaktır (E4).
- Bu konuda özellikle işin uzmanları tarafından, mevzuat gereği zorunlu olan risk analizlerinin yapılması ve önlemlerin bu analizler doğrultusunda alınması probleme büyük katkı sağlayacaktır (E6).

- Ayrıca bilgilendirme eksikliği sorunu yaşıyoruz. Bence okul yöneticileri görev ve sorumlulukları konusunda bilgilendirilmeli, eğitim almalı ve bu konuda İSG uzmanlıkları olan kişilerle çalışmalılar (K1).
- Ayrıca bakanlık İSG uzman sayısını artırarak daha kapsamlı ve koordineli çalışmalar yapabilir (K4).

Yapılan çalışmaların daha profesyonel olarak yapılabilmesi için gerekli olan maddi kaynakların sağlanması gerekmektedir. Bu kaynakların okul bütçesinden olmayıp ek bütçelerle desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yaklaşımın, gerekli olan hizmetin alımı yanında eksik olan araç gereç, yapılması gereken okulun fiziki değişiklikleri vb. gibi harcamalarda kullanılmasının sağlanmasında yardımcı olacağı K1 ve K4 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

- En büyük sorun İSG için alınacak tedbirlerde bütçe sorunu (K1).
- Fakat maliyet noktasında yetersiz olan okulların diğer eksiklikleri gidermesinde ciddi sorunlar var. Bakanlık okullar bazında ödenek oluşturarak bu sorunları aşabilir (K4).

Okul yöneticileri can ve mal kaybına sebebiyet verecek tehlike ve risk durumlarının önlenmesini sağlayan İSG uygulamalarına gerekli önemin verilmemesinin ve bu konudaki hassasiyetin fazla gelişmemesinin, İSG yönetiminde büyük sorun oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Bu sorunun çözümünde; eğitimlerin monotonluk çemberinden çıkarılmasının ve konuya hakim, uzman kişilerce uygulamalı olarak verilmesinin, mobil uygulamaların kullanılmasının, İSG yönetiminde, uzmanlar tarafından hazırlanan risk analizlerinin yönlendirmesiyle yol alınmasının ve algı eksikliklerinin giderilmesi için gerekli bütün yaklaşımların kullanılmasının gerekliliği E5, E6 ve K3 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

- Eğitimlerin seminer şeklinde yapılması, işin biraz sıkıcı, monoton ve zaman kaybı olarak değerlendirilmesine sebep oluyor. Mobil uygulamalar ile desteklenmeli (E5).
- ...yani siz bu konuda ne kadar hassas olsanız da açık bir yerden çıkıyor. Bu konuda özellikle işin uzmanları tarafından, mevzuat gereği zorunlu olan risk analizlerinin yapılması ve önlemler bu analizler doğrultusunda alınması probleme büyük katkı sağlayacaktır (E6).
- Kişilerin duruma olan hassasiyetleri konusunda büyük eksiklikleri olduğunu düşünüyorum bu da uygulamada büyük sorun yaşatmaktadır. Bu yüzden öncelikle kişilerin konu üzerindeki

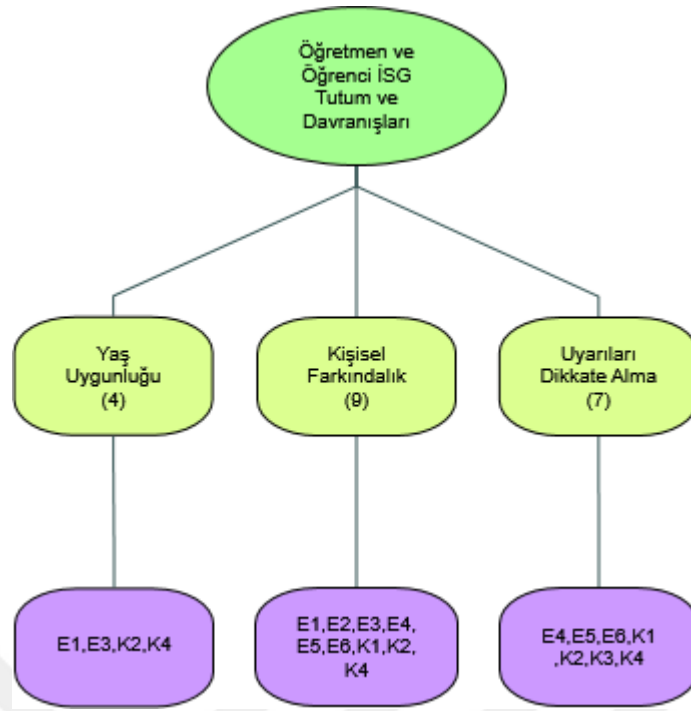
algılarının artırılmasında gerekli olan çalışma yapılmalıdır. Eğitimlerde bu durum üzerine odaklanılmalı (K3).

Yapılan yorumlarda okul yöneticilerinin İSG uygulamalarını yürütürken karşılaştıkları büyük sorunlardan birisi de eğitim öğretim sürecinin aşırı yoğun olmasından dolayı İSG uygulamalarına gerekli zamanın ayrılabilmesi olduğu görülmektedir. Bu durumun büyük bölünmelere sebep olduğu, yönetmelik gereği yapılması gereken çoğu risk ve tehlike durumlarını önleme çalışmalarının gözden kaçırıldığı ifade edilmiştir. Çözüm olarak sunulanlar içinde en önemli öneri de, İSG uygulamalarının yürütülmesinin uzmanlarca yapılması, eğer yürütme okul yönetiminde kalacaksa da sorumluluğun bölüşülmesi gerektiği E1, E3, E4, K1 ifade edilmiştir.

- Okul yöneticilerinin pek çok görev ve sorumluluğu olmakla birlikte İSG uygulamaları kurumlara tahsis edilecek İSG uzmanları ile yürütülmelidir (E1).
- Okul yöneticilerinin yönettiği İSG uygulamaları, asıl işi olan eğitim ve öğretimin önüne geçmiş durumda yasal sorumluluk dışında meydana gelebilecek kazaların sebebi olarak görülmek okul yöneticilerini bir hayli strese sokmakta (E3).
- Okul yönetiminin eğitim öğretimle olan görev ve sorumlulukları üzerine öğretmen ve öğrenci sorunları da katılınca biraz yoğunluk artmaktadır. Bu duruma İSG uygulamalarının daha ağır olan yükü de katılınca olay epey zorlaşıyor. Okul yönetici arkadaşlarım İSG sorumluluklarının tabii ki farkındalar fakat üstte saydığım sebeplerden dolayı bazen altından kalkılamayacak durumlara dönüyor. Bu sorun nasıl çözülür hususuna gelince kurumlara tahsis edilecek İSG uzmanları ile yürütülmesi durumun daha disiplinli yürütüleceğini sağlayacaktır (E4).
- İSG konusunda okul yöneticilerine çok fazla sorumluluk yükleniyor (K1).

4.2.1.5. Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları

Okul yöneticilerinin, öğretmen ve öğrenci tutum ve davranışları hakkındaki görüşleri doğrultusunda elde edilen kategori ve kodlar şekil 4.2.6'da gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 6 Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları Kategorileri ve Kodları

Tablo 4.2.6’da öğretmen ve öğrenci İSG tutum ve davranışları ile ilgili verilen yanıtların frekansları gösterilmiştir.

Tablo 4.2. 6 Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları Kategorisi Frekans Tablosu

Görüşme Sorusu	Kategoriler	Frekans
	Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları;	
Okulunuzdaki öğretmen ve öğrencilerin İSG uygulamalarına yönelik tutum ve davranışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?	Öğretmenlerin tutum ve davranışları olumlu.	7
	Öğretmenlerin tutum ve davranışları olumsuz.	2
	Öğrenci ve öğretmen tutum ve davranışları kişiye göre değişebildiği bu yüzden kesin bir şeyin söylenemeyeceği	2
	Öğrencilerin tutum ve davranışları olumlu.	1
	Öğrencilerin tutum ve davranışları olumsuz.	6
Toplam		18

Bu tabloda okul İSG uygulamalarında öğretmen ve öğrencilerin tutumlarının değişimiyle ilgili göstermiş oldukları davranışların okul yöneticileri tarafından

değerlendirmelerinin kategori ve frekans değerleri gösterilmektedir. Tablo 4.2.6'ya göre öğretmenlerin tutum ve davranışlarının, yaş ve bilgi düzeyi gereği daha olumlu, öğrencilerin ise henüz gelişme evresinde oldukları ve farkındalık seviyelerinin düşük oldukları için olumsuz olarak ifade edildiği görülmektedir. Bu durum E1, E3, E4, E5, K2 ve K3 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

- Çoğu zaman öğretmenlerimiz bilinç olarak daha hassas ve olayın ciddiyetine daha hakim oldukları için İSG uygulamalarına tam olarak riayet ederken, öğrenciler uygulamaların önemini bilseler de buldukları yaş gereği fazla dikkate almamaktalar (E1).
- Çoğu zaman öğretmenlerimiz İSG uygulamalarına istenilen hassasiyeti gösterip verilen talimatlara tam riayet ederken, öğrenciler farkında olsalar da buldukları yaş gereği İSG uygulamalarını dikkate almamaktadırlar (E3).
- Çoğu zaman öğretmenlerimiz İSG uygulamaların riayet etmektedirler... (E4).
- Öğrenciler farkında olsalar da buldukları yaş gereği İSG uygulamalarını açıkçası çok fazla dikkate almamaktadır (E4).
- ...tutum ve davranışlarına yeterli seviyede yansıtmaktalar (E5).
- Ellerinden geldiğince öğretmenlerimiz İSG uygulamalarına yönelik olumlu tutum ve davranış geliştirip kurallara riayet etmektedirler. Öğrenciler uygulamaların ilgi çekici olmasından dolayı farkındalıkları artsa da buldukları yaş gereği İSG uygulamalarını tutum ve davranışlarına tam olarak yansıtamamaktalar (K2).
- Uygulama kuralları ayrıntılı ve net bir şekilde aktarıldığında öğretmenlerin durumu kavrayıp daha hassas tutumlar geliştirdiğini görmekteyiz. Fakat öğrencilerin bu konuda henüz yaşları gereği istenen seviyede tutum ve davranış geliştireceklerini tam olarak düşünmüyorum (K3).

Özellikle E2 ve K1, her iki grubun da İSG uygulamalarına göstermiş olduğu hassasiyetin kişiye, yaşa, deneyime ve eğitim seviyesine göre değiştiğini ve dolayısıyla herkes için aynı olmadığını, bu yüzden de tutum ve davranışların kişiye göre farklılık gösterdiğini ifade etmişlerdir.

- Her personel ve öğrencide aynı hassasiyet oluşmamaktadır. Bu yüzden tutum ve davranışlar genelde kişiye yönelik olarak ilerlemekte (E2).
- Öğretmen ve öğrenciler İSG uygulamalarına katılmaya istekli olduğu görülmekte bu durum tutumları ve davranışlarını etkileyip etkilemediği konusunda net bir bilgi veremem (K1).

E4 ve K1, normalde öğretmenlerin İSG uygulamaları doğrultusunda göstermiş oldukları davranışlar konusundaki olumlu yaklaşımlarının iş yoğunluğunun arttığı sınav ve etkinlik dönemlerinde olumsuz yönde değiştiği ve istenilen davranışları sergilemedikleri ifadesinde bulunmuşlardır. Ayrıca İSG eğitimi uygulamaları konusundaki eksikliklerin ve İSG uygulamaların zorluk seviyelerinin yüksek olmasının da davranış eksikliklerine sebebiyet verdiğini ifade etmişlerdir.

- Çoğu zaman öğretmenlerimiz İSG uygulamaların riayet etmektedirler fakat özellikle sınav ve etkinlik dönemlerinde yoğunluktan gerekli kaza risk durumlarına olan hassasiyetin azaldığını düşünüyorum (E4).
- ...Ancak İSG uygulamaları pratikte yapılması zor olduğu için göz ardı edilebiliyor (K1).

E5, okul öğretmenlerinin İSG uygulamalarını zaten bildiklerini düşündüklerini, fakat yine de davranışlarına yansıtıklarını, öğrencilerin davranışları konusunda ise fazla bir yorum yapamayacağını, ancak kaza durumlarında öğrenilenlerin davranışlara ne kadar yansıdığına gözlemlenebileceğini ifade etmiştir:

- Öğretmenlerin bir kısmı bu tarz uygulamaları zaten bildikleri şeyler olarak düşünmektedirler. Yine de tutum ve davranışlarına yeterli seviyede yansıtmaktalar. Öğrenciler için daha yeni ve çekici geldiğinden dolayı ilgileri yüksek fakat tutum ve davranışlarına yansıyor mu? Kesin bir şey söylemek kaza anında görmeden bir şey söyleyemeyeceğim (E5).

Yaptığı yorumda, durumun her iki grup için de olumsuz olduğunu dile getiren E6, salgın hastalıklarda İSG uygulamalarının ne kadar önem arz ettiği konusundaki görüşlerini dile getirerek kaza ve risk etmenlerinin oluşmaması için yapılan çalışmaların doğal afetler başta olmak üzere bütün mal ve can kaybı durumlardan korunmaya yardımcı olacağını ifade etmiştir:

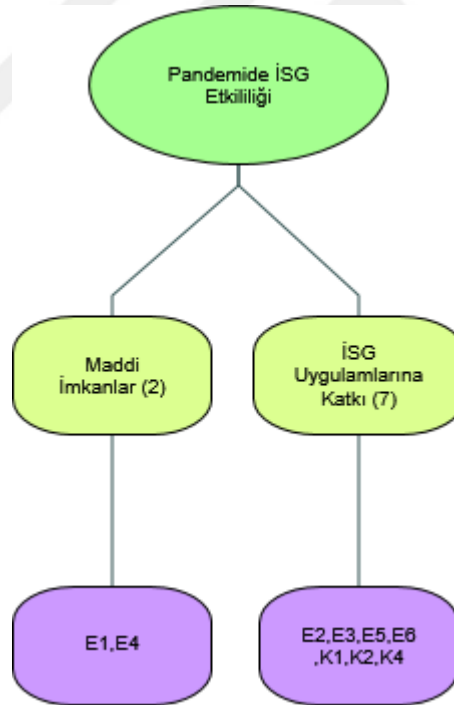
- Daha henüz durumun farkında değil gibi görünüyor fakat son zamanlarda ortaya çıkan pandemi dönemi, durumun öyle olmadığını konu ile ilgili gerekli hassasiyetin olmaması durumunda neler olacağını biraz olsun fark ettirmiş durumda (E6).

K4, her iki grubun da okul kulüp çalışmaları nedeniyle edindikleri deneyim ve gerçekleştirdikleri uygulamalarla acil durum, tehlike ve risk etmenlerinden zarar görmeden sakınmayı başardıklarını, hazır bulunuşluk seviyelerinin bu eğitimler sayesinde geliştiğini ve tutumlarında olumlu yaklaşımlar oluştuğunu ifade etmiştir.

- Yapılan İSG uygulamaları yanında acil durum ekibinde olanların ilk yardım eğitimine katılmaları, sivil savunma kulübünün çalışmaları doğrultusunda yapılan doğal afet ve yangın tatbikatları, tahliye, koruma ve kurtarma uygulamaları hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin tutum ve davranışları konusundaki yaklaşımlarını olumlu yönde etkilemiştir (K4).

4.2.1.6. Pandemide İSG Etkililiği

Okul yöneticilerinin, pandemide İSG etkililiği hakkındaki görüşleri doğrultusunda elde edilen kategori ve kodlar şekil 4.2.7’de gösterilmiştir.

Şekil 4.2. 7 Pandemide İSG Etkililiği Kategorileri ve Kodları

Tablo 4.2.7’de okul yöneticilerinin pandemi döneminde İSG etkililiği ile ilgili vermiş oldukları yanıtların frekans tablosu verilmektedir.

Tablo 4.2. 7 *Pandemide İSG Etkililiği Kategorisi Frekans Tablosu*

Görüşme Sorusu	Kategoriler	Frekans
Pandemi sürecinin okulunuzdaki İSG uygulamaları üzerinde herhangi bir etkisi oldu mu? Olduysa bunları açıklayabilir misiniz?	Pandemide İSG Etkililiği; Okul paydaşlarının İSG uygulamalarına bakış açısını olumlu yönde etkiledi.	9
	Okul paydaşlarının İSG uygulamalarına bakış açısında herhangi bir etkisi olmadı.	1
Toplam		10

Bu kategorideki genel cevaplara bakıldığında pandemi dönemindeki uygulamaların İSG ile ilgili olan bütün süreçleri pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Özellikle sağlıkla ilgili İSG çalışmalarının daha ön planda olduğu, hijyen ile ilgili tedbirler konusunda okul paydaşlarının daha hassas yaklaşımlarda bulunduğu, yapılan riskli durum önlemlerinin hassasiyetle okul paydaşları tarafından uygulandığı E1, E2, E3, E4, E5, E6, K1, K2 ve K6 tarafından şu şekilde ifade edilmektedir.

- Pandemi sürecinde İSG uygulamalarının özellikle sağlıkla ilintili olan uygulamaların daha önemli olarak görülmesine sebep oldu... (E1).
- Alınacak ve alınması gereken pandemi tedbir ve hazırlıkları hususunda destek ve yol gösterici oldular. Önceden fazla önemsenmeyen İSG hijyen uygulamaları özellikle bu dönemde büyük önem kazandı (E2).
- Bu sıkıntılı süreç yapılan İSG uygulamalarının ne kadar önemli olduğunu çok iyi vurguladı. Örneğin el yıkama alışkanlığı olmayan öğrenciler artık her dokundukları şeyden sonra el yıkamaya başladı. Bunun gibi daha birçok hassasiyet okulun genelinde oluşmaya başladı (E3).
- Pandemi süreci İSG farkındalığını olumlu yönde artırmasına... (E4).
- Özellikle sağlık ile ilgili farkındalık arttı ve durumun ciddiyeti daha net görüldü. İş sağlığı bu açıdan daha önemli hale geldi. Okul çalışan ve öğrencilerin tamamında virüsle ilgili tedbirler konusunda daha dikkatli davranılmaya başlandı, doğal olarak özellikle hijyen önlemleri kendiliğinden alınmış oldu (E5).
- Tabii ki oldu çünkü önceden bir kaza olması gerekiyordu ilgi çekebilmek için, ama şimdi özellikle hijyen ile ilgili tedbirlerin azlığında pandeminin nasıl hızlı yayıldığı ve eğitim öğretimin tamamen durduğu görüldü (E6).

- Bu süreçte İSG uygulamalarında daha dikkatli olundu. Hem yönetim hem de uygulayıcı personel olarak daha dikkatli bir biçimde çalışmalar yapıldı. Özellikle ‘Okulum Temiz’ sertifikalandırma süreci ile birlikte pek çok tedbir alındı ve uygulamalar devam ediyor (K1).
- Daha fazla hassasiyet kazandırdı, önlemler konusunda genel farkındalığı artırdı, hijyen konusundaki önlemleri daha fazla geliştirdi ve doğal olarak İSG kapsamında verilmesi gereken tedbirlerin daha kısa sürede davranışa dönüşmesini sağladı (K2).
- Pandemi süreci İSG uygulamaları hususundaki hassasiyeti geliştirdi özellikle temizlik, hijyen ve maske kullanımı noktasında İSG kuralları herhangi bir uyarıda bulunulmadan sağlandı (K4).

Okul yöneticileri, pandemi sürecinde uygulanan İSG hijyen önlemlerinin hassasiyetinden bahsederken özellikle maddi imkanların eksikliğine değinmiş, bu eksikliklerin süreçteki önemini çok büyük olduğunu vurgulayarak bakanlığın bu durumla ilgili özel bütçe ayırması gerekliliğini E1 ve E4 tarafından şu şekilde ifade etmektedir.

- ...virüsten korunmak için okul dahilindeki İSG uygulamalarını maddi açıdan yürütmemizi engelledi. Maddi imkanlar dahilinde bu uygulamalar rahatlıkla yürütülebileceği için pandemi sürecinde bakanlığımız tarafından ödenek destekleri sağlanmasının durumu rahatlatacağı kanaatindeyim (E1).
- İSG uygulamalarını maddi açıdan yürütmemizi engelledi. Maddi imkanlar dahilinde bu uygulamalar rahatlıkla yürütülebileceği için pandemi sürecinde bakanlığımız tarafından ödenek destekleri sağlanmalıdır (E4).

Okul yöneticilerinden K2, pandemi döneminin pozitif etkilerinin görülmediğini, okul paydaşlarının İSG’ye olan hassasiyetlerinde herhangi bir değişimin olmadığını, önceki kaza ve risk durumlarında yapılan hataların aynen devam ettiğini ifade etmektedir.

- Pandemi sürecinin İSG uygulamaları ile ilgili herhangi bir etkisinin olduğunu düşünmüyorum. Önceki süreçte kaza ve risk durumlarına nasıl bakılıyorsa yine aynı şekilde bakılmakta (K2)

4.3. NİCEL BULGULAR VE YORUMLAR

Bu başlık altında okullarda görev yapan öğretmenlerden toplanan nicel verilerin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgular sunulmaktadır.

4.3.1. Öğretmenlerin Okullarda Uygulanan İSG Uygulamaları Performans Görüşlerinin Bazı Değişkenlere Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin İSG uygulamaları performansına ilişkin eğitim, cinsiyet, yaş, görev yapılan okul, İSG eğitimi alıp almaması durumlarına göre karşılaştırılması kapsamında elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre t testi ile karşılaştırılmış ve t testi sonuçları Tablo 4.3.1’de verilmiştir.

Tablo 4.3. 1 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	t test		
					t	sd	p
Yönetsel Önlem ve Tedbirler	K	343	3,87	,70	1,077	495	,282
	E	154	3,95	,86			
Eğitim Uygulamaları	K	343	3,62	,80	,602	495	,547
	E	154	3,67	,95			
Toplam Puan	K	343	3,78	,67	,949	495	,343
	E	154	3,85	,86			

* p< .05

Tablo 4.3.1’e bakıldığında okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Eğitim Uygulamaları”, “Yönetsel Önlem ve Tedbirler” ve “Toplam Puan” boyutlarında kadın ve erkek öğretmenlerin katılma düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermemektedir ($t_{(497)} = 1,077; p > 0,05$). “Yönetsel Önlem ve Tedbirler” boyutuna ilişkin erkek öğretmenlerin kabul düzeyleri ($\bar{x}= 3,95$) kadın öğretmenlere göre ($\bar{x}= 3,87$) daha yüksektir. “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri erkek öğretmenler ($\bar{x}= 3,67$) kadın öğretmenlere göre ($\bar{x}= 3,62$) daha yüksektir. Erkek öğretmenlerinin “Toplam Puan” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri ($\bar{x}=3,85$) kadın öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,78$) daha yüksektir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin İSG eğitimi alıp almama değişkenine göre t testi ile karşılaştırılmış ve t testi sonuçları Tablo 4.3.2’de verilmiştir.

Tablo 4.3. 2 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin İSG eğitimi Alıp Almama Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	t test		
					t	sd	p
Yönetmelik ve Tedbirler	Aldım	343	3,96	,71	2,816	495	,005
	Almadım	154	3,75	,84			
Eğitim Uygulamaları	Aldım	343	3,76	,77	4,927	495	,000
	Almadım	154	3,36	,96			
Toplam Puan	Aldım	343	3,89	,69	3,928	495	,000
	Almadım	154	3,61	,81			

* p< .05

Tablo 4.3.2’ye bakıldığında okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Yönetmelik ve Tedbirler”, “Yönetmelik ve Tedbirler” ve “Toplam Puan” boyutlarında İSG eğitimi alıp almama ile ilgili öğretmenlerin katılma düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermektedir. Okul öğretmenlerinin İSG eğitimi alanların “Yönetmelik ve Tedbirler” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri ($\bar{x}=3,96$) almayan öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,75$) daha yüksektir. “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri İSG eğitimi alan öğretmenler ($\bar{x}=3,76$) almayan öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,36$) daha yüksektir. Okul öğretmenlerinin İSG eğitimi alanların “Toplam Puan” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri ($\bar{x}=3,89$) almayan öğretmenlere göre ($\bar{x}=3,61$) daha yüksektir. Bu durum için İSG eğitimlerinin okul öğretmenlerinin İSG ile ilgili bilgi düzeylerini artırdığı bunun da İSG uygulamalarına olan hassaslıklarını olumlu yönde değiştirdiği söylenebilir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin öğretmenlerin öğrenim durumu değişkenine göre t testi ile karşılaştırılmış ve t testi sonuçları Tablo 4.3.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. 3 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	t test		
					t	sd	p
Yönetmelik ve Tedbirler	A-Lisans	397	3,88	,76	,958	495	,339
	B-Yüksek lisans ve Doktora	100	3,75	,75			
Eğitim Uygulamaları	A-Lisans	397	3,76	,86	,461	495	,645
	B-Yüksek lisans ve Doktora	100	3,36	,82			
Toplam Puan	A-Lisans	397	3,89	,75	,812	495	,417
	B-Yüksek lisans ve Doktora	100	3,61	,72			

* p< .05

Tablo 4.3.3'ye bakıldığında okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Yönetmelik ve Tedbirler”, “Eğitim Uygulamaları” ve “Toplam Puan” boyutlarında öğrenim durumu değişkeni ile ilgili öğretmenlerin katılma düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerinin öğrenim durumu “Yönetmelik ve Tedbirler” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri lisans mezunu öğretmenler (\bar{x} =3,88) yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre (\bar{x} =3,75) daha yüksektir. “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri lisans mezunu öğretmenler (\bar{x} =3,76) yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre (\bar{x} =3,36) daha yüksektir. Öğretmenlerinin lisans mezunu öğretmenler “Toplam Puan” boyutuna ilişkin kabul düzeyleri (\bar{x} =3,89) yüksek lisans mezunu öğretmenlere göre (\bar{x} =3,61) daha yüksektir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin öğretmenlerin yaş değişkenine göre ANOVA testi ile karşılaştırılmış ve ANOVA testi sonuçları Tablo 4.3.4'te verilmiştir.

Tablo 4.3. 4 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyut	Yaş	n	\bar{x}	Varyans Kaynağı		F	p
				ss	sd		
Yönetmel Önlem ve Tedbirler	A-20-30	143	3,96	G.Arası	2,619	3	1,527 ,207
	B-31-40	197	3,92	G. İçi	281,804	493	
	C-41-50	103	3,76				
	D-50 ve üzeri	54	3,90	Toplam	284,423	496	
	E-Toplam	497	3,90				
Eğitim Uygulamaları	A-20-30	143	3,75	G.Arası	3,091	3	1,414 ,238
	B-31-40	197	3,63	G. İçi	359,215	493	
	C-41-50	103	3,52				
	D-50 ve üzeri	54	3,60	Toplam	362,306	496	
	E-Toplam	497	3,64				
Toplam Puan	A-20-30	143	3,88	G.Arası	2,653	3	1,619 ,184
	B-31-40	197	3,81	G. İçi	269,242	493	
	C-41-50	103	3,67				
	D-50 ve üzeri	54	3,79	Toplam	271,895	496	
	E-Toplam	497	3,80				

* p<.05

Tablo 4.3.4'ye bakıldığında okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Yönetmel Önlem ve Tedbirler” ($F_{(497)}= 1,527$ $p>.05$), “Eğitim Uygulamaları” ($F_{(497)}= 1,414$ $p>.05$), ve “Toplam Puan” ($F_{(497)}= 1,619$ $p>.05$) boyutlarında yaş ile ilgili öğretmenlerin katılma düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermemektedir. Gruplar arasında farklılıklar incelendiğinde; A yaş grubu öğretmenlerin “Yönetmel Önlem ve Tedbirler” boyutuna ilişkin değerinin ($\bar{x}= 3,96$), B yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,92$), D yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,90$) ve C yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,76$) ortalama değerlerine göre yüksek olduğu görülmektedir. “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin değerlerinin A yaş grubu öğretmenlerin ortalama değerlerinin ($\bar{x}= 3,75$), B yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,63$) D yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,81$) ve C yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,63$) ortalama değerlerine göre büyük olduğu görülmektedir. Ayrıca A yaş grubu öğretmenlerin “Toplam Puan” boyutuna ilişkin değerinin ($\bar{x}= 3,88$), B yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,81$), D yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,79$) ve C yaş grubu öğretmenlerinin ($\bar{x}= 3,67$) ortalama değerlerine göre yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin okul türü

değişkenine göre ANOVA testi ile karşılaştırılmış ve ANOVA testi sonuçları Tablo 4.3.4’te verilmiştir..

Tablo 4.3. 5 Okul Öğretmenlerinin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Okul Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyut	Okul Türü	n	\bar{x}	Varyans Kaynağı	ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Yönetsel Önlem ve Tedbirler	A-İlkokul	106	3,83	G.Arası	7,159	3	3,313	,020	B<A
	B-Ortaokul	112	3,68	G. İçi	355,147	493			C<B
	C-Anadolu lisesi	144	3,63						
	D-Diğer liseler	135	3,48	Toplam	362,306	496			D<C
	E-Toplam	497	3,64						D<C<E<B<A
Eğitim Uygulamaları	A-İlkokul	106	3,93	G.Arası	11,935	3	3,794	,010	B<A
	B-Ortaokul	112	3,87	G. İçi	259,960	493			C<B
	C-Anadolu lisesi	144	3,81						
	D-Diğer liseler	135	3,63	Toplam	271,895	496			D<C
	E-Toplam	497	3,80						D<E<C<B<A
Toplam Puan	A-İlkokul	106	3,99	G.Arası	11,935	3	3,578	,014	
	B-Ortaokul	112	3,99	G. İçi	259,960	493			
	C-Anadolu lisesi	144	3,92						
	D-Diğer liseler	135	3,73	Toplam	271,895	496			
	E-Toplam	497	3,90						D<E<C<A,B

* p< .05

Tablo 4.3.5’ye bakıldığında okullarda uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin “Yönetsel Önlem ve Tedbirler” ($F_{(497)} = 3,313$ p<.05), “Eğitim Uygulamaları” ($F_{(497)} = 3,794$ p<.05), ve “Toplam Puan” ($F_{(497)} = 3,578$ p<.05) boyutlarında okul türü ile ilgili öğretmenlerin katılma düzeyi istatistiksel olarak .95 güven aralığı içinde anlamlı farklılık göstermektedir. Gruplar arasında farklılıklar incelendiğinde; okul türü diğer liseler olan öğretmenlerin “Yönetsel Önlem ve Tedbirler” boyutuna ilişkin değerinin ($\bar{x} = 3,48$), ilkokul ($\bar{x} = 3,83$), ortaokul ($\bar{x} = 3,68$) ve Anadolu lisesi ($\bar{x} = 3,63$) öğretmenlerine göre düşük olduğu görülmektedir. Bu durum için ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin öğrenci yaş grubunun daha küçük olması ve yaşanabilecek tehlike ve risk etmenlerinin daha büyük olması ayrıca aynı yaş seviyesinde olan Anadolu liselerinde ise öğretmen müfredat yoğunluğu sebebiyle yönetsel önlem tedbirlerine daha çok önem verildiği söylenilebilir. Gruplar arasında farklılıklar incelendiğinde; okul türü ilkokul olan öğretmenlerin “Eğitim Uygulamaları” boyutuna ilişkin değerlerinin ($\bar{x} = 3,93$), ortaokul ($\bar{x} = 3,87$) Anadolu lisesi ($\bar{x} = 3,81$), diğer lise türleri ($\bar{x} = 3,63$) öğretmenlerine göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum diğer lise türlerindeki müfredat yoğunluğunun yanında bu okullarda görev alan öğretmenlerin

motivasyon düşüklüğüünün İSG uygulamalarının verimliliğini azalttığı şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin okullarda yürütülen İSG uygulamalarına ilişkin görüşlerine yönelik sonuçlar, araştırma amaçlarına uygun olarak başlıklar altında verilmektedir.

5.1.1. Ölçek Geliştirme Sürecine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen, 50 ve üzeri çalışanı olan İstanbul'daki ilçeler basit tesadüfi örnekleme yöntemlerinden kura ile seçkisiz olarak belirlenen kamu ve özel ilkokul, ortaokul, lise ve meslek lisesi öğretmenleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Öncelikle ölçek verilerinin geçerlik ve güvenilirlik testleri yapılmıştır. Ölçek güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) 1. faktör için 0,90 ve 2. Faktör için 0,91 Cronbach Alfa değerleri ile yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir. İSG profesyonelleri ve ölçek geliştirme konularında uzman kişilerin görüşüne başvurulmuş böylece kapsam geçerliğinin bir göstergesi olan ölçeğin içerik geçerliğine sahip olduğu görülmüştür.

Ölçek yapı geçerliğinin belirlenmesinde gerçekleştirilen AFA sonucunda iki alt boyut elde edilmiştir. Bu boyutlar, “Okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları” ve “Okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Yönetmelik ve Tedbirler” şeklinde isimlendirilmiştir. Birinci faktör tek başına toplam varyansın %65,16'sını, ikinci faktör tek başına toplam varyansın %7,9'unu açıklamakta olup iki faktör birlikte toplam varyansın %73,08'ini açıklamaktadır.

Ölçeğin iki faktörlü yapısının uygunluğunun belirlenmesi için DFA uygulanmıştır. DFA sonucunda, ilk önce p değeri daha sonra Ki-kare (χ^2/df) uyum indeksleri irdelenmiş ve modelin gerçek veriler ile kabul edilebilir uyum ($\chi^2/df=2.90$) gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca model yeterliliğinin belirlenmesinde RMSEA uyum değeri (.072) mükemmel uyumlu olduğu görülmüştür. DFA sonucunda, modelin yeterli olup olmadığının belirlenmesinde RMSEA değerinin dışında AGFI, GFI, NFI, NNFI, IFI, RFI ve RMR uyum indeks değerlerinden faydalanılmıştır. Bu değerler ölçeğin AFA'da oluşan modelin doğruladığını ayrıca ölçekte belirlenen faktör yapısının geçerli bir model olduğu doğrulanmıştır. Bu analizler sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde 40 madde

ve iki faktörlü yapıdan oluşan okullarda uygulanmak üzere “İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Ölçeği” nin geçerli bir model olduğu söylenebilir.

İSG performans ölçümlerinin sistematik ve doğru yapılması, örgütün İSG yönetiminde meydana gelebilecek aksaklıkların giderilmesini sağlayacaktır. Bundan dolayı yapılan performans ölçümleri, örgüt çalışanlarının kazalardan korunması ve sağlık hallerinin güven altına alınmasına büyük katkı sağlayacaktır. Bir örgütün İSG risklerini kontrol altına alıp İSG performansının iyileştirilmesi için gerekli yönetim sistemi şartlarının sağlanması gereklidir. OHSAS 18001, örgütlerde meydana gelebilecek İSG risklerini kontrol altına almak ve ayrıca İSG performanslarını iyileştirmesini sağlamak için, İSGYS ile ilgili şartları belirleyici bir kılavuz görevi görmektedir. OHSAS 18001’e göre İSG performanslarını geliştirmek için çalışma ortamının sürekli iyileştirilmesi ve örgüt çalışanlarının tamamının sürece katılmasının sağlanması gerekmektedir (Serin ve Çuhadar, 2015: 56). 6331 sayılı İSG Kanun’unun 4. maddesi gereği işveren, İSG tedbirlerine gereken hassasiyetin gösterilip gösterilmediğini izlemeli, denetlenmeli ve meydana gelebilecek eksikliklerin giderilmesini sağlamalıdır. Ayrıca yine aynı kanunun okul yöneticilerini işveren vekili olarak görmesi, okul yöneticilerine, kanunun 4. maddesinin uygulanmasında İSG yönetiminde en büyük sorumluluğu yüklemiş olmaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012). Bu doğrultuda çalışmada geliştirilmiş İSG performans ölçeğini, okul yöneticilerinin, İSG uygulamalarını yürütürken, İSG uygulamalarında yaşanan sorunları belirlerken ve gerekli olan önlemleri alırken kullanılabilecekleri yararlı bir ölçüm ve denetim aracı olabileceği düşünülmektedir.

5.1.2. Okullarda Yürütülen İSG Uygulamaları Hakkında Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Okullarda yürütülen İSG uygulamaları ile ilgili okul yöneticilerinin görüşlerine göre okul İSG performans göstergeleri, İSG Eğitim Etkililiği, İSG Farkındalığı, İSG Materyal Etkililiği, İSG Yönetimsel Etkililik, Öğretmen ve Öğrenci İSG Tutum ve Davranışları, Pandemide İSG Etkililiği olarak ortaya koyulmuştur.

İSG Eğitim Etkililiği kategorisi ile ilgili okul müdürlerinin görüşleri incelenmiş ve görüşlerin geneli İSG eğitimlerinin etkili olmadığı yönündedir. Çalışma ortamlarında var olan veya dışarıdan gelebilecek, çalışanları ya da örgütü etkileyerek hasar veya zarar verme potansiyeli olarak tanımlanan “tehlikeler” ve bu tehlikelerden doğacak yaralanma, kayıp veya bunlar dışındaki zararlı sonuçların olması ihtimali olarak ifade edilen “riskler”, örgüt çalışanlarına İSG eğitimi vermeyi gerekli kılmaktadır (Akpınar ve Öğütoğulları, 2016: 116).

Yapılan değerlendirmelerde okul yöneticilerinin, “uygulanan İSG eğitimlerini yeterli derecede etkili bulmadığı” ve “Etkili olması için neler yapılabilceği” ile ilgili yapılan yorumlarda; ihtiyaçların belirlenmesi ve bu doğrultuda eğitimlerin gerçekleştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Özellikle Akpınar ve Öğütoğulları’nın (2016: 119) yaklaşımına paralel olarak, eğitim programları oluşturulmadan önce İSG uzmanı ya da iş yeri hekimi tarafından çalışanlara ihtiyaç anketi uygulanarak ne kadar süre ve hangi türde eğitim verilmesi gerektiği ortaya konulmalıdır. Okul yöneticilerinin İSG eğitimlerinin sürekliliği ve gelecekte hangi eğitimlerin verilip verilmeyeceğinin tespit edilip İSG eğitim kalitesinin artırılması sağlanmalıdır. Bu doğrultuda Kılış ve Demir’e (2012: 38) göre, verilecek İSG eğitimlerinin konusu ve türü belirlenerek bulunulan yıl içinde uygulanacak İSG eğitimlerini gösteren eğitim programı hazırlanmalıdır. Bu eğitim programında; verilecek eğitimlerin amacı, konusu, tarihi, hedefi, süresi, eğitim vereceklerin unvanı, adı, soyadı ayrıca eğitime katılacakların sayısı ile ilgili bilgiler bulunmalıdır. Verilen eğitimlerin sürekliliğinin sağlanması, öncesinde hangi eğitimlerin verildiği ve ilerleyen dönemler için hangi eğitimlerin yapılabilceğinin belirlenmesi açısından bir program dâhilinde eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi büyük yarar sağlayacaktır. Okul yöneticilerinin İSG eğitimlerinin iyileştirilmesi ile ilgili yaptıkları yorumların özellikle eğitimlerin yetkin kişiler tarafından verilmesi doğrultusunda olduğu tespit edilmiştir. Bu yaklaşımla paralel olarak Akpınar ve Öğütoğulları’na (2016: 121) göre eğitim programlarının uygulanabilmesi için belirli yetkinliklere sahip personele ihtiyaç duyulmaktadır. Bu personeller; iş güvenliği uzmanı, alan uzmanı, iş yeri hekimi, denetmen, koordinatör veya bu alanda eğitim almış olan çalışanlar olarak ifade dilmiştir.

Aynı doğrultuda, okullarda İSG uygulamaları ile ilgili çay (2019: 13) alışmasında okullarda verilen İSG eğitimlerinin öneminden bahsetmiş ve etkililiği ile ilgili eksikliklerin olduğunu vurgulamıştır. Aynı Şekilde Taşdemir ve Gr (2021: 474) İSG eğitim programı’na ilişkin elde edilen bulguları incelemiş ve ğretmenlerin İSG eğitim programlarına yönelik düşüncelerinin olumlu olduğunu ancak eğitim süresinin kısılalığı, materyal ve uygulama eksikliği ile ilgili olumsuz görüş bildirdiklerini ifade etmiştir. Okullarda yrtlen İSG eğitimlerinin, okul paydaşlarının İSG tutum ve davranışlarında büyük etki oluşturduğu görülmektedir. Özellikle okul yöneticilerinin İSG eğitim sürecini yönetirken görsel içerikler yanında örnek olay ve uygulamalı anlatımlara yer verilmesini sağlayacak önlemleri almasının gerekliliği görülmektedir. Okul dışındaki örgütler üzerinde yapılan İSG alışmalarından, Yılmaz (2009: 20), araştırmasında İSG eğitimlerinin çok önemli olduğunu vurgulayarak bu eğitimlerin yetersiz kaldığını ve dolayısıyla İSG

etkililiğinin azaldığını, ayrıca İSG eğitimleri konusunda sistematik bir yaklaşımın gerekli olduğunu ifade etmiştir. İSG eğitimlerinin İSG uygulamalarına olan katkısı dışında güvenlik farkındalığını artırıcı etkisinin de olduğu görülmektedir. Özellikle Dursun (2014: 6) çalışma ortamlarındaki güvenlik farkındalığı ile İSG davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmış ve güvenlik farkındalığının iyileştirilmesinde İSG eğitimlerinin büyük önem arzettiğini, hali hazırdaki durumda eksikliklerin giderilmesi için eğitimlerin bütün aşamalarında iş güvenliğinin ve güvenli davranışın önemini belirtmesi gerektiği vurgulanmıştır. İSG eğitimlerinin güvenli davranış ve İSG farkındalığı ile ilgili faydaları yanında çalışma ortamlarındaki İSG kültürünün de gelişmesine katkı sağladığı ifade edilmektedir. Bilir (2016: 20), ülkemizde İSG kültürünün oluşturulması, kaza ve risk faktörü bilinç düzeylerinin artırılmasında İSG eğitiminin önemini büyük olduğunu belirtmiş fakat bu durumun yeterli seviyelerde olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca eğitim eksikliğinden kaynaklanan hatalar sonucunda her yıl çok sayıda iş kazası meydana geldiğini bu yüzden eğitimin etkililiği konusunda yetersizliklerin olduğu tespitinde bulunmuştur. Bulguların genelinde, İSG eğitimlerinin ya yapılmadığı ya da eksik yapıldığı, İSG eğitimlerinde yapılmaya çalışılanların, çalışma ortamlarında meydana gelen kaza ve risk faktörlerinin engellenmesine katkı sağlamadığı ve İSG uygulamalarının asıl amacına hizmet edemediği sonucu vurgulanmıştır. Yılmaz (2009: 320) Türkiye’de İSG ile ilgili konuların en önemlisinin İSG eğitimi olduğunu fakat gerekli önemin gösterilmediğini ifade etmiştir. İSG eğitim etkililiği üzerinde fazlaca durulmuş olmasının İSG eğitim eksikliklerinin giderilmesinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmalar, İSG eğitim eksikliklerinin sonuçları üzerine yoğunlaşırken bu eğitimlerin verilmesi ve yürütülmesinde görev alan yönetim kademesi veya işveren temsilcilerine fazlaca değinilmediği, ayrıca hem İSG eğitim içeriği hem de okul yöneticileri için yönlendirici ve yol gösterici bir çalışmanın olmadığını göstermektedir. Bu durumdan kaynaklanan eksikliklerin giderilmesinde çalışmanın nitel boyutunun yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

İSG farkındalığı ile ilgili okul müdürleri, okul paydaşlarının konuyla ilgili farkındalıklarının yeterli olduğunu, ayrıca yapılan uygulamaların öğretmenlerin bilinç düzeyini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Kişilerin kendi davranış ve tutum farkındalıklarının hangi düzeyde olduklarını göstermek için kullanılan kavram farkındalık olarak ifade edilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010: 122). Güvenlik farkındalığı, çalışanların, iş çevresindeki tehlikeli duruma yol açacak risklerden korunmaya yönelik bireysel yetenek ve sorumlulukları ile ilgili yargılarını, algılarını ve farkındalığını belirleyen düşünce yapıları olarak tanımlanmaktadır. Yapılan çalışmalar güvenlik farkındalığının İSG ile ilgili

davranışlar üzerinde etkili olduğunu göstermiştir (Dursun. 2014: 3). Okul yöneticilerinin İSG farkındalığı ile ilgili yapmış olduğu yorumlar doğrultusunda, özellikle öğretmenlerin kıdem ve yıla bağlı olarak güvenlik farkındalıklarının arttığı, bu yüzden genç öğretmenlerde İSG uygulama noktasında yeterli hassasiyete sahip olunmadığı, dolayısıyla yaşanan risk durumlarında istenilen güvenli davranışların görülmediği ifade edilmiştir. Tomas, Melia ve Oliver'a (1999: 49) göre örgütlerde kaydedilen iş kazalarının yaklaşık %90'nının çalışanların güvensiz davranışlarından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Ayrıca Dursun ve Keser'e (2014: 6) göre örgütte çalışanların güvenlik farkındalığının iş güvenliği davranışları üzerinde etkili bir faktör olduğu ve çalışanların güvenlik farkındalıkları arttıkça güvenlikle ilgili konulara daha fazla katılım gösterdikleri ifade edilmiştir. Bu yüzden çalışanların güvenlik farkındalığını artırıcı aktivitelerin ve düzenlemelerin yapılmasının iş kazalarının azaltılmasında büyük öneme sahip olduğu söylenebilir. Bunun için güvenlik misyonu, sloganlar, materyal yayınlar (kütüphane, istatistikler, bültenler), logolar, medya araçlarının etkin olarak kullanılması, etkili İSG eğitimlerinin ve İSG kültürünün oluşturulması güvenlik farkındalığının geliştirilmesinde önemli fark yaratacaktır (Dursun ve Keser, 2014: 7). Yapılan İSG uygulamaları farkındalığı ile ilgili yapılan araştırmaların genelinde görülen durum örgüt çalışanlarının ve yöneticilerin İSG farkındalıklarının artması yönündedir. Bulguların bu yönde olmasının sebeplerinden en önemlisinin, 6331 sayılı İSG kanununun yükümlülüklerinin özel sektörle beraber bütün kamu kurumlarını da kapsamıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Bu durum İSG uygulamaları ile ilgili bilimsel çalışmaların artmasına sebep olmuş ve her çalışma devlet ve özel okullar başta olmak üzere bütün kurumlarda yürütülen İSG uygulamaları farkındalıklarının gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca Bilir'in (2016: 54) Türkiye'deki İSG farkındalığı ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında, son yıllarda İSG farkındalığının kayda değer bir artış gösterdiği sonucu ile paralellik göstermektedir.

Okul yöneticileri tarafından 'İSG Materyal Etkililiği' kategorisine ait yapılan değerlendirmelerde görüşlerin, görsel materyallerin anlaşılabilirliği alt kategorisi için "görsel materyaller anlaşılır ve anlaşılabilirliği geliştirilmeli" olduğu tespiti yapılmıştır. Bu alt kategori ile ilgili yapılan değerlendirmeler, materyalin anlaşılabilirliğinin iyi olduğu yönündedir. "Görsel materyal etkililiği" alt kategorisinde, görsel materyaller etkilidir, "görsel materyallerin etkililiği geliştirilebilir ve görsel materyaller etkili değildir" olarak okul yöneticileri görüş belirtmiştir. Baskın olan görüş, görsel materyallerin etkili olmadığı yönündedir. Duyu organlarına hitap eden öğretim, teknolojilerle desteklenmesi halinde öğrenilenlerin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır (Erdemir ve Bakırcı, 2016: 277). Bu yüzden görsel materyallerin amaca ve hedef kitle özelliklerine göre hazırlanması etkililiği artıracaktır.

Özellikle görsel algılama sürecinde algıyı meydana getirmesi amaçlanan içeriğin niteliği, ayrıca etkili mesaj sistemi ile başarıya ulaşılmış bir ileti sisteminin meydana getirilmesi görsel tasarımın etkililiğini artırmaktadır. Bu doğrultuda tasarım oluşturulurken algılama sürecinde karşı karşıya bulunulan değişik hedef kitle niteliklerine ve beklentilerine uygun tasarım içerikleri, etkili görsel algılama süreci doğrultusunda istenen sonuçlara ulaşılmasına, etkili geri bildirim alınmasına ve etkili görsel anlayışın oluşmasına yardımcı olmaktadır. Görsel algıyla ilgili hedef kitle niteliklerinin merkez olarak belirlenmesi, algılamaya ilişkin sorunların çözümlenmesine, alıcının etkili olarak tasarımı kullanabilmesine katkı sağlayacaktır (Dindar, Erişti ve Uluuysal, 2013: 48). Bu bağlamda İSG uygulamalarında okul için tasarlanan görsel materyallerin öğrenci ve öğretmenlerin niteliklerine uygun olarak belirlenmesi görsel materyal etkililiğinin artırılmasını sağlayacaktır. Okul yöneticilerinin değerlendirmeleri doğrultusunda, özellikle İSG araç ve gereçlerinin (yangın tüpü, uyarı levhaları, emniyet şeritleri, vb.) kullanımında öğretmenlerin yeterli, fakat öğrencilerin istenen seviyede yeterli olmadıkları ifade edilmiştir. Bu olumsuz durumun giderilmesi için sayıca öğrencilerden fazla olan öğretmenlerin, öğrencilere daha yakın olmaları nedeniyle araç ve gereçlerin kullanımında güvenlik koçluğu görevini üstlenmeleri gerektiği düşünülmektedir. Riskli davranışlar azalırsa ters orantılı olarak güvenli davranışlar artacaktır. Bu sayede iş kazaları ve riskleri önlenebilecektir. Davranış temelli yapılan güvenlik araştırmaları, çalışanların risk alma davranışını azaltıp güvenli davranışlarını artırmak amacıyla tasarlanmış müdahalelerin etkisini belirlemektedir. Bu araştırmalarda değinilen Güvenlik koçluğu, bu davranış temelli güvenliğin ana dayanak noktalarından birisini oluşturmaktadır. Güvenlik koçluğu bire bir gözlem ve geri bildirim sürecidir. Bu kişi sistemli bir şekilde çalışma ortamındaki diğer kişilerin davranışlarını gözlemler daha sonra elde ettiği gözlem bilgileriyle ilgili yapıcı geri bildirimde bulunur (Demirbilek ve Çakır, 2008: 177). Bu yöntem elde edilen veriler yardımıyla öğretmen ve öğrencilerin eksik olan İSG materyal kullanımlarındaki aksaklıkların giderilmesine yardımcı olacaktır.

Benzer sonuçlara ulaşan Demir ve Kılış'a (2012: 43) göre İSG eğitim sürecinden sonra elde edilen bilgilerin devamlılığının sağlanması ve "önce iş güvenliği" kuralının özümsemesi için görsel araçlardan faydalanmak (gazete veya dergi çalışmalarının yapılması, resimlerin bolca kullanıldığı afişler kullanılması, güvenlik panolarının oluşturulması) İSG etkililiğini artırmaktadır. Birçok araştırma bulgusuna göre, materyal kullanımının öğrenme başarısını artırdığı ifade edilmiştir (Kablan, Topan ve Erkan, 2013: 1635). Yapılan çalışmalarda, İSG uygulamalarında materyal anlaşılabilirliğindeki artışın kaza ve risk etmenlerinin farkında olma hallerini büyük oranda artırdığı ifade edilebilir. Okullardaki

İSG uygulamalarında, İSG farkındalığının yönetici ve öğretmenlerden çok öğrencilerde daha çok geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular bunu doğrular niteliktedir. İSG görsel materyallerinin İSG eğitimlerinde de kullanılması, İSG materyal etkinliğinin dolaylı olarak artırılmasına katkı sağlamaktadır. Bayram'ın (2020: 118) çevrimiçi İSG eğitimlerinin kalitesini araştırdığı çalışmasında, görsel içeriklerle desteklenmiş, sürükleyici bir şekilde kurgulanmış akıcı anlatımlarla ifade edilen İSG eğitimlerinin, amaca yönelik etkililiğinin ve veriminin artacağı vurgulanmıştır.

İSG yönetsel etkililik kategorisinde okul yöneticilerinin yapmış olduğu değerlendirmeler, yönetsel görev ve sorumluluk bilinci ve yönetsel karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları alt kategorileri ile ifade edilmiştir. Bu alt kategorilerde yapılan değerlendirmelerde görev ve sorumluluk bilincinin olmadığı görülmüştür. Süreç olarak yönetim, bilim olarak, sistemli ve bilimsel bilgi topluluğunu; sanat olarak, bir uygulamayı; bir dizi faaliyet ya da işlemleri ifade eder (Mucuk, 2008: 128). Bu bağlamda yönetimde sorumluluk bilincinin gelişmesi, yönetilen konunun bilimsel süreçlerine hakim ve sistemli yaklaşımları gerektirir. Bunun için okul yöneticilerinin İSG uygulamaları ile ilgili yeterli eğitimi almak zorunluluğu doğmaktadır. Örgütün verimliliği ve etkililiği örgüt hedeflerine ulaşabilme derecesine bağlıdır ve bu durum ancak örgüt unsurlarının ahenkli bir şekilde uyumu ile başarılabilir (Genç, 2005: 89). Okuldaki öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin uyumu yönetilen İSG uygulamalarının hedeflerine ulaşabilmesinde büyük önem arz etmektedir. Okul yöneticilerinin yaklaşımlarında, özellikle İSG uygulamalarının daha sağlıklı ilerlemesinde bilgi, maddi, hukuki ve zaman kaynağı olanaklarının büyük önem arz ettiği vurgulanmıştır. Durum konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da aynı doğrultuda olduğu görülmektedir. Özellikle Koç'a (2010: 26) göre yönetim süreci gerçekleştirilirken çeşitli kaynakların kullanıldığını ve bu kaynakların insan kaynağı, maddi kaynaklar, zaman kaynağı, bilgi kaynağı ve hukuki kaynakların olduğu ifade etmiştir. Üzerinde en çok durulan kaynak olan maddi kaynakların, İSG uygulamaları sürecinde MEB tarafından yeterli ölçüde sağlanamadığı, bu olanaksızlıkların da bazı risklerin bertaraf edilmesinde bir takım yetersizlikler oluşturduğu vurgulanmıştır. Okul yöneticilerinde bulunması gereken sorumluluk bilincinin gelişmesi, okuldaki İSG kültürünü olumlu yönde etkileyecektir. Bir organizasyonda grup ve bireylerin düşünce, değer, yeterlilik, davranış ve algı modellerinin bir ürünü olarak tanımlanan güvenlik kültürünün okul yöneticilerinin liderliğinde oluşacağı vurgulanmıştır (Şensöğüt, 2018: 10). Okullarda İSG yönetimi, okul yöneticileri üzerine yüklenen görev ve sorumluluklarını artırsa da, en ideal eğitim öğretimin en iyi yönetilen İSG uygulamaları ile mümkün olacağı ileri sürülmektedir. Eğitim öğretimin aksamasından dolayı

oluşacak olan maddi ve manevi kayıpların gerek kişilere gerekse ülke ekonomisine büyük zararlar vereceği Odaman tarafından şu şekilde ifade edilmiştir. Çalışanlar, çalışma ortamı kaynaklı tehlikelerden dolayı yaralanmakta, sakat kalmakta veya ölmektedir. İSG uygulamalarının ihmal edilmesi ekonomik maliyetleri büyük oranda artırdığından, söz konusu ihmal, ülkelerin en çok üzerinde durdukları sürdürülebilir sosyal ve ekonomik gelişmeyi sekteye uğratmaktadır (Serin ve Çuhadar, 2015: 53).

Çay'a (2019: 13) göre okullarda çalışan yöneticilerin bir kısmı İSG uygulamalarının doğru ve önemli bulduğunu ifade ederken, önemli bir kısmı ise bu uygulamaların göstermelik olarak yapıldığını ve bu durumun değiştirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer alt kategori olan karşılaşılan yönetsel sorunlar ve çözüm yolları ile ilgili belirtilen görüşlerin bilgi eksikliğinin olması, gerekli maddi kaynakların eksikliği, gerekli önemin verilmemesi, İSG uygulamalarının zorunlu olarak yapılması ve iş yükünün fazla olması merkezinde değerlendirildiği görülmüştür. Bu alt kategorilerden en fazla dile getirilen görüşün bilgi eksikliği ve bu görüşe yakın frekansta olan iş yükünün fazla olması görüşü olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışma ile aynı doğrultuda olan Yılmaz'ın (2009: 297) çalışmasına göre İSG ile ilgili faaliyetlerin eğitim, bilgi, koordinasyon ve konu ile ilgili uzman kişi eksikliği gibi olumsuz koşullar içinde yürütüldüğü bulgularına ulaşılmıştır. Özel sektör iş yerlerinin 6331 sayılı İSG kanununun kapsamına girmesinden sonra 2012 yılında kamu kurumlarının da bu kanunun kapsamına alınmasıyla kamu yöneticileri daha önce herhangi bir bilgiye ve uygulaması konusunda yeterli teknik beceriye sahip olmadıkları birçok yasal sorumluluğu ve kanuni yükümlülükleri üstlenmek zorunda kalmıştır (Akaner, 2022: 80). Bu kanunun, yükümlülüklerin yöneticiler için en ağırlı olarak görülen maddesi, işyerlerinde İSG uygulamaları ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesi sorumluluğunu işveren vekili olarak kamu yöneticilerine yüklemesi, yöneticilerin özellikle çalışma alanlarında kanun önceliklerini belirlemede sıkıntı yaşamalarına sebep olmuş olabilir. Ayrıca çalışma ortamında risk faktörlerinin belirlenmesi için yapılması gereken risk analizlerini gerçekleştiren İSG profesyonellerinin çalıştırılmaları ile ilgili kanunun sürekli ertelenmesi, risk analizleri ile ilgili yeterli teknik bilgiye sahip olmayan yöneticilerin, güvenlik açıklarına sebebiyet verecek durumların tespitinde yetersiz hissetmelerine yol açıyor olabilir. Bunlara ek olarak okul yöneticilerinin hem eğitim hem de İSG ile ilgili görev yükünün fazla olması İSG uygulamalarında sorumluluk alma ile ilgili bilinç düzeylerinin azalmasına sebebiyet veriyor olabilir. Araştırmanın konu ile ilgili bulgularını bu eksiklikler ile değerlendirmenin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğretmen ve öğrenci İSG tutum ve davranışları kategorisine ait görüşlerin

öğretmenlerin tutum ve davranışları olumlu, olumsuz ve kişiye göre değişebildiği şeklindedir. Bu kategorinin yoğunlaştığı görüş, öğretmen ve öğrencilerin İSG tutum ve davranışlarının olumsuz olması yönündedir. İnsanlarda düşünce duygu, tutum, algı vb. özellikler davranışları için oldukça önemlidir. Bu yüzden iş güvenliği ile ilgili davranışlar incelenirken, çalışanların İSG ile ilgili tutum ve algıları hakkında bilgi sahibi olmak büyük önem arz etmektedir (Keser, 2014: 6). Bu doğrultuda okul yöneticilerinin İSG'ye olan tutumlarının olumlu olduğu ve bunun da davranışlarına iyi yönde yansıdığı görülmektedir. Okul yöneticilerinin İSG'ye yönelik tutum ve davranışlarının iyi olması önemli fakat yeterli değildir. Yöneticilerin bunu okul kültürüne de yansıtmaları gerekmektedir. Çünkü örgüt kültürü, davranışların genele yayılmasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Özellikle Nielsen (2014:7); insan davranışının içinde bulunan kültür ile sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu ve iş güvenliği kültürünün yüksek düzeyde olduğu ülkelerde iş kazası oranlarının çok düşük seviyelerde görüldüğünü ifade etmektedir. Bu bağlamda okul güvenlik kültürüne yansıtılmış tutumların yardımıyla, okul çalışanları, öğretmen ve öğrenci davranışları bu yönde geliştirilerek İSG risk etmenlerinden ve tehlikeli durumlardan korunmanın büyük ölçüde sağlanmış olacağı söylenebilir.

Aynı paralellikte Türüdü (2019: 2) çalışmasında öğretmenlerin tutum ve davranışlarının geliştirilmesi gerektiğini bunun için okullarda İSG uygulamaları ile ilgili okul yöneticilerinin öğretmenlere vereceği görev, sorumluluk ve konu hakkındaki eğitimlerin, öğretmenlerin İSG bilinci kazanmalarına yardımcı olacağı ve devamında İSG tutum ve davranışlarının olumlu olmasına katkı sağlayacağını ifade etmiştir. Çalışanların güvenli davranışlarını belirleyip yol gösteren faktörlerin en önemlisi, örgüt yönetiminin İSG ile ilgili düşünceleri, tutumları, davranışları ve algıları olduğu ifade edilmiştir. Yönetimin İSG uygulamalarına verdiği önemin artması ile çalışanların İSG yönetmelik prosedürlerine, ekipman kullanımına ve eğitimlerine duyulan hassasiyeti de artırdığı görülmüştür (Can ve Hüseyinli 2017: 1417). Çalışma bulguları bu bağlamda irdelendiğinde, öğretmen ve öğrencilerin İSG tutum ve davranışlarının olumlu yönde değişebilmesinin okul yönetiminin yaklaşımlarına bağlı olduğu düşünülmektedir. Yönetimin İSG yaklaşımlarının iyi olduğu okullarda gerçekleştirilen Öztürk (2020: 116)'ün çalışmasına göre, iyi bir İSG kültürü oluşturmayı hedefleyen okul yönetimine sahip meslek lisesi öğrencilerinin İSG kurallarına riayet ettikleri, İSG hakkında bilgi sahibi oldukları ve İSG uygulamalarına ilişkin tutum ve davranışları olumlu olduğu görülmüştür.

Pandemi gibi salgın hastalık durumlarının İSG uygulamalarına olan bakış açısını nasıl etkilediği ile ilgili okul yöneticilerin görüşlerine bakıldığında, görüşlerin geneli

pandemi döneminin, İSG uygulamalarına olan bakış açısını olumlu etkilediği yönündedir. Pandemi döneminde tüm dünyada ve ülkemizde de ciddi tedbirler alınmıştır. Ülkemizde 11.03.2020 tarihinde ilk vaka çıktıktan sonra 13.03.2020’de ülke genelinde ilk ve orta dereceli okullar, üniversiteler tatil edilmiş ve insanların toplu halde bulunabileceği bütün mekanların faaliyetlerine ara verilmiştir. Eğitime verilen araların, öğrenci eğitimi ve öğretimi üzerinde büyük olumsuzlukları olduğu yurtdışı ve yurt içi yapılan araştırmalarda gösterilmektedir. Carlsson ve diğerleri’nin (Burgess ve Sievertsen, 2020) araştırma sonuçlarına şu şekilde yansımıştır: Uygulamaya konan on günlük ilave eğitim sonucunda elde edilen standart sapma değerlerinin % 1’i kadarının bilgi kullanım testlerinde kristalize zekâ puanlarını önemli ölçüde artırdığı görülmüştür. Okul kapanmalarının etkisi ile yani oniki hafta daha az eğitim almanın standart sapma değerinin % 6’sının kaybolmasına sebep olduğu tespit edilmiştir. Aynı doğrultuda Lavy’de (Burgess ve Sievertsen, 2020), öğretim süresinin test puan değerleri üzerinde önemli etkisi olduğunu ifade etmekte ayrıca bu durumun ülkeler arasında da farklı olduğunu vurgulamaktadır (Burgess ve Sievertsen, 2020, akt. Balcı, 2020: 77). Bu olumsuzluğun önlenmesi için ilk akla gelen yöntem uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması olmuştur. Uzaktan eğitim, gelişmiş eğitim teknoloji sistemine ihtiyaç duyar fakat dünya üzerinde bu yönde tam olarak hazırlanmış çok az sayıda uzaktan eğitim teknolojileri sistemi mevcuttur. Var olan bu sistemler ile öğrencinin evde normal programını sürdürebilmesi için bilgisayar ve diğer bilişim teknolojilerine sahip olması gerekmektedir. Çevrimiçi olarak ifade edilen uzaktan eğitimde derslerin takip edilebilmesi için sessiz bir oda, uygun şartlar ve bu durumu kanıksamış özellikteki ebeveynler olması gerekmektedir. Fakat bu konuda ülkemizde büyük eşitsizlikler söz konusudur. Özellikle ailelerin sosyal ve ekonomik durumlarının aynı olmadığı görülmektedir (Balcı, 2020: 77). Aytaç’ın (2020: 73) yapmış olduğu çalışmada pandemi sürecinde okul yöneticileri, öğrencilerin öğrenme motivasyonunu sağlayamama ve velilerin öğrenciler için evde öğrenme ortamı oluşturamama gibi sorunlar yaşadıklarını ayrıca karantina altındaki çocukların dört kat daha stres yaşadıklarını bunun yanında psikolojik ve davranışsal sorunlarının oluştuğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda eğitim öğretimin pandeminin etkilerinden korunmak için durdurulması ya da ara verilmesi yerine İSG uygulamalarına ağırlık verilerek sağlık güvenlik kültürünün geliştirilmesini sağlamanın bu durum için daha etkili ve faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu durumun okul yöneticilerinin ifade ettikleri ile aynı yönde olduğu görülmüş ve konunun ciddiyetine istinaden alınan önlemlerin sektörlere göre değişiklik göstereceği vurgulanarak bu konuya ilişkin Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu tarafından onbir rehber yayımlanmıştır. Bu rehber gereği çalışma ortamları ve yapılan işin

özellikleri ile çalışma şartları göz önüne alınarak tavsiye edilen tedbirler kamuoyu ile paylaşılmış ve işveren bu tedbirleri almakla yükümlü tutulmuştur (Ateş, 2020: 166). Dolayısı ile okullarda işveren vekili olarak görev yapan okul müdürleri de bu yükümlülüğün altına girmiştir. Bu önlemlerin alınması örgüt ortamlarında yönetilen İSG uygulamalarının ciddiyetini bir kez daha vurgulamış ve devamında İSG yönetiminin uygulandığı hatta uygulanmadığı ortamlarda bile güvenlik ve sağlık kültürünün devam ettiği görülmüştür.

Töre, Çilek ve Çetin (2021: 246), pandemi döneminin, İSG uygulamaları içinde olan hijyen kurallarına uyma sürecini geliştirdiğini ve okul paydaşlarında ciddi bir farkındalık yarattığını, alınan hijyen önlemlerinin yüksek oranda standartlaştırılabildiğini ifade etmektedir. Dilaver (2020: 172) COVID-19 pandemi sürecinin İSG uygulamaları üzerindeki etkisi üzerine yapmış olduğu çalışmada, araştırma katılımcılarının genel görüşlerinin, bu dönemde hem işverenlerin hem de çalışanların İSG farkındalıklarını arttırdığı yönünde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca çalışanların İSG kurallarına olan hassasiyetlerinin artmasından dolayı iş kazalarında azalma, hijyen kurallarına uyum, çalışanların İSG profesyonelleri ile iletişiminde gelişme ve çalışanlarda İSG sorumluluk alma isteğinde artma gözlemlendiği belirtilmiştir. Can ve Hüseyinli (2017: 1418) çalışma ortamında İSG kültürü üzerine yapmış oldukları çalışmada, çalışanların İSG konularında güvenlik ihtiyaçları ve kişisel öncelikleri arttıkça, çalışanların İSG prosedürlerine gösterdikleri çabalar, İSG yönetmelik kurallarını destekleme ve uygulama, İSG ekipman kullanım oranları, İSG uygulamaları için ek görevler alma ve etkinliklere katılma isteği gibi güvenli davranışların arttığı tespitini yapmışlardır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi pramitindeki 'güvenlik ihtiyacı'nın özellikle doğal afetler gibi sağlık ve güvenlik hallerinin risk altında olduğu dönemlerde arttığı görülmektedir. Pandemi dönemi araştırma bulgularının genelinde İSG ile ilgili güvenli davranışların tamamına, sadece yasal zorunluluk olarak değil istekli olarak da uyulduğu bu çalışmanın bulgularıyla da örtüştüğü tespiti yapılmıştır.

5.1.3. Öğretmenlerin Okul İSG Uygulamaları Performansına İlişkin Görüşlerinin Demografik Değişikliklere Göre Karşılaştırılmasına Yönelik Sonuç ve Tartışma

Öğretmenlerinin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin İSG *eğitim uygulamaları, yönetsel önlem ve tedbirler, toplam puan* boyutunda *cinsiyet* değişkenine göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Çalışma bulgularıyla paralellik gösteren Kara (2015: 120-140), meslek lisesi öğretmenlerinin İSG algıları üzerine yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni ile İSG uygulamaları içinde olan acil durum ve ilk yardım

yeterlilikleri, elle taşıma İSG yeterlilikleri, İSG açısından öğrencileri izleme yeterlilikleri, kişisel koruyucu ekipman bilgisi yeterlilikleri, elektriksel büyüklükleri ölçebilme yeterlilikleri, sağlık ve güvenlik işaretlerini yorumlayabilme yeterlilikleri arasında anlamlı farklılık görülmediğini ifade etmiştir. Türüdü (2019: 57) öğretmenlerin güvenlik kültürü üzerine yaptığı çalışmada öğretmenlerin iş güvenliği ölçeği puanlarının cinsiyete göre anlamlı ilişkisinin olmadığını görmüştür. Çalışma bulgularıyla uyuşmayan, Karadeniz'in (2020: 30) meslek lisesi öğretmenlerinin İSG performansları ile ilgili yapmış oldu çalışmada öğretmenlerin cinsiyet değişkeninin İSG performansı üzerinde etkili olduğu ve bu etkinin erkekler lehine sonuçlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca Çetin ve Beğik'in (2021: 210) çalışmasında İSG uygulamalarında kişisel koruyucu ekipman kullanımı konusunda kadın çalışanların erkek çalışanlara göre daha hassas davrandıkları ifade edilmiştir. Yapılan çalışmaların sektörel (hizmet, sağlık, üretim, vb.) farklılıkları incelendiğinde, eğitim kurumlarında elde edilen bulguların genelinde İSG uygulamalarında cinsiyet ile ilgili anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Bu durum özellikle meslek liselerinde yapılan çalışmalarda elde edilen bulgularla farklılıklar göstermektedir. Bunun sebebi olarak, meslek liselerindeki tehlike ve risk durumlarının daha fazla görülmesi, meslek lisesi atölyelerinde genelde erkek öğretmenlerin çalışması gösterilebilir.

Öğretmenlerinin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin *İSG eğitimi alıp almama* değişkenine göre karşılaştırılmasında anlamlı fark belirlenmiştir.

İSG eğitimi alan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının eğitim uygulamaları boyutunda İSG eğitimi almayan öğretmenlere göre anlamlı farklılık bulunmuş, farklılık İSG eğitimi alan öğretmenlerin lehine olarak tespit edilmiştir.

İSG eğitimi alan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının yönetsel önlem ve tedbirler boyutunda İSG eğitimi almayan öğretmenlere göre anlamlı farklılık bulunmuş, farklılık İSG eğitimi alan öğretmenlerin lehine olarak tespit edilmiştir.

İSG eğitimi alan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının toplam puanlarının İSG eğitimi alanların lehine olduğu görülmüştür.

Taşdemir ve Gür'ün (2020: 245) sınıf öğretmenleri üzerine yapmış olduğu benzer çalışmada, İSG öz yeterlik algılarının, İSG eğitimi alıp almama durumları arasındaki fark analiz sonuçlarına göre, İSG eğitimini alan sınıf öğretmenlerinin algı düzeylerinin lehine

yüksek bulunmuştur. Savcı, Şerbetçi ve Kılıç'ın (2018: 46) İSG ile iş kazalarının İSG eğitimlerinin alınması arasındaki ilişkiyi belirlemek için sağlık öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada, İSG eğitimi alanların iş kazası veya meslek hastalıklarını yaşama durumlarının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı bağlamda Karadeniz Aydın (2020: 21) meslek liselerinde çalışan öğretmenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada İSG yönetsel ve eğitim alt boyutları puan ortalamalarının İSG eğitimi alanların lehine olduğunun tespitini yapmıştır. Eğitim kurumları dışındaki çalışma ortamlarında yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bunlardan Ulutaşdemir ve arkadaşları'nın (2015: 12) bir fabrikada gerçekleştirilen İSG eğitimlerinin değerlendirilmesi çalışmasında, İSG eğitimlerinin çalışma ortamlarında meydana gelebilecek iş kazalarını ve meslek hastalıklarını azalttığını ve İSG uygulamalarının önemini vurgulamakta büyük katkı sağladığını ifade etmiştir. Yenisarı, Mestav ve Öztürk'ün (2019: 353) üniversite çalışanları üzerinde yaptığı benzer çalışmada, İSG eğitimlerinin, çalışanların İSG'ye dair bilgi ve becerilerini geliştirdiğini, çalışma ortamlarında meydana gelebilecek tehlike ve riskleri tespit etmelerini sağladığını, ortamındaki bütün çalışanların sağlık, güvenlik ve iyilik hallerini üst seviyeye taşıdığı ifade edilmiştir. Aydın ve diğerleri (2013: 43) tarafından yapılan çalışmada ise iş kazaları ile İSG eğitimleri arasında anlamlı ilişkinin olduğunu, İSG eğitimleri alan çalışanların, çalışma ortamlarında tehlikeye düşürecek riskli davranışlardan daha fazla kaçındıklarını ifade etmiştir. Eğitim, bireye sadece bilgi edindirmek için değil, değer, beceri ve alışkanlık kazandırmak için de gereklidir. Bireylerin, konu ile ilgili duyarlılıklarının artması, istedik davranışlarının ve sorumluluk bilinçlerinin gelişmesi eğitimin katkılarından (Tillman, 2000: 9). Bu çalışmalarda İSG eğitimi almanın İSG farkındalığını artıracak beklenen bir sonuç olarak görülmektedir. Fakat İSG içeriği ile ilgili iş kazalarının olma olasılığı, risk etmenlerinin tespiti vb. gibi durumlarla İSG eğitimi arasındaki ilişkilerin incelenmesi, eğitim içeriklerinin tespiti ve uygulamalardaki eksiklikleri belirlemede fayda sağlayacaktır. Bu bağlamda bu çalışmanın hem nitel hem de nicel bulguları diğer çalışmalardan farklı olarak okul yöneticilerinin sadece kendileri için değil öğretmen ve öğrenciler için de yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin İSG *eğitim uygulamaları, yönetsel önlem ve tedbirler, toplam puan* boyutunda *öğrenim durumu* değişkenine göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Karadeniz Aydın'nın (2020: 19) meslek lisesi öğretmenlerinin İSG performanslarını değerlendirdiği çalışmasında, öğretmenlerin İSG performansı toplam puan ve alt boyut puan ortalamaları ile öğrenim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmediği sonucuna

ulaşmıştır. Aynı şekilde Aydın ve Doğan'ın (2020: 16) özel sektör çalışanları üzerinde yapmış oldukları araştırmada, özel sektör çalışanlarının, İSG eğitimlerine ve eğitim konularına yönelik algılarının yaş, eğitim durumu ve cinsiyet değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermedikleri tespiti yapılmıştır. Çalışma bulgularıyla uyuşmayan, Kara'nın (2015:140) meslek lisesi öğretmenleri üzerine yapmış olduğu çalışmada, eğitim düzeyi ile İSG uyarı levha ve işaretleri yorumlayabilme yeterlilikleri arasında doğru bir orantı olduğu ve eğitim düzeyi arttıkça, sağlık ve güvenlik işaretlerinin yorumlanabilme seviyesinin de artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer sonuçlara ulaşılan farklı sektörlerde yapılan araştırmalardan, Demirkesen ve Arditi'nin (2011: 54) yapı sektöründe çalışan işçiler üzerinde yapmış oldukları çalışmada, çalışma ortamlarında meydana gelen kazaların geneli düşük öğrenim seviyesi, iş ile ilgili yetersizlik ve dikkatsiz davranışlardan kaynaklandığının tespiti yapılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrenim seviyesi birbirine yakın olan çalışma ortamlarında, İSG uygulamaları içinde olan bütün süreçler için yaklaşımların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Okullarda öğrenim ile İSG alt boyutları için yapılan karşılaştırmalarda, öğrenim seviyesinin birbirine yakın olmasından dolayı genelde anlamlı fark bulunamadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin İSG *eğitim uygulamaları, yönetsel önlem ve tedbirler, toplam puan* boyutunda yaş değişkenine göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Karadeniz Aydın (2020: 17) meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin İSG performanslarının değerlendirmesini yaptığı çalışmada, öğretmenlerin İSG performansları toplam puan ortalamaları ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığı tespitini yapmıştır. Bu tespit çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Çalışma bulgularıyla aynı paralellikte olmayan, Kılıkş ve Demir'in (2009: 43) yapmış oldukları çalışmada, telekomünikasyon sektöründe farklı yaş seviyelerindeki çalışanların İSG uygulamaları ile ilgili algı seviyelerinde değişiklikler gösterdiğinden İSG eğitimlerinde bu durumun gözönünde bulundurulması gerekliliği ifade edilmiştir. Yüce'nin (2014: 40-41) inşaat sektöründe çalışan işçilerin iş güvenliği kültürü algıları ile ilgili yaptığı çalışmada, iş güvenliği kültürü ile mesleki kıdem ve çalışanların aldıkları iş güvenliği eğitim saati değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken yaş değişkeni ile arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark yaş seviyesi büyük olan lehine çıkmış ve yaş arttıkça İSG kültürü algılarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Oi-ling'in (2002: 203) Hong Kong'ta çalışan inşaat işçilerinin İSG performansları üzerine yapmış olduğu çalışmada, yaş arttıkça İSG performanslarının arttığı tespitinde bulunulmuştur. Yapılan çalışmaların yaş kriterinin İSG uyarı levhalarını okuyup anlama, uygulama ve ekipman

kullanma gibi işlemlerin yapılabilmesinde yaş ve öğrenim seviyesinin etkili olduğu söylenebilir. Fakat genç çalışanların her ne kadar kabiliyet anlamında İSG ile ilgili uygulamaları daha iyi yapacağı varsayılsa da hem İSG eğitimlerini hem de yönetmelik kurallarını daha fazla görmezden gelme davranışlarına sahip olduğu görülmektedir. Çalışma bulgularına göre okullarda İSG uygulamaları ile yaş kriteri arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması daha çok öğretmenlerin genç öğretmenlere mentor olarak yaklaşmasının, genç öğretmenlerin İSG ile ilgili eksiklerini gidermesine sebep olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin okul İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşlerinin *İSG eğitim uygulamaları, yönetsel önlem ve tedbirler, toplam puan* boyutunda *okul türü* değişkenine göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık bulunmuştur.

Diğer lise türlerinden Anadolu imam hatip, meslek liselerinde ve fen liselerinde görev yapan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının eğitim uygulamaları boyutunda ilkokullara göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Diğer lise türlerinden Anadolu imam hatip liselerinde, meslek liselerinde ve fen liselerinde görev yapan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının eğitim uygulamaları boyutunda ortaokullara göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının eğitim uygulamaları boyutunda diğer lise türlerinde çalışan öğretmenler ile ilgili anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin lehine olduğu görülmüştür.

Diğer lise türlerinden olan Anadolu imam hatip liselerinde, meslek liselerinde ve fen liselerinde çalışan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının yönetsel önlem ve tedbirler boyutunda ilkokullara göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Diğer lise türlerinden olan Anadolu imam hatip liselerinde, meslek liselerinde ve fen liselerinde çalışan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının yönetsel önlem ve tedbirler boyutunda ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin lehine olduğu

tespit edilmiştir.

Diğer lise türlerinden olan Anadolu imam hatip liselerinde, meslek liselerinde ve fen liselerinde çalışan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının yönetsel önlem ve tedbirler boyutunda Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlere göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın Anadolu lisesinde görev yapan öğretmenlerin lehine olduğu tespit edilmiştir.

Diğer liselerde çalışan öğretmenlerin okullarında yürütülen İSG uygulamaları performanslarının verilen eğitim boyutunda diğer okulların toplam puanlarına göre anlamlı farklılık görülmüştür. Bu farklılığın diğer okulların lehine olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmanın bulgularıyla benzer doğrultuda olan, Taşdemir ve Gür'ün (2021: 474) yaptıkları çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin İSG bilgi düzeyleri hesaplanmış, elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin İSG ile ilgili konularda bilgi düzeylerinin “yüksek” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kara (2015: 141) çalışmasında, mesleki ve teknik anadolu liselerinde görev yapan öğretmenler ve idarecilerin İSG uygulamaları ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğunu ve bunun giderilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenleri rol model alan öğrencilerin İSG kültürünü içselleştirebilmeleri için sene başındaki ilk derslerde İSG konularına yer vererek, hem teorik hem de uygulamalı olarak müfredat hazırlanması gerektiği tespitinde bulunmuştur. Çalışma bulgularıyla benzer sonuçlar elde edilmemiş Türüdü'nün (2019: 64) öğretmenlerin iş güvenliği tutumları ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında, öğretmenlerin çalıştığı okul türü ile güvenlik kültürüne sahip olma durumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Karadeniz Aydın'nın (2020:25) çalışmasında, meslek lisesi öğretmenlerinin genel olarak İSG performanslarının orta değer üstünde bir İSG performansı olduğu tespitinde bulunulmuştur. Genel olarak İSG performans değerlendirilmesinde en düşük alt boyut puan ortalamasının İSG yönetsel alt boyutunda, en yüksek puan ortalamalarının İSG çalışan alt boyutunda olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular öğretmen düzeyinde İSG uygulamaları performanslarının yönetim kademesi düzeyindekinden daha iyi olduğunu göstermiştir. Elde edilen bu tespitler çalışmanın diğer okul türleri içinde olan meslek liseleri ile ilgili bulgularla bir kıyaslama yapılmasını sağlamıştır. Yapılan değerlendirmelerde riskli davranış ve kazaların olma ihtimalinin en fazla olduğu okul türlerinde okul paydaşlarının İSG uygulamaları algılarının yüksek olduğu tespiti yapılmıştır. Yaş itibarıyla kaza riskinin en fazla olduğu ilkokullarda okul yöneticilerinin kazalara sebep oluşturacak her türlü risk etmenini belirlemede daha hassas davrandığı yapılan çalışmalarda ve özellikle bu

araştırmanın nitel bölümünde vurgulanmıştır. Bu yaklaşım, çalışmalardaki okul türü boyutundaki anlamlı farkın, genelde ilköğretim okulları lehine çıkmasının sebebi olarak gösterilebilir. Okul türü ile İSG uygulamaları arasında yapılan karşılaştırma araştırmalarının genelinde meslek liselerinin İSG uygulamaları eksikliklerinin olduğu tespiti yapılmıştır. Bu durumun meslek lisesi yönetici ve öğretmenlerinin okul başarısı ve disiplini ile ilgili çalışmalara diğer okul türlerine göre daha fazla zaman ayırmalarının İSG ile ilgili her türlü iş ve işlemlerin aksamasına sebep olduğu için olduğu düşünülebilir. Her ne kadar okul yönetimlerinin İSG ile ilgili yaklaşımları okul türüne göre değişiklikler gösterse de okul İSG uygulamalarının sistematik bir planlaması ve bu plana göre uygulanması gerekmektedir. Böylece okul içerisinde İSG yükümlülüklerinin düzenli bir şekilde yürütülmesi, yapılan işlemlerin dokümanite edilmesi sağlanacaktır. Bu da çalışma ortamlarında İSG kültürünün oluşumuna katkı sağlayacaktır. (Akaner, 2022: 66). Bu bağlamda özellikle çalışmada elde edilen İSG performans ölçeğinin okullar için uygulanacak İSGYS'lerin yol göstericisi görevini üstleneceği düşünülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmadan ulaşılan sonuçlara bağlı önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında oluşturulan öneriler iki başlık altında sunulmuştur:

5.2.1. Uygulayıcılar İçin Öneriler

Nitel araştırma sonucunda okullarda yönetilen İSG uygulamaları performans göstergeleri tema, kategori ve kodlar, nicel araştırma sonucunda belirlenen boyut ve maddeler ile karşılaştırıldığında nitel verilerin nicel verileri büyük ölçüde desteklediği belirlenmiştir. Bu bağlamda şu öneriler geliştirilmiştir:

- Okul yöneticilerine sistemli, yeterli zaman ayrılarak, uygulamalı olarak uzman kişiler tarafından İSG eğitimleri verilebilir.
- MEB'e bağlı kamu ve özel okullarda güvenlik kültürünün oluşması için (kaza kurgularının gösteriminin yapıldığı okul İSG günleri, sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınmasında kullanılan ekipmanların tanıtıldığı müfredat etkinlikleri v.b.) gerekli çalışmalar yapılabilir.
- Okul yöneticilerinin İSG konusundaki duyarlılıklarının geliştirilmesi için

diğer sektörlerdeki uygulamaların ışığında bilgi alışverişi için ortamlar oluşturulabilir.

- Okulların bağılı olduğu MEB ilçe teşkilatlarının İSG ile ilgili iş ve işlemlerinin yürütülmesi, okullardaki İSG uygulamalarının yakından gözlemlenmesi ve alınacak önlemlerin belirlenmesi OSGB'lerden yardım alınarak yapılabilir.
- MEB, yöneticilere İSGYS konusunda gerekli bilgilendirmeleri yapabilir ve bu doğrultuda her okulun türüne göre İSGYS geliştirilebilir.
- Okullarda kullanılan İSG araç gereçlerinin kullanımıyla ilgili hem okul öğretmenlerine hem öğrencilerine hem de okul çalışanlarına uygulamalı eğitimler verilebilir.
- Öğrenci profili göz önüne alındığında meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin eğitimsel olarak üzerine düşen yükün daha fazla olması İSG uygulamalarının göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Bu durumun iyileştirilmesi için müfredat güncellemesi yapılabilir. Öğretmenlerin üzerine düşen yükün azaltılması, motivasyonu artırarak İSG ile ilgili uygulamalara daha fazla zaman ayrılmasını sağlayabilir.
- Okul türü olarak ilkokul ve ortaokul seviyesindeki öğrencilerin yaşları gereği kaza ve risk etmenlerine maruz kalma durumları daha fazla olduğundan bu okullardaki İSG uygulamalarına daha hassas yaklaşılabilir ve oluşacak risk etmenlerinin önlenmesinde okula özgü risk analizleri geliştirilebilir.
- Okul yönetimi, okula yeni gelen ya da herhangi bir sebepten dolayı okuldan uzak kalan öğretmenin, İSG eğitimlerinin, aksatmadan verilip eksikliklerinin giderilmesini sağlayabilir.
- Okul yöneticilerinin, öğrencilerin İSG kültürüne daha iyi adapte olabilmeleri için öğretmenler tarafından yürütülen güvenlik koçluğu yaygınlaştırılabilir.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

- Okullardaki İSG uygulamaları hakkında, özellikle güvenlik koçluğu ile ilgili araştırmalar yapılabilir.

- Okullarda uygulanacak İSGYS’de okul yöneticileri boyutunda kapsamlı araştırmalar yapılabilir.
- Liderlik, yönetim, okul başarısı v.b. gibi konuların okul İSG performansı ile olan ilişkisinin araştırmaları yapılabilir.
- Benzer çalışmalar için meta analizi kurgulanarak bir araştırma geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akaner, Ö. (2020). *6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Perspektifinde Kamu Kurumlarına Yönelik İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Önerisi*. (Yayınlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kazaların Çevresel ve Teknik Araştırması Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Akaydın, Ş. (2015). Lise Öğrencilerine Yönelik Yazma Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 246-261
- Akbulut, V. (2021). *Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Dönüşümsel Liderlik Alguları Beden Eğitimi Dersi Yatkinlikleri Ve Motivasyonlarının Karma Yöntem Aracılığıyla İncelenmesi*. (Yayınlanmış doktora tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Trabzon.
- Akman, A. ve Koç, U. (2013). Makinelerin Hareketli Noktalarına Temas Riskinin Değerlendirilmesi. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 1(1), 120-136.
- Akpınar, T ve Öğütoğulları, E. (2016). OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 02 (03).
- Aksoy, E., Samanlı, S. ve Karagöz, M. A. (2016). Türkiye’de, Yüksek Lisans ve Doktora Düzeyindeki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Programlarının, Mevcut Durumunun İncelenmesi. *1. Uluslar Arası İş Güvenliği ve Çalışan Sağlığı Kongresi*, 06-07 Mayıs, s.115-116, Kocaeli.
- American Psychological Association. (2010). *Publication Manual* (6th edition). Washington, DC: American Psychological Association.
- Arıcı, K. (1999). *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri*. Ankara: TES-İŞ Eğitim Yayınları.
- Arastaman, G., Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75
- Ateş, Z.G. (2020). Covid-19’un İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Alması Gereken Önlemlere Etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Covid-19 Özel Ek*, (38), 161-179
- Avcı, S (2017). Eğitimde Öğretmenler için Yeni Bir Kalıpyargılar Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(3), 617-626
- Ayanoğlu, C. C. (2014). SEVESO II Direktifi Kapsamında Güvenlik Yönetim Sistemleri. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 2(2), 66-83.
- Aydın, U., Karaca, N. G., Özgüler, V. C., Karaca, E., Yücesoy, Y. ve Demir, M. (2013). İş sağlığı ve güvenliği eğitiminin iş kazaları ve meslek hastalıklarını önlemedeki rolü. *Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Dergisi*, 27(4): 24-45.
- Aydın, F. (Ed.), (2014). *Türkiye Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri*. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Yayın No: 08.
- Aydın, B. ve Doğan, A. (2020). İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerine Yönelik Çalışan Algılarının Belirlenmesi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 8(2), 1-19
- Aytaç, T.(2020). The Problems and Opinions of School Administrators During COVID-19 Pandemic: A Qualitative Study from Turkey. *European Journal Of Educational Sciences (Ejes)*, 9(2), 12-20.

- Aytaç, T.(Ed). (2020). *Eğitim Hukuku*. Ankara: Pegem.
- Ayre, C. ve Scally A. J. (2014). Critical Values For Lawshe’s Content Validity Ratio: Revisiting The Original Methods Of Calculation. *Measurement and Evaluation İn Counseling and Development*, 47 (1), 79-86.
- Bahat, İ. (2020). *Türkiye Yükseköğretiminde Nitelik Sorunsalı Konusunda Devlet Üniversiteleri Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşleri*. (Yayınlanmış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Ekonomisi ve Planlaması Programı, Ankara.
- Balay, R. (2020). Eğitim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği. Aytaç,T (Ed.), *Eğitim Hukuku* içinde (367-388). Ankara: Pegem.
- Balcı, B. (2016). *Ortaokullarda İş Sağlığı ve Güvenliğinin Araştırılması: İstanbul-Zeytinburnu İlçesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Balcı, A. (2020). Covid-19 Özelinde Salgınların Eğitime Etkileri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 3(3), 75-85
- Balkır, Z. G. (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması: İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 56-91.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 2(5), 368-388.
- Basori, (2018). Evaluation of Occupational Health and Safety (OHS) Implementation of Vocational High School Workshop at Surakarta City, 1273 (2019) 012003.
- Bayram, M. (2020). Uzaktan İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Kalitesinin Katılımcıların Memnuniyet Algıları Üzerinde Etkisi. *The journal of social sciences*, 4(7): 110-120.
- Beşir, A. (2018). *Devlet Okullarında İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürüne Yaklaşımın İncelenmesi: Şile Örneği*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, T.C. Resmî Gazete 26735, 27 Kasım 2007. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/12/20071219-2.htm> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).
- Bilgiç, S. (2020). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Etkililiğinin Okul Müdürleri Tarafından Değerlendirilmesi Sis, N (Ed.), *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu (Usves)* içinde (776-798). Elazığ: Asos.
- Bilir, N. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliği Profili: Türkiye*. Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü.
- Bingöl, D. (2003). *İnsan Kaynakları Yönetimi* 5. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Boileau, P. E. (2016). Sustainability and Prevention İn Occupational Health And Safety. *Industrial Health*, 54, 293–295.
- Boini, S., Colin, R. ve Grzebyk, M. (2016), Effect Of Occupational Safety and Health Education Received During Schooling On The Incidence Of Workplace İnjuries İn The First 2 Years Of Occupational Life: A Prospective Study. *BMJ Journals*, 7(7).
- Bozoğlu, U. (2021). *Ortaokulda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşleri (Muğla İli Mentеше İlçesi Örneği)*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim

Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, Muğla.

- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- BSI (British Standards Institution). (1999). *Occupational Health and Safety Management Systems Specification. (OH-SAS 18001:1999)*. <https://velosiaims.com/Services/ISOOHSAS18001> adresinden edinilmiştir. (Erişim Tarihi: 16.06.2021).
- Calcedo, J.G.S.; González, A.G.; López, O.; Salgado, D.R.; Cambero, I. and Herrera, J.M. (2015). Analysis on Integrated Management of the Quality, Environment and Safety on the Industrial Projects, *Procedia Engineering*, 132 (2015), 140-145.
- Can, M. ve Hüseyinli, N. (2017). Çalışma Hayatında İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürü ve Otel Çalışanlarının Güvenli Davranışlarının İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(4), 1397-1420.
- Cattell, R. (Ed.). (2012). *The scientific use of factor analysis in behavioral and life sciences* Newyork: Plenum Press.
- Cengiz, Ö. (2020). İSG Performansının Ölçümü. *Ege Consulting*, <https://egeconsulting.com/blog/f/i%CC%87sg-performans%C4%B1n%C4%B1n-%C3%B6l%C3%A7%C3%BCm%C3%BC---tr-ozgur-cengiz>
- Cereci, C. ve Çetin, R.B. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatından Kaynaklanan Sorumluluklarına İlişkin Okul Müdürü Görüşleri. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 151- 162.
- Ceylan, H. (2012) Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 2 (2), 94-104.
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (M. Bütün, ve S. B. Demir, Çeviri). Ankara: Siyasal.
- Creswell, J. W. ve Poth, C. N. (2016). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. California: Sage publications.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni*. S.Çev., B. Demir. (Ed.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Croghan, E. ve Johnson, C. (2004). Occupational health and school health: a natural alliance? *Journal of Advanced Nursing*, 45(2), 155– 161
- Costella, M.F., Saurin, T.A., Macedo ve Gui-marães L.B. (2009). A method for as-sessing health and safety management systems from the resilience engineering perspective. *Saf. Sci*, 47 (8), 1056–1067.
- Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (2004, 4 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 25423). Erişim adresi: <https://web.archive.org/web/20160823204728/https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/04/20040404.htm#2>
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 196-205.
- Çay, E. (2019). Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliğine Yönelik Görüşleri. *Education Sciences*, 14(1), 1-16.
- Çiçek Ö. ve Öçal M. (2016). Dünyada ve Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 2147-3668.

- Çeçen, A. R. (2006). Duyguları Yönetme Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 101-113.
- Çetin. A. (2014). *Kamuda Yönetici ve Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamasına Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çetin. S. ve Beğik. V. (2021). İş Sağlığı ve Güvenliği'nde Sürdürülebilir Kişisel Koruyucu Donanım Politikalarının Uygulanması. *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 13(1), 203-211.
- Çetindağ, Ş. (2010). İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum. *Toprak İşveren Dergisi*, 86.
- Çıngı, H. (1994). *Örnekleme Kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Basımevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenlik İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: PEGEM yayıncılık.
- Dawes, J. (2008). Do Data Characteristics Change According To The Number Of Scale Points Used? An Experiment Using 5-Point, 7-Point and 10-Point Scales. *International Journal of Market Research*, 50 (1), 61-77.
- Delatour, G., Laclemece, P., Calcei, D.ve Mazri,G. (2018). *Safety Performance Indicators: A Questioning Diversity*. 6. International Conference on Safety & Environment in Process & Power Industry (CISAP-6), Italy. Erişim adresi: <https://hal-ineris.archives-ouvertes.fr/ineris-01710031/document>
- Demir, G (1994). Ahilik. *Ahilik Yolu Dergisi*, 86, 22.
- Demir, G. (2006). *İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)'nin Sağlanmasında İş Yeri İSG kurullarının etkinliği*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Demirbilek, T. ve Çakır, Ö. (2008). Kişisel Koruyucu Donanım Kullanımını Etkileyen Bireysel ve Örgütsel Değişkenler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 173-191.
- Demircioğlu, C. (2012). *İş Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Demirkesen, S. ve Arditi, D. (2011). Yapı Sektöründe İş Güvenliği Eğitimi. *TMH Dergisi*. 469, İstanbul.
- Dilaver, İ. (2020). *Covid-19 Pandemisi Sırasında İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmış doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Trabzon.
- Doğan, N. , Soysal, S. ve Karaman, H. (2017). *Küreselleşen Dünyada Eğitim*, içinde (374-400). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğru, S. (2019). *Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Dönmez, B.(2001). Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25):63-74.

- Durak, İ ve Yücel, A. (2010). Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 165.
- Dursun, S. ve Keser, A. (2014). İş Güvenliği Farkındalığı ve İş Güvenliği Davranışları Arasındaki İlişkilerin Araştırılması: Uygulamalı Bir Araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 5(2),1-9
- Ediz, A. Yıldızbaşı ve A. Baytemur, E. (2017). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Performans Göstergelerinin AHP İle Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*. (62), 275-294.
- Elliot, D.S., Hamburg, B.A. ve Williams, K.R. (Ed.). (1998). *Violence In American Schools: A New Perspective*. İngiltere: Cambridge University Press.
- Erdemir, N. ve Bakırcı, H. (2016). Öğretmen Adaylarının Öğretim Elemanlarından Bilgi Teknolojilerini Kullanma Konusunda Beklentileri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 275-300.
- Erişti S,D., Uluuysal B. ve Dindar, M. (2013). Görsel Algı Kuramlarına Dayalı Etkileşimli Bir Öğretim Ortamı Tasarımı ve Ortama İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 3(1), 47-66.
- Ersoy, A. F. ve Saban, A. (Ed.). (2017). *Fenomenoloji*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fişek, A.G. (2014). *Çalışma Yaşamında Sağlık Güvenlik*. Ankara: Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yayınları.
- García, A.B.(2010). Education Health and Safety in Schools. *International Journal of Learning*, (17).
- Geller, E. ve Scott, (2001). *Keys to Behavior-Based Safety*. Williams, J.H. (Ed.). Maryland: ABS Consulting Government Institutes.
- Genç, N. (2005). *Yönetim ve Organizasyon*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Gençler, A. (2007). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Uygulamaların Tarihi Gelişimi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 7(35), 16-29. <http://www.eforosgb.com/is-sagligi-ve-guvenliginin-turkiyedeki-tarihsel-gelisimi/> (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Gümüş, B. (2016). *Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Öğretmenlerin Bu Konudaki Bilgi Düzeylerinin İrdelenmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güngör, D. (2016). Psikolojide Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi ve Uyarlanması Kılavuzu. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (38), 104-112
- ILO (2001), Guidelines on Occupational Safety and Health Management Systems. *ILO-OSH2001*. Erişim adresi: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@safework/documents/normativeinstrument/wcms_107727.pdf, (Erişim Tarihi: 16.01.2021).
- ILO 155 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme, (1981, 3 Haziran). *T.C. Resmi Gazete*. (Sayı: 25345). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040113.htm>
- İri, N.(2020). *Çalışma Yaşamında Psikososyal Risk Faktörleri: Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumlarında Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Bağlamında Psikososyal Risk Maruziyetinin Karşılaştırmalı Analizi*. (Yayınlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Kanun (2012, 30 Haziran). *T.C. Resmi Gazete*. (Sayı: 28339). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>
- İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Kanun, (2014, 19 Ağustos). Genelge (Sayı: 3450084). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1705.pdf>
- Johnson, R. B. ve Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. *Educational Researcher*, 33(7), 14–26.
- Kaplan, Z., Topan, B. ve Erkan, B. (2013). Sınıf İçi Öğretimde Materyal Kullanımının Etkililik Düzeyi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi*, 13(3), 1629-1644.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010) *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kara, M. (2015). *Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Teknik Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Bilgi Düzeyleri*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Gediz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karadeniz, E. (2020). *Meslek Lisesi Öğretmenlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Performansının Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, Trabzon.
- Karaman, A., Çivici, T. ve Kale, S. (2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin İnşaat Sektöründeki Yeri ve Önemi. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(4), 264-271. http://bursa.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/16754_28_23.pdf
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keleş, R. (2004) İş Sağlığı ve İş Güvenliği Kavramı ve Kavramla İlgili Yeni Perspektifler. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, (22), 16.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide To Factor Analysis*. New York: Routledge.
- Kılıkış, İ. ve Demir, S. (2012). İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Verme Yükümlülüğü Üzerine Bir İnceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(1), 23-47.
- Kılıkış, İ. (2014). 6331 Sayılı Kanunda İş Güvenliği Uzmanlığı: Nitelikleri, Görevlendirilmeleri ve Yetkilendirilmeleri. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 4(2).
- Koç, Y. (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (47), 480-495
- Koçer, Ö. Ş. (2014) *Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları* (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi). Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara.
- Koşar, M. (2015). *İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- Kök Sevdalı, N. (2019) *Okul Yöneticilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Çalışmaları ve Karşılaştıkları Sorunlar* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Kastamonu.

- Kurki, A.L., Uusitalo, H. ve Teperi, A.M. (2019). Enhancing Proactive Safety Management In Schools Using The Change Workshop Method. *Learning, Culture and Social Interaction*, 23 (2019), 100348.
- Lingard, H.; Wakefield, R. ve P. Cashin (2011). The Development and Testing of a Hierarchical Measure of Project OHS Performance. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 18(1), 30- 49.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2000 / a), “Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulları Müdürlüğü Görev Tanımları”, *Tebliğler Dergisi*, 2508
- Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetler Daire Başkanlığı Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Genelgesi. (2014, 19 Ağustos). *MEB Genelge 2014/16*, (Sayı: 3450084). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1705.pdf> (Erişim Tarihi: 13.06.2021).
- Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetler Daire Başkanlığı Okullarda Güvenlik Önlemlerinin Alınması. (2018, 26 Nisan). *MEB Genelge 2018/10*, (Sayı: 8310247). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1935.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2021).
- Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (2020). *2020-2021 Milli Eğitim İstatistikleri* (Yayın No 1300-0993). http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/10141326_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2020_2021.pdf adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği. (2007, 19 Ocak). *T.C. Resmî Gazete*, (Sayı: 26408). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/01/20070119-3.htm> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).
- Millî Eğitim Bakanlığı Taşımali İlköğretim Yönetmeliği. (2016, 3 Temmuz). *T.C. Resmî Gazete*, (Sayı: 29116). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20040&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).
- Milli Eğitim İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (1961, 5 Ocak). *T.C. Resmî Gazete*, (Sayı: 10705). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf> (Erişim Tarihi:15.06.2021).
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973, 14 Haziran). *T.C. Resmî Gazete*, (Sayı: 14574). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf> (Erişim Tarihi: 15.06.2021).
- Mucuk,İ. (2008). *Modern İşletmecilik*. İstanbul: Türkmen Kitapevi.
- National Occupational Health and Safety Commission (1999). *OHS performance measurement in the construction industry Commonwealth of Australia, Canberra*. Erişim adresi: https://www.safeworkaustralia.gov.au/system/files/documents/1702/ohsperformance_measurement_construction_ppis_1996_archivepdf.pdf (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Nielsen, K.J. (2014). Improving Safety Culture Through The Health and Safety Organization: A case study. *Journal of Safety Research*, 48 (2014),7-17.
- Oi-ling, S, Philips D.R. ve Leung T. (2002). Age Differences in Safety Attitudes and Safety Performance in Hong Kong Construction Workers, *Journal of Safety Research*, 34 (2003), 199-205.
- Olgun, G. ve Alatlı, B. (2021). Türkiye’de Ergenlere Yönelik Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmalarının İncelenmesi. *TEBD*, 19(1), 568-592.

- Ören, K. (2016). Güvenlik İkliminin Güvenlik Performansına Etkisi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(13), 48-66.
- Özdamar, K. (2016). *Eğitim, Sağlık ve Davranış Bilimlerinde Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi*. Eskişehir: Nisan.
- Özdemir, Ş. ve Topçuoğlu, H. (2009). İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Ölçümü ve İzleme. *Mühendis ve Makine Dergisi* 50(592), 31-33.
- Özdemir, Y. G. (2015). İşçi Sağlığı İçin Üç Koşul: Politikleşmiş İşyeri, Kolektif Özne ve Sınıf İradesi. *TTB, Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 15 (2015), 2-6.
- Özmen, M. (2014). *Dökümhaneler Özelinde Yönetim Sistemlerinin İş Sağlığı ve Güvenliğine Etkisi* (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Öztürk, Y. (2020). Meslek Lisesi Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkındaki Tutumları. *Int. J. Adv. Eng. Pure Sci.Dergisi*, 2 (2020), 111-117
- Özveri, M. (2015). *İşçi Sağlığı İş Güvenliği ve İş Cinayetleri*. İstanbul: Birleşik Metal-İş Yayınları.
- Pallant, J. (2005). *Spss Survival Manual: A Step By Step Guide To Data Analysis Using The Spss Program*. Crows Nest NSW: Allen & Unwin.
- Patton, O. M. (1990). *Qualitative Evaluation An Research Methods* (2. Baskı). London: Sage Pub.
- Polatoğlu, M. ve Sincar, S. (2018) Avrupa’da İş Sağlığı ve Güvenliği’nin Ortaya Çıkması ve Türkiye’deki Uygulamaları. *Journal of Atatürk*, 7(2), 71 - 95. <https://dergipark.org.tr/en/pub/atauniad/issue/41755/504185> adresinden erişildi.
- Rodrigues, M. A., Vale, C. ve Silva, M.V. (2018). Effects of an occupational safety programme: A comparative study between different training methods involving secondary and vocational school students. *Safety Science*, 109 (2018) 353-360.
- Rubin, R.S. (2002). Will the real SMART goals please stand up? *Researchgate*. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/255601388_Will_the_real_SMART_goals_please_stand_up
- Rusu-Zagara G., Iorgaa I., Anghela S.O. ve Rusu-Zagar C. (2013). Occupational Safety and Health in National Education. *Social and Behavioral Sciences* 92(2013) 832 - 837.
- Sancı, V. (2017). *İş Güvenliği Uzmanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Konusundaki Algıları ile İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık İlişkisinin İncelenmesi*’ Yayınlanmış doktora tezi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Karabük
- Sarıkaya, M., Güllü, A. ve Seyman, M. N. (2009). ‘*Meslek Yüksek Okullarında İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Verilmesinin Önemi*’ Kırıkkale Meslek Yüksek Okulu Örneği, TÜBAV Bilim Dergisi, 2(3), 327-332.
- Sarıtaş. D. (2014). *Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Yönetimi* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Savcı, C., Şerbetçi, G. ve Kılıç, Ü. (2018). Sağlık disiplini öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği konusunda eğitim alma ve iş kazasına maruz kalma durumu. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 5(1): 36-47.

- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve Lisrel İle Pratik Veri Analizi: Analiz ve Raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Serin, G ve Çuhadar, T. (2015). İş Güvenliği ve Sağlık Yönetim Sistemi. *SDU Teknik Bilimler Dergisi*, 5(2), 44-59.
- Stephens, R.D. (1998). *Safe School Planning*. In D.S. Elliott, B. Hamburg, & K.R. Williams (Editors), *Violence In American Schools: A New Perspective*.
- Şen, M. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Dayanakları. *Melikşah Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 117-142.
- Şensöğüt, C. (2018). İş Güvenliği Kültürü ve Üniversiteler. *M.C.B.Ü. Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi*, 1(25), 9-15.
- Şimşek, Ş.M, Zerenler, M., Şimşek G. ve Topuz, G. (2006). Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Performansını Ölçmede Bilişim Sistemlerini Kullanımının Önemi. Kingır, S. (Ed.), *Toplam Kalite ve Stratejik Yönetimde Yeni Eğilimler* içinde (s. 90 – 110). Ankara: Gazi Kitapevi.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü. (2012). *Çalışma Yaşamında Sağlık Gözetimi Rehberi*. Erişim Adresi: <https://www.csgb.gov.tr/medias/4591/rehber03.pdf>
- Taşdemir, G. ve Gür, B. (2021). Sınıf Öğretmenlerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Öz Yeterliği (İğdir İli Örneği). *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 33(3), 467-477
- Tillman, D. (2000). *Living Values Activities For Young Adults*. New York: Health Communications Inc.
- Tomas, J.M., Oliver, A. ve Cheyne, A. (2010). Explaining Safe Behaviour Across Different Work Groups. *Safety Science Monitor*, 14(6),1-9.
- Topak, O. (2004). İşçiden iş kavramına geçiş ve değişikliğin gizli ideolojisi. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 5(18),7-12.
- Topak, O. (2014). Meslek Hastalıkları Ekonomi Politikası Üzerine Notlar. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 14(51-52), 2-9.
- Töre, E., Çilek, A., ve Çetin, E. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde okul yönetimlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Hijyen Kontrol Kılavuzuna uyma durumlarının incelenmesi. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 233-254.
- Turan, G. ve Taşkın, M. (2016). *Güncel Kanunlar Çerçevesinde Tarafların İş Sağlığı Ve Güvenliği Sorumluluğu. 1. Uluslar Arası İş Güvenliği ve Çalışan Sağlığı Kongresi*, (s.147-148) içinde. Kocaeli. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/29190022/ULUSLARARASI_%C4%B0%C5%9E_G%C3%9CVENL%C4%B0%C4%9E%C4%B0_1_VE_%C3%87ALI%C5%9EAN_SA%C4%9ELI%C4%9EI_KONGRES%C4%B0
- Türk Standartları Enstitüsü. (2008). *TS 18001 İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemleri*. (Türk Standartları Enstitüsü 2-13). Erişim adresi: <https://www.turcert.com/standard/ohsas-18001.pdf>
- Türkoğlu, Ç. ve Balkan, B. (2020). *Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kırklareli Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği

Ana Bilim Dalı. Kırklareli.

- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği (2018, 3 Mart). *T.C. Resmî Gazete* (Sayı: 30364). Erişim adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24468&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 16.06.2021).
- Türüdü, N.O. (2019). *Öğretmenlerin İş Güvenliği Kültürü İle Okula Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Ulutaşdemir, N., Dokur, M., Bayraktar, N., Bostanoğlu, H., Çopur, E. Ö. ve Çolakfakıoğlu, İ. (2015). Gaziantep'te Özel Bir Fabrikada İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Değerlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal Dergisi*, 1(1).
- Ustaoglu, E.(2020). *Eğitim Kurumlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Üzerine Bir Çalışma* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Çankaya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Üngüren, E. ve Koç, T.S. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performans Değerlendirme Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 5(2),124-142.
- Vicario, A.D. (2012). Safety management in Catalonia's schools. *Social and Behavioral Sciences*, 46 (2012), 3324-3328.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 42(2017), 74-85.
- Yenisarı, B., Mestav, B. ve Öztürk Ö.F. (2019). Üniversite Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Konusundaki Bilinç Düzeylerinin Araştırılması. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*,5(2), 339-355
- Yeşilyurt, S. ve Çapaz, C. (2018). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kullanılan Kapsam Geçerliği İçin Bir Yol Haritası. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 251-264.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A.N. (2013). *T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin İş Sağlığı ve Güvenliği İşçi Eğitim Programı Eğitici Rehberi* (1. baskı). Ankara: Özyurt Maatbacılık.
- Yılmaz, F. (2009). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği: Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının Etkinlik Düzeyinin Ölçülmesi* (Yayınlanmış yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yılmaz, Ö. H. (2012). *İşyeri Hekimliğinde İnsan Gücü Planlaması İçin İş Analizi ve Simülasyon Yaklaşımı* (Yayınlanmış yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Adana.
- Yiğit, A. (2011). *İş Güvenliği ve İşçi Sağlığı* (2. Basım). Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

- Yivli, İ. (2018). *İstanbul Zeytinburnu ve Fatih İlçelerindeki Anaokullarında Çalışan Öğretmenlerde, İş Sağlığı ve Güvenliği Alanında Farkındalık Oluşturma Uygulamaları* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yüce, H. (2014). *İnşaat Firmalarında İş Güvenliği Kültürünün İncelenmesi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı : Serkan BİLGİÇ

Eğitim Durumu

Ön Lisans: Anadolu Üniversitesi, Web Tasarımı ve Kodlama

Lisans : Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Kimya Bölümü

Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretmenlik Formasyon Programı

Yüksek Lisans: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi (Tam Burslu)

Doktora: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi

: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi

Mesleki Deneyim

Gümüşsuyu A.Ş, Üretim Müdürü	2001-2004
İstanbul İstek Vakfı Okulları, Kimya Öğretmeni	2004-2009
İstanbul Altınay Eğitim Kurumları, Anadolu Lisesi Müdürü	2009-2013
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve İş Kurumu, Denetçi, A Sınıfı İSG Uzmanı	2013- (Halen)

Yayımlar :

- Bilgiç, S. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Öğretim İhtiyaçları Duydukları Dersteki Uygulanan Sınıf Yönetimi Algılarının Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Bilgiç, S. (2020). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Etkililiğinin Okul Müdürleri Tarafından Değerlendirilmesi Sis, N (Ed.), *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu (Usvs)* içinde (776-798). Elazığ: Asos.

EKLER

EK 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Merhaba ben Serkan BİLGİÇ,

‘Okul Yöneticilerinin Okullarda Yürüttükleri İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Konusundaki Görüşleri’ adlı araştırmam için yapacağım bu çalışmanın, okullardaki İş Sağlığı ve Güvenliği etkililiği konusunda MEB’e bağlı okullardaki uygulamalara ışık tutacağını ümit ediyorum.

Bu araştırmanın ilk bölümü olarak belirlenen bu görüşme formu, okul yöneticilerine uygulanacaktır. Elde edilecek bilgiler, sadece bu araştırma için kullanılacak ve kişisel bilgiler tamamen gizli tutulacaktır.

Görüşme tahminen 45 dk. sürecektir. Görüşme, izin verilirse kayda alınacaktır. Çalışmayla ilgili her türlü sorunuza cevap vereceğimi belirtir, çalışmaya verdiğiniz destek için şimdiden teşekkür ederim.

Demografik sorular:

CİNSİYET	
ÖĞRETİM KADEMESİ	
OKUL TÜRÜ	
YÖNETİCİLİK KIDEMİ	

Görüşme soruları:

1. Okulda İSG uygulamaları eğitimlerine katılıyor musunuz? Etkililiği ile ilgili kısaca değerlendirme yapabilir misiniz?

2. Okulunuzdaki öğretmen ve öğrencilerin, yapılan İSG uygulamaları öncesine göre İSG farkındalığı oluştu mu? Kazalarda bir değişim oldu mu?

3. Okulunuzdaki öğretmen ve öğrencilerin İSG uygulamalarına yönelik tutum ve davranışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

4. Yönetici, öğretmen ve öğrencilerin okulunuzdaki İSG ile ilgili araç-gereçlerin kullanımını konusundaki yeterlikleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

5. Okulunuzda bulunan İSG görsel materyallerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce anlaşılır ve etkili mi?

EK 2. Gönüllü Onam Formu

ETİK KURULU BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Araştırmanın Adı (Etik kurul başvuru formunda yer alan araştırma adı kullanılmalıdır.) : Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Etkililiği İle İlgili Olarak Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri

Sizi Serkan BİLGİÇ tarafından yürütülen “Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Etkililiği İle İlgili Olarak Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı Okullarda uygulanan İSG uygulamaları ile ilgili derinlemesine bir araştırma yaparak İSG performansı ile ilgili ölçek geliştirip hali hazırdaki durumu tespit etmektir. Araştırmada sizden tahminen 45 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen okul yöneticilerine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formu için 10 kişiye uygulanacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamaz, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Bu görüşmeye katılmayı kabul ettiğiniz takdirde, gerekli yerleri siz ve sorumlu araştırmacı tarafından doldurulmuş bu formun bir kopyası saklamanız için size verilecektir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya aşağıdaki e-posta adresi ve telefondan ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllü Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
Adres ve Telefon:		

Tanık ¹ Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
Adres ve Telefon:		

Araştırmacı ² Adı Soyadı:		Tarih ve İmza:
Adres ve Telefon:		

¹ Çalışmanın bir üyesi olmayan, araştırmacı tarafından belirlenen ve araştırmanın bulguları üzerinde herhangi bir olumlu/olumsuz etki yaratma olasılığı bulunmayan tarafsız yetişkinlerdir. Katılımcı araştırmaya katılmayı kabul edip onam formunu imzalamayı istemediği durumlarda araştırmacı onam formundaki bilgileri katılımcıya sözlü olarak okur. Katılımcı onayladığını sözlü olarak beyan ederse şahit de bu sözlü onam sürecine yazılı onam formunu imzalamak sureti ile tanıklık ettiğini beyan etmiş olur.

² Gönüllülüğü araştırma hakkında bilgilendiren kişi.

EK 3. Etik Kurul Onayı

KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ ETİK KURUL DEĞERLENDİRME VE KARAR FORMU

Değerlendirme Talebinde Bulunan Kişi/Kurum	Serkan BİLGİÇ		
Değerlendirme Başvuru Tarihi	25.03.2022		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Eserin/Araştırmanın Adı	Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Etkinliği İle İlgili Olarak Yöneticilerinin Görüşleri		
Değerlendirilmesi Talep Edilen Araştırma/Ölçek/Anket/Görüşme Formu			
Değerlendirmeyi Yapan Etik Kurul	KIRŞEHİR AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU		
Değerlendirme Toplantı Bilgileri	Yeri	Tarihi	Saati
	İİBF Dekanlığı Makam Odası	21.04.2022	11:00
Karar No	Karar Tarihi	21.04.2022	
	Karar No	2022/03/45	
Karar Sonucu	(X) Kabul	(X) Oybirliği	
	() Ret	() Oy Çokluğu	

Etik Kurulumuz, yukarıda başvuru bilgileri yer alan eser/araştırma için toplanarak bilimsel araştırmalar ve yayın etiği açısından değerlendirme yapmış ve aşağıda gerekçesi açıklanan karar(lar)ı almıştır:

Karar ve Gerekçesi

Serkan BİLGİÇ'e ait "Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarının Etkinliği İle İlgili Olarak Yöneticilerinin Görüşleri" konulu proje araştırmasının bilimsel araştırmalar etiği açısından değerlendirilmesinde kabulüne *oy birliğiyle karar verilmiştir.*

Etik Kurul Başkanı
Prof. Dr. Nur CETİN

(Form No: FR-586 ; Revizyon Tarihi: .../.../... ; Revizyon No: ...)

EK 4. Okullarda İSG Performans Ölçeği Uzman Görüş Formu

Merhaba hocam;

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Doktora Programı öğrencisiyim. “Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Uygulamalarına Yönelik Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri” konusunda yapacağım araştırma için ekteki veri toplama aracı taslağını hazırladım. Bu taslağın kapsamının, aşağıda vermiş olduğum araştırma amacına ne kadar uygun olduğu konusunda görüşlerinize büyük gereksinim duymaktayım. Bu bağlamda veri toplama aracı taslağında yer alan maddelerin, araştırmanın amaçlarına uygun olup olmadığı konusunda her bir maddenin yanında yer alan “Uygun, Değiştirilmeli, Uygun Değil” seçeneklerinden birini işaretleyerek maddelerle ilgili görüşlerinizi belirtmeniz beklenmektedir. Veri toplama aracına eklenmesini istediğiniz maddeler varsa, onları da metin üzerinde bulunan boşluklara belirtmeniz araştırmanın daha eksiksiz bir veri toplama aracı ile yapılmasına katkı sağlayacaktır.

Görüşlerinizi içeren taslak çalışmasını aşağıda belirtilen iletişim adreslerinin birisine göndermeniz yeterli olacaktır. Zaman ayırarak veri toplama aracının geliştirilmesine yaptığınız katkı ve destek için teşekkür eder, saygılarımı sunarım. 04/08/2021

İletişim Bilgileri :
E-Posta :
Cep Telefonu :
Adres :

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 50 ve üzeri çalışanı olan kamu ve özel okulların ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) uygulamaları ile ilgili görüşlerinin ne olduğunu tespit edip bir genellemeye varma amacıyla gerçekleştirilecektir. Araştırmada bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

Araştırmanın Nicel Boyutuna İlişkin Sorular

1. Alınan İSG eğitimlerinin etkililiği hangi düzeydedir?
2. Okullarda uygulanan İSG uygulamalarının yönetsel önlem açısından etkililiği hangi düzeydedir?

3. Okulun fiziki koşullarının İSG yönetmeliğine uygunluğu hangi düzeydedir?
4. Çalışanların İSG kriterlerine göre çalışmaları hangi düzeydedir?
5. İSG konusunda öğretmenlerin bilinçleri hangi düzeydedir?
6. İSG için alınan önlem okul türü açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
7. Öğretmenlerin İSG konusundaki bilinç düzeyleri okul türü açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
8. İSG uygulamaları öğretmenlerin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
9. İSG uygulamaları öğretmenlerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
10. İSG uygulamaları öğretmenlerin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
11. İSG uygulamaları öğretmenlerin branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
12. İSG uygulamalarında yönetim ve öğretmenler arasındaki iletişim hangi düzeydedir?

OKULLARDA UYGULANAN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PERFORMANS ÖLÇEĞİ

Bu araştırmanın amacı, okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarına yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda okulların İSG uygulamalarında ne durumda olduğunun bilinmesi okul yönetiminin İSG uygulamalarındaki eksikliklerini gidermesine katkı sağlayacaktır. Vereceğiniz cevaplar gerçekleştirilen araştırma için önemli olup, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle bu formun herhangi bir yerine adınızı ya da kişisel bilgilerinizi yazmanız istenmemektedir. Her maddeyi dikkatle okumanız ve size en uygun olan seçeneği samimi bir şekilde cevaplandırmanız araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından çok önemlidir.

Zaman ayırarak verdiğiniz katkı ve destek için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

İletişim Bilgileri

E-Posta :

Cep Telefonu :

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu başlık altında yer alan maddelerden size uygun olan seçenekleri işaretleyiniz

Cinsiyetiniz	Eğitim Düzeyiniz	Yaşınız	Kıdeminiz	Okul Türü	İSG eğitimi
☐ Kadın	☐ Lisans	☐	☐	☐ İlkokul	☐ Aldım
	☐ Yüksek			☐ Ortaokulu	☐ Almadım
☐ Erkek	Lisans			☐ İmam Hatip Ortaokulu	
	☐ Doktora			☐ Fen Lisesi	
				☐ Anadolu Lisesi	
				☐ Meslek Lisesi	
				☐ Anadolu İmam Hatip Lisesi	

BÖLÜM II

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak alanyazında nicelik göstergeleri olarak belirlenen hususlar ölçek maddeleri şeklinde ifade edilerek aşağıda sunulmuştur. Sizden beklenen, her bir maddede bu seçeneklerden size uygun olanı işaretlemenizdir. Bu kapsamda sizden aşağıda yer alan her madde için katılma derecenizi “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Orta Düzeyde Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden size uygun olanı işaretlemeniz istenmektedir.

	Görev yaptığım Okulda;	Katılma Düzeyiniz					Uzman Görüşü		
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Uygun	Değiştirilmeli	Uygun Değil
1	İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmektedir.								
2	Okulda verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bütün öğretmenlere duyurulmaktadır.								
3	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, herkesin anlayacağı sade bir dille verilmektedir.								
4	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde, uygulamalara da yer verilmektedir.								
5	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin içeriği günceldir.								
6	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin süresi yeterlidir.								
7	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş sağlığı ve güvenliği araç ve gereçlerinin kullanımını da kapsamaktadır.								
8	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri belirli bir plan dahilinde yapılmaktadır.								
9	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde, okulda meydana gelebilecek riskler konusunda yeterli bilgi verilmektedir.								
10	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanlar öğrendiklerini davranışlarına yansıtmaktadır.								
11	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir.								
12	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde görsel materyaller kullanılmaktadır.								
13	Verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, okulun fiziki şartları düşünülerek hazırlanmaktadır.								
14	Uzun süre işten uzak kalan çalışanlara güncel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmektedir.								
15	Okul yönetimi, öğretmenlerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve kültür oluşturmak için etkinlikler (seminer, panel,								

	konferans vb) düzenlenmektedir								
16	Okul yönetimi, okulda karşılaşılan iş sağlığı ve güvenliği sorunlarına karşı duyarlıdır.								
17	Okulda herkes (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili her türlü sıkıntıyı yönetimle paylaşabilmektedir.								
18	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının risk değerlendirmelerini iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) paylaşmaktadır.								
19	Okul yönetimi, okulda oluşabilecek her türlü iş sağlığı ve güvenliği risk durumlarını güncel olarak iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) paylaşmaktadır								
20	Okul yönetimi salgın hastalıklar ile ilgili iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri almakta gerekli hassasiyeti göstermektedir.								
21	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamaları iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) anlaşılır bir şekilde paylaşmaktadır.								
22	Okul yönetimi, okulda herhangi birinin (öğretmen, öğrenci, veli ya da okul çalışanı) başına gelebilecek her türlü risk faktörünü dikkate almaktadır.								
23	Okul yönetimi okulda, iş sağlığı güvenliği ile ilgili gerekli koruyucu önlemleri almaktadır.								
24	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınan tedbirleri denetlemektedir.								
25	Okul yönetimi okulda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli olan teknik ekipmanların bulundurulmasını sağlamaktadır.								
26	Okul yönetimi, okul için risk oluşturabilecek çevresel faktörleri önceden belirlemektedir.								
27	Okul yönetimi, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumlar için önleyici tedbirler almaktadır.								
28	Okul yönetimi, okul içi ve çevresinin düzenlenmesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin engellilik durumlarını göz önünde bulundurmaktadır.								
29	Okul yönetimi, salgı hastalık döneminde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri artırmaktadır.								
30	İç paydaşlar (öğretmen, öğrenci çalışan) okulun acil durum eylem planı konusunda okul yönetimi tarafından bilgilendirilmiştir.								
31	Okulda ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma, yangınla mücadele ve benzeri konularda eğitilmiş yeterli sayıda kişiyi okul yönetimi görevlendirmektedir.								
32	Okulumuzda iş sağlığı ve güvenliği kapsamında salgın hastalık ile ilgili hijyen								

	tedbirleri alınmaktadır.								
33	İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili malzeme ve araç gereçler için kullanma talimatları herkesin göreceği şekilde asılmaktadır.								
34	İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında gerekli yönlendirme levhaları (acil çıkış kapıları ve acil toplanma yerleri için) bulunmaktadır.								
35	Okulda bulunan elektrik pano odaları okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanmıştır.								
36	Okulda bulunan elektrik prizleri okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) tehlikeye atmayacak şekilde dizayn edilmiştir.								
37	Okulda merdiven boşluklarına ağ ve koruyucu önlemler alınmıştır.								
38	Okulda tırabzan boyu, çocuklara uygun hale getirilmiştir.								
39	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden durum fark ettiklerinde bunu okul yönetimine bildirmektedir.								
40	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında iş sağlığı ve güvenliğine uygun hareket etmektedir.								
41	Öğretmenler, okulda bulunan sağlık ve güvenlik ekipmanlarını (yangın tüpü, uyarı levhaları, v.b.) kullanabilmektedir.								
42	Okul çalışanları ve öğretmenler meslek hastalıkları ve sebepleri hakkında bilgi sahibidir.								
43	Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek iş sağlığı ve güvenliği sorunları hakkında bilgi sahibidir.								
44	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) hijyen kurallarına uymaktadır.								
45	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uyarı levhalarına uymaktadır.								
46	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri salgın hastalıkların zararlı etkilerini azaltmaktadır.								
47	Salgın hastalık döneminde okul paydaşlarının (öğretmen, öğrenci ve okul çalışanları) iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine olan hassasiyeti artmıştır.								
48	Okulda düzenli olarak iş sağlığı ve güvenliği uzmanları tarafından iş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmesi yapılmaktadır.								
49	Okulda karşılaşılabilecek acil durumlar için (deprem, yangın, sel vb) acil durum eylem planı bulunmaktadır.								

Lütfen aşağıya niteliğin ölçülüp ölçülemeyeceği konusundaki görüşlerinizi yazınız.
Ölçülebilirse nasıl, ölçülemezse neden ölçülemeyeceğini belirtiniz

EK 5. Okullarda Uygulanan İSG Performans Taslak Ölçeği

OKULLARDA UYGULANAN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PERFORMANS ÖLÇEĞİ

Bu araştırmanın amacı, okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarına yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda okulların İSG uygulamalarında ne durumda olduğunun bilinmesi okul yönetiminin İSG uygulamalarındaki eksikliklerini gidermesine katkı sağlayacaktır. Vereceğiniz cevaplar gerçekleştirilen araştırma için önemli olup, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle bu formun herhangi bir yerine adınızı ya da kişisel bilgilerinizi yazmanız istenmemektedir. Her maddeyi dikkatle okumanız ve size en uygun olan seçeneği samimi bir şekilde cevaplandırmanız araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından çok önemlidir.

Zaman ayırarak verdiğiniz katkı ve destek için teşekkür eder, saygılarımı sunarım

İletişim Bilgileri

E-Posta :

Cep Telefonu :

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu başlık altında yer alan maddelerden size uygun olan seçenekleri işaretleyiniz

Cinsiyetiniz	Eğitim Düzeyiniz	Yaşınız	Kıdeminiz	Okul Türü	İSG eğitimi
☐ Kadın	☐ Lisans	☐	☐	☐ İlkokul	☐ Aldım
	☐ Yüksek			☐ Ortaokulu	☐ Almadım
☐ Erkek	Lisans			☐ İmam Hatip Ortaokulu	
	☐ Doktora			☐ Fen Lisesi	
				☐ Anadolu Lisesi	
				☐ Meslek Lisesi	
				☐ Anadolu İmam Hatip Lisesi	

BÖLÜM II

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak alanyazında nicelik göstergeleri olarak belirlenen hususlar ölçek maddeleri şeklinde ifadelendirilerek aşağıda sunulmuştur. Sizden beklenen, her bir maddede bu seçeneklerden size uygun olanı işaretlemenizdir. Bu kapsamda sizden aşağıda yer alan her madde için katılma derecenizi “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Orta Düzeyde Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden size uygun olanı işaretlemeniz istenmektedir.

	Görev yaptığınız Okulda;	Katılma Düzeyiniz				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmektedir.					
2	Okulda verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bütün öğretmenlere duyurulmaktadır.					
3	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, herkesin anlayacağı sade bir dille verilmektedir.					
4	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde, uygulamalara da yer verilmektedir.					
5	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin içeriği günceldir.					
6	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin süresi yeterlidir.					
7	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş sağlığı ve güvenliği araç ve gereçlerinin kullanımını da kapsamaktadır.					
8	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri belirli bir plan dahilinde yapılmaktadır.					
9	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde, okulda meydana gelebilecek riskler konusunda yeterli bilgi verilmektedir.					
10	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanlar öğrendiklerini davranışlarına yansıtmaktadır.					

11	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir.					
12	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde görsel materyaller kullanılmaktadır.					
13	Verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, okulun fiziki şartları düşünülerek hazırlanmaktadır.					
14	Uzun süre işten uzak kalan çalışanlara güncel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmektedir.					
15	Okul yönetimi, öğretmenlerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve kültür oluşturmak için etkinlikler (seminer, panel, konferans vb) düzenlenmektedir					
16	Okul yönetimi, okulda karşılaşılan iş sağlığı ve güvenliği sorunlarına karşı duyarlıdır.					
17	Okulda herkes (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili her türlü sıkıntıyı yönetimle paylaşabilmektedir.					
18	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının risk değerlendirmelerini iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) paylaşmaktadır.					
19	Okul yönetimi, okulda oluşabilecek her türlü iş sağlığı ve güvenliği risk durumlarını güncel olarak iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) paylaşmaktadır					
20	Okul yönetimi salgın hastalıklar ile ilgili iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri almakta gerekli hassasiyeti göstermektedir.					
21	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamaları iç paydaşlarla (öğretmen, çalışan, öğrenci, veli) anlaşılır bir şekilde paylaşmaktadır.					
22	Okul yönetimi, okulda herhangi birinin (öğretmen, öğrenci, veli ya da okul çalışanı) başına gelebilecek her türlü risk faktörünü dikkate almaktadır.					
23	Okul yönetimi okulda, iş sağlığı güvenliği ile ilgili gerekli koruyucu önlemleri almaktadır.					
24	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınan tedbirleri denetlemektedir.					
25	Okul yönetimi okulda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli olan teknik ekipmanların bulundurulmasını sağlamaktadır.					
26	Okul yönetimi, okul için risk oluşturabilecek çevresel faktörleri önceden belirlemektedir.					
27	Okul yönetimi, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumlar için önleyici tedbirler almaktadır.					
28	Okul yönetimi, okul içi ve çevresinin düzenlenmesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin engellilik durumlarını göz önünde bulundurmaktadır.					

29	Okul yönetimi, salgı hastalık döneminde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri artırmaktadır.					
30	İç paydaşlar (öğretmen, öğrenci çalışan) okulun acil durum eylem planı konusunda okul yönetimi tarafından bilgilendirilmiştir.					
31	Okulda ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma, yangınla mücadele ve benzeri konularda eğitimli yeterli sayıda kişiyi okul yönetimi görevlendirmektedir.					
32	Okulumuzda iş sağlığı ve güvenliği kapsamında salgın hastalık ile ilgili hijyen tedbirleri alınmaktadır.					
33	İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili malzeme ve araç gereçler için kullanma talimatları herkesin göreceği şekilde asılmaktadır.					
34	İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında gerekli yönlendirme levhaları (acil çıkış kapıları ve acil toplanma yerleri için) bulunmaktadır.					
35	Okulda bulunan elektrik pano odaları okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanmıştır.					
36	Okulda bulunan elektrik prizleri okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) tehlikeye atmayacak şekilde dizayn edilmiştir.					
37	Okulda merdiven boşluklarına ağ ve koruyucu önlemler alınmıştır.					
38	Okulda tırabzan boyu, çocuklara uygun hale getirilmiştir.					
39	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden durum fark ettiklerinde bunu okul yönetimine bildirmektedir.					
40	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında iş sağlığı ve güvenliğine uygun hareket etmektedir.					
41	Öğretmenler, okulda bulunan sağlık ve güvenlik ekipmanlarını (yangın tüpü, uyarı levhaları, v.b.) kullanabilmektedir.					
42	Okul çalışanları ve öğretmenler meslek hastalıkları ve sebepleri hakkında bilgi sahibidir.					
43	Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek iş sağlığı ve güvenliği sorunları hakkında bilgi sahibidir.					
44	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) hijyen kurallarına uymaktadır.					
45	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uyarı levhalarına uymaktadır.					
46	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri salgın hastalıkların zararlı etkilerini					

	azaltmaktadır.					
47	Salgın hastalık döneminde okul paydaşlarının(öğretmen, öğrenci ve okul çalışanları) iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine olan hassasiyeti artmıştır.					
48	Okulda düzenli olarak iş sağlığı ve güvenliği uzmanları tarafından iş sağlığı ve güvenliği risk değerlendirmesi yapılmaktadır.					
49	Okulda karşılaşılabilecek acil durumlar için (deprem, yangın, sel vb) acil durum eylem planı bulunmaktadır.					

Lütfen aşağıya niteliğin ölçülüp ölçülemeyeceği konusundaki görüşlerini yazınız.
Ölçülebilirse nasıl, ölçülemezse neden ölçülemeyeceğini belirtiniz

--

EK 6. Okullarda İSG Performans Ölçeği

OKULLARDA UYGULANAN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ PERFORMANS ÖLÇEĞİ

Bu araştırmanın amacı, okullarda iş sağlığı ve güvenliği (İSG) uygulamalarına yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda okulların İSG uygulamalarında ne durumda olduğunun bilinmesi okul yönetiminin İSG uygulamalarındaki eksikliklerini gidermesine katkı sağlayacaktır. Vereceğiniz cevaplar gerçekleştirilen araştırma için önemli olup, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. Bu nedenle bu formun herhangi bir yerine adınızı ya da kişisel bilgilerinizi yazmanız istenmemektedir. Her maddeyi dikkatle okumanız ve size en uygun olan seçeneği samimi bir şekilde cevaplandırmanız araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından çok önemlidir.

Zaman ayırarak verdiğiniz katkı ve destek için teşekkür eder, saygılarımı sunarım

İletişim Bilgileri

E-Posta :

Cep Telefonu :

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu başlık altında yer alan maddelerden size uygun olan seçenekleri işaretleyiniz

Cinsiyetiniz	Eğitim Düzeyiniz	Yaşınız	Okul Türü	İSG eğitimi
☐ Kadın	☐ Lisans	☐ 20-30	☐ İlkokul	☐ Aldım
	☐ Yüksek Lisans	☐ 31-40	☐ Ortaokulu	☐ Almadım
☐ Erkek	☐ Doktora	☐ 41-50	☐ İmam Hatip Ortaokulu	
		☐ 51 ve üzeri	☐ Fen Lisesi	
			☐ Anadolu Lisesi	
			☐ Meslek Lisesi	
			☐ Anadolu İmam Hatip Lisesi	

BÖLÜM II

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak alanyazında nicelik göstergeleri olarak belirlenen hususlar ölçek maddeleri şeklinde ifadelendirilerek aşağıda sunulmuştur. Sizden beklenen, her bir maddede bu seçeneklerden size uygun olanı işaretlemenizdir. Bu kapsamda sizden aşağıda yer alan her madde için katılma derecenizi “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Orta Düzeyde Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden size uygun olanı işaretlemeniz istenmektedir.

	Görev yaptığınız Okulda;	Katılma Düzeyiniz				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Faktör 1: Okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları						
1	İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmektedir.					
2	Okulda verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bütün öğretmenlere duyurulmaktadır.					
3	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, herkesin anlayacağı sade bir dille verilmektedir.					
4	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde, uygulamalara da yer verilmektedir.					
5	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin içeriği günceldir.					
6	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin süresi yeterlidir.					
7	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş sağlığı ve güvenliği araç ve gereçlerinin kullanımını da kapsamaktadır.					
8	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri belirli bir plan dahilinde yapılmaktadır.					
9	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde, okulda meydana gelebilecek riskler konusunda yeterli bilgi verilmektedir.					

10	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanlar öğrendiklerini davranışlarına yansıtmaktadır.					
11	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir.					
12	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde görsel materyaller kullanılmaktadır.					
13	Verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, okulun fiziki şartları düşünülerek hazırlanmaktadır.					
14	Uzun süre işten uzak kalan çalışanlara güncel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmektedir.					
15	Okul yönetimi, öğretmenlerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve kültür oluşturmak için etkinlikler (seminer, panel, konferans vb) düzenlenmektedir					
Faktör 2: Okullarda Uygulanan İş Sağlığı Ve Güvenliği Uygulamaları Yönetmelik Önlem ve Tedbirler						
16	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınan tedbirleri denetlemektedir.					
17	Okul yönetimi okulda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli olan teknik ekipmanların bulundurulmasını sağlamaktadır.					
18	Okul yönetimi, okul için risk oluşturabilecek çevresel faktörleri önceden belirlemektedir.					
19	Okul yönetimi, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumlar için önleyici tedbirler almaktadır.					
20	Okul yönetimi, okul içi ve çevresinin düzenlenmesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin engellilik durumlarını göz önünde bulundurmaktadır.					
21	Okul yönetimi, salgın hastalık döneminde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri artırmaktadır.					
22	İç paydaşlar (öğretmen, öğrenci çalışan) okulun acil durum eylem planı konusunda okul yönetimi tarafından bilgilendirilmiştir.					
23	Okulda ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma, yangınla mücadele ve benzeri konularda yeterli sayıda eğitilmiş kişiyi okul yönetimi görevlendirmektedir.					
24	Okulumuzda iş sağlığı ve güvenliği kapsamında salgın hastalık ile ilgili hijyen tedbirleri alınmaktadır.					
25	İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili malzeme ve araç gereçler için kullanma talimatları herkesin göreceği şekilde asılmaktadır.					
26	İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında gerekli yönlendirme levhaları (acil çıkış kapıları ve acil toplanma yerleri için) bulunmaktadır.					
27	Okulda bulunan elektrik pano odaları okul paydaşlarını (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) tehlikeye atmayacak şekilde					

	tasarlanmıştır.					
28	Okulda bulunan elektrik prizleri okul paydaşlarını (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) tehlikeye atmayacak şekilde dizayn edilmiştir.					
29	Okulda merdiven boşluklarında (ağ, uyarı levhaları, v.b.) koruyucu önlemler alınmıştır.					
30	Okulda tırabzan boyu, çocuklara uygun hale getirilmiştir.					
31	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden durum fark ettiklerinde bunu okul yönetimine bildirmektedir.					
32	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında iş sağlığı ve güvenliğine uygun hareket etmektedir.					
33	Öğretmenler, okulda bulunan sağlık ve güvenlik ekipmanlarını (yangın tüpü, uyarı levhaları, v.b.) kullanabilmektedir.					
34	Okul çalışanları ve öğretmenler meslek hastalıkları ve sebepleri hakkında bilgi sahibidir.					
35	Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek iş sağlığı ve güvenliği sorunları hakkında bilgi sahibidir.					
36	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) hijyen kurallarına uymaktadır.					
37	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uyarı levhalarına uygun hareket etmektedir.					
38	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri salgın hastalıkların zararlı etkilerini azaltmaktadır.					
39	Salgın hastalık döneminde okul paydaşlarının (öğretmen, öğrenci ve okul çalışanları) iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine olan hassasiyeti artmıştır.					
40	Okulda karşılaşılabilecek acil durumlar için (deprem, yangın, sel vb) acil durum eylem planı bulunmaktadır.					

Lütfen aşağıya niteliğin ölçülüp ölçülemeyeceği konusundaki görüşlerini yazınız.
Ölçülebilirse nasıl, ölçülemezse neden ölçülemeyeceğini belirtiniz

EK 7. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu İzin Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-33251368
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Serkan BİLGİÇ)

28/09/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin 15.09.2021 tarihli ve 351569 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 24.09.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Okul Yöneticilerinin Okullarda Yürüttükleri İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Konusundaki Görüşleri
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul
Araştırma Kişiler : Eğitim Kurumları Yöneticilerine
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamımızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
28/09/2021
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (3 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

EK 8. Okullarda Uygulanan İSG Performans Ölçeği İzın Belgesi

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-35733905
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Serkan BİLGİÇ)

27/10/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin 13.10.2021 tarihli ve 361712 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 25.10.2021 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : İstanbul/Eğitim Kurumlarında
Araştırma Kişiler : Yönetici, Öğretmen
Araştırmanın Süresi : 2021 - 2022 Eğitim ve Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
27/10/2021
Niyazi ERTEN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (5 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon : 0212 384 36 30 Bilgi İçin : Aydın BALTA
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr Uzman : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

<https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys> 0543-085-7455-8330-8886

EK 9. Okullarda Uygulanan İSG Performans Ölçeği Komisyon Değerlendirme Formu

21.10.2021 15:20

İstanbul MEM Strateji Geliştirme Bölümü Anket Takip Sayfası

34885674/01

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ANKET ARAŞTIRMA KOMİSYONU DEĞERLENDİRME FORMU								
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN								
Adı Soyadı			Serkan BİLGİÇ					
Kurumu / Üniversitesi			Ahi Evran Üniversitesi					
Araştırma Yapılacak İller			İstanbul					
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi			*****					
Araştırmanın Konusu			Okul Yöneticilerinin Okullarda Yürüttükleri İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları konusundaki görüşleri					
Üniversite / Kurum Onayı			Var					
Veri Toplama Araçları			anket					
MEB 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020/2 Genelge Kapsamında Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerinde Dikkat Edilecek Hususlar								
Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil
2020/2 Genelgenin 1. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 2. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 3. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 4. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 5. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 6. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 7. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 8. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 9. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 10. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 11. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 12. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 13. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 14. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 15. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 16. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 17. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 18. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 19. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 20. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 21. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 22. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 23. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 24. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 25. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 26. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 27. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 28. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 20. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 30. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 31. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 32. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 33. Maddesi	☐	☐
2020/2 Genelgenin 34. Maddesi	☐	☐						
KOMİSYON GÖRÜŞÜ								
Veri toplama aracının eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ve araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla yürütülmesinde bir sakınca bulunmaktadır ☒ , bulunmamaktadır ☐								
Komisyon Kararı						Oybirliğiyle Alınmıştır.		
Açıklama:						KOMİSYON		
						Ünvan-Adı Soyadı-İmza		
						(21.10.2021) Üye: Ercan KAROL		
						(21.10.2021) Üye: Burcu B. YÜKSEL		
						(21.10.2021) Üye: Cahit ÖZKAN		